

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer 'En Ya'aqov

agadot Bavli vi-Yerushalmi 'im perushe ye-ha-ḥidushim she-ba'u bo
ke-khol asher nidpesu kamah pa'amim : u-ve-tosefet ma'alot rabim

Ibn-Ḥaviv, Ya'aqov Ben-Shelomoh

המלש ןב בקעי, ביבח-ןבא

[Kaliningrad?], [1860?]

הטוס תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9291

יהודה אומר אם שנאתה שלח רבי יוחנן אומר
 שנאוי המשלח ולא פליגי הא בזווג ראשון הא
 בזווג שני דא"ר אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה
 מוזבחה מוריד עליו דמעות שנא * וזאת שנית
 העשו כסות דמעה את מוזבחה ה' כבי ואנקה מאין
 עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם
 על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריד
 אשר [אתה] בגדת בה והוא חברתך ואשת כרייתך:

מסכת סוטה

המקנא

פרק ראשון

ב הניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נויר לפרשת
 סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקילקולה
 יויר עצמו מן היין:

אם שנאת שלח כר"ע: אם שנאתה היא לפני המקום שלח כב"ש:
 ואית דגרסי שכו המשלח וזו שמעתי שכו המשלח לפני המקום
 ואפילו לב"ה כהי דלא כייפינן שלא להוליח מיהו שכו הוא: זווג
 ראשון אשת נעורים ובה משתעי קרא כדכתיב בתריה אשת
 נעוריד וכתיב וכאמרתם ברזקכם ובאשת נעוריד אל יבגוד:
 בקילקולה כנוולה ובנוסחה שמנוולים אותה כדקתני מתכיתין
 קושר קבל למעלה מדדיה: יויר עצמו מן היין
 שהיין מביא לידי קלות ראש והוא גרם לה:

המקנא פרק ראשון סוטה קנר

אמר רב שמואל בר יצחק כי הוה פתח ריש לקיש א
בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה ^{סס}
אלא לפי מעשיו שנא *כי לא ינוח שבט הרשע על תלי' קכה
גורל הצדיקים אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן
וקשה לזווגן בקריעת ים סוף שנא *אלהים מושב ^{סס סס}
יחידיו ביתה מוציא אסירי' בכושרו' (אל תקרי מוציא
אלא כמוציא) איני והא אמר רב יהודה אמר רב
ארבעין יום קודם יצירת הולד ב"ק יוצאה ואומר' בת
פלוגי לפלוגי בית פלוגי לפלוגי שדה פלוגי לפלוגי
לא קשיא הא בזוג ראשון הא בזוג שני:

כי פתח כשהיה בל לדרוש נפרשת סוטה: אין מזווגין אשה
אלא לפי מעשיו לכוונה ולדיק ופרולה לפרוז: כי
לא ינוח שבט וגו' לא יזווג ממסל' הרשע בגורל לדיק: וקשה
לפני הקב"ה: לזווגם הכך לפי מעשיו: בקריעת ים סוף שנכתבו
בו מעשה (סדרי) נראשית: מושב יחידים ביתה אדם יקיד
ואשה יקידה והוא מזווגם יקד (ומושיב) [ומיישב] מהם בית
אחד: מוציא אסירים בכושרות הוליא ישראל ממלרים נקדש
כשר לא קמה ולא לכה מקיש זוג יקידים למוליא אסירים: איני
מי הוי זוג לפי רשע וחכית והא מקודם ילירתו שאין נודע רשעו
וחכותו מכרזין בת זוגו וא"ת הכל גלוי לפכיו והא הכל בידי שמים
פון מיראת שמים כדאמרין במסכת נדה מלאך הממונה על
ההריון נוטל טפה ומביאה לפני הקב"ה ואומר לפכיו טפה זו
מה תהא עליה גבור או קלש קכס או טפס עכי או עשיר אבל
לדיק ורשע לא קאמר [ליה] דאין זו בידי שמים: זוג ראשון
לפי המזל: זוג שני לפי מעשיו וקשה לזווגן לפי שאיכה בת זוג:

ג מהו לשון קינוי אר"נ בר יצחק אין קינוי אלא
 לשון התראה וכה"א *ויקנא ה' לארצו:
 ב תניא היה רבי מאיר אומר אדם עובר עבירה
 בסתר הקב"ה מכריו עליו בגלוי שנאמר
 *ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו ואין עברה
 אלא לשון הכרזה שנאמר *ויצו משה ויעבירו קול
 במחנה אמר ריש לקיש אין אדם עובר עבירה
 אלא אם כן נכנסה בו רוח שמות שנא' *איש איש
 כי תשטה אשתו תשטה כתיב:

יול ב

ס

במדבר ה

שמות לו

במדבר ה

ס תנא רבי ר' ישמעאל אין אדם מקנא לאשתו
 אא"כ נכנס בו רוח שנא' *ועבר עליו רוח
 קנאה וקנא את אשתו מאי רוח רבנן אמרי רוח
 טומאה רב אשי אמר רוח טהרה ומסתברא כמ"ד
 ויקנא ה' לארצו הרהר בילק וספיל וגוס שלא יסקיתו עוד את
 ארצו דנשילוק גונאי משתעי פרשתא לעיל: לארצו על
 ארצו כמו וישאלו אנשי המקום לחטאו על אשתו האתם
 תריבון לבעל:

ס

במדבר ה

אדם עובר עבירה בסתר כגון אשה פרוכה עוברת בסתר:
 והקב"ה מכריו בגלוי שנותן בלג בעלה לקנא לה והדבר
 מפורסם בגלוי: ואין עברה גרסינן: אלא לשון הכרזה הקב"ה
 מתכוין להעביר קול:

[רוח ממרום ולקמן מפרש רוח טהרה או רוח טומאה ע"י שטן
 הנא להקטיאו להקניט את אשתו]: רבנן דבי רב אשי אמרי
 רוח טומאה: רוח טהרה שזכא את הפריעו: מסתברא כמ"ד

המקנא פרק ראשון סוטה קנה

רוח טהרה דחניא וקנא את אשתו רשות דכרי
ר' ישמעאל ר"ע אומר חובה אי אמרת בשלמא
רוח טהרה שפיר אלא אי אמרת רוח טומאה
רשות וחובה לעיילי לאינש רוח טומאה בנפשיה:
אמר רב חסדא זנותא בכיתא כקריא לשומשמי ג
זא"ר (פפא) [חסדא] תוקפ' בכית' כקריא ^{ס"ע"ב}
לשומשמי אידי ואידי באתתא אבל בגברא לית
לן בה:

ואמר רב חסדא בתחלה קודם שחטאו ישראל ר'
היתה שכינה שרויה עם כל אחר ואחד ^{ס"ס}
שנא' *כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך וכיון ^{דגדיס כנ}
שחטאו (היתה שכינה מסתלקת) [נסתלקה שכינה]
מהם שנא' *ולא יראה בך ערות דבר ושכ מאחריך: ^{ס"ס}

דרוק דקאמר רבי ישמעאל טהרה היא: דחניא דקאמר רבי
שמעאל רשות פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע לקמן מפרש טעמייהו:
שפיר אי רשות אי קונה:

כי קריא תולעת של שומשמי האוכלתן כך הזכות מקריב הבית:
תוקפא כעס: אידי ואידי תוקפא וזכות דאמרי' דמקריב
ביתא: באחתא כשהאשה מוכה או כעסכית לפי שהיא מתעסקת
בזכויה ואינה עושה מלאכה ולא עמרת ביתה ומפקרת את של
בעלה למכאפיים:

קודם שחטאו ישראל בעריות: עם כל אחר ואחד ^{בביתו}
נסתלקה שכינה מהם עלנא לביתם דאינה יכולה לראות
בעצירות אנביתם:

ה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מצוה אחת בעה"ו מקדימתו (ומוליכתו) ^ס [והולכת] לפניו לעה"ב שנא' והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך וכל העובר עכירה אחת בעה"ו מלפפתו (ומוליכתו) [והולכת לפניו] ליום הדין ^{אינו} שנא' *יולפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאכרו ^{ברא' לט} אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנא' *ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעה"ו להיות עמה (ליום הדין) בעולם הבא:

ו דרש רב עזרא זמנין אמר לה משמיה דר' אמי זמנין אמר לה משמיה דר' אסי כל האוכל ^ד לחם בלא נטילת ידים כאלו בא על אשה זונה ^{ע"ב} שנא' *כי בעד אשה זונה עד ככר לחם (ואשת ^{ושלי} איש נפש יקרה תצוד): אמר רבא האי בעד אשה זונה עד ככר לחם [בעד ככר לחם] עד אשה זונה מבעי ליה. אלא אמר רבא כל הבא על אשה מקדימתו לפני (מעתי) [מיתתו] מכרות לפניו: מלפפתו כורכתו:

כי בעד אשה זונה וגו' השתא דריש לה חסיפיה לרישיה בשביל ככר ^לאדם בא אדם לעונש של זוכה: נמילתיה דרבא גרסינן בעד ככר לחם עד אשה זונה מיבעי ליה דמשמע בשביל ככר לקס רוב העונש עד כדי עונש אשה זוכה וה"ה כמי אי הוה כתיב עד אשה זוכה בעד ככר לקס ל"ק לי' לרבא מידי דודאי חסיפיה לרישא כמי מדריש קרא אלא עד ובעד קא קשיא ליה דגבי ככר

המקנא פרק ראשון סוטה קנו

וזנה לסוף מבקש ככר לחם (ואינו מוצא) אמ' ר'
 וריקא א"ר אלעזר כל המזלזל בנטילת ידיים נעקר
 מן העולם. אמר רב חייא בר אשי אמ' רב מים
 ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה מים אחרוני'
 צריך שישפיל ידיו למטה: תנ"ה הנוטל ידיו צריך
 שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק
 ויחזרו ויטמאו את הידים א"ר אבהו כל האוכל
 פת בלא נגוב ידיים כאלו אוכל לחם טמא שנא'
 *ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים יחזקאל ד'
 אשר אדיחם שם מאי *ואשת איש נפש יקררה חשלי'
 לקס הוה ליה למכתב בעד וגבי אשה זונה הוה ליה למכתב עד;
 המזלזל שאוכל תמיד בלא נטילת ידיים: נעקר העובר על דברי
 חכמים חייב חיתה דכתיב ופורץ גדר ישכנו קמא: [מים
 ראשונים שלפני המזון: שיגביה ידיו ראשי אלבעותיו שיהו
 המים משפעין לכל זרועותיו וכו': שמא יצאו מים וכו' כדתנן
 במסכת ידים פ"ג וכו' * : אחרונים שלאקר הסעודה שקייצו יג' דש"י
 חכמים מפני שמלק סדומית יש שמסמא את העינים: צריך באדיבות
 להשפיל ידיו למטה כדי שתד הזוהמא של תנשיל שזידו שהרי בגו'
 להעביר הזוהמא הן]: כל האוכל בלא נגוב ידיים דבר מאוס
 הוא וכקש כטומאה: שנ' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם
 טמא בגוים (ומפני שזה ליקזקאל לעשותו במאוס ולאפותו אינו
 בלפיעי הנקר ובגללי האדם כדכתיב בגללי לואת האדם תעוגכה מרש"י
 לעיניהם וכתיב בתריה ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא
 בגוים) אלמא דבר מאוס קרי טומאה: מאי ואשת איש וגו'

תצוד א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל אדם שיש
 בו גסות הרוח לסוף נכשל כאשת איש שנ' ואשת
 איש נפש יקרה תצוד. אמר רבא האי נפש יקרה
 נפש גבוה מיבעי ליה ועוד היא תצוד מיבעי ליה
 אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפילו
 למד תורה דכתיב בה *יקרה היא מפניני' יקרה
 היא מב"ג שנכנס לפני ולפנים אפ"ה היא צדתי
 לדינתה של גיהנם:

משלי ג

וא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל אדם
 שיש בו גסות הרוח כעובר ע"ו כתיב הכא
 *תועבת ה' כל גבה לב וכתיב החם *ולא תביא
 תועבה אל ביתך ור' יוחנן דידיה אמר כאלו כופר
 בעיקר שנא' *זרם לבבך ושכחת את ה' אלהיך
 ר' חמא בר חנינא אמר כאלו בא על העריות
 כולם כתיב הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב

ס

ס טו

דברים י

ס ט

סיפיה דקרא דלעיל [הוא] כי צעד אשה זונה עד כזר לקס:
 לסוף נבמל בא"א וה"ק צעד אשה זונה עד כזר לקס ואשת
 איש זונה כפש יקרה הגבוה היא תלודכ' רודף אחריה וכל אותה
 ומגיעה: היא תצוד מיבעי ליה כיון דמסיפיה לרישיה קא
 דרשת ליה הכי איבעי ליה למכתב ואשת איש כפש יקרה היא תלוד
 אותה אבל השתא מטעם דאשת איש לדה את הכפש יקרה: מכהן
 גדול דאפי' ממזר ח"ס קודם לב"ג ע"ה לפתוח ראשון ולצדק
 ראשון ומהאי קרא דרשיבן ליה בהוריות:
 זרם לבבך ושכחת מעלה אני עליך כאלו שכחת:

התם
 עולא
 האד
 תקרי
 אמר
 להקב
 *הרכ
 לא י
 שילא
 דבי
 *מימ
 קשיא
 את כ
 באפו
 נעיכו
 תועב'
 הרוח
 קרא
 על ה
 דומה
 שילא
 ליה:
 יד
 בכותן

התם * כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ ויקרא ית
 עולא אמר כאלו בנה במה שנא * חרלו לכם מן יסעיה ב
 האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל
 חקרי במה אלא במה מאי * יד ליד לא ינקה ושלמי יא
 אמר רב כל הבא על אשת איש אפילו הקנהו וסו יב"ט
 להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתיב ביה
 * הרמותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ כר"א יד
 לא ינקה מדינה של גיהנם קשיא להו לדבי ר'
 שילא האי יד ליד ידי מיבעי ליה אלא אמרי
 דבי ר' שילא אפילו קבל תורה כמשה דכתיב ביה
 * מימינו אש דת למו לא ינקה מדינה של גיהנם דכריס לג
 קשיא ליה לר' יוחנן האי יד ליד יד מיד מיבעי ליה

את כל התועבות האל גבי עריות כתיב: במה ע"ז: אשר נשמה
 באפו שמקזיק את עלמו כנעל כפס והיינו גאווה שקטובה כפסו
 נעייכו: מאי יד ליד לא ינקה סיפיה דקרא דאיתי לעיל הוא
 תועב' ה' כל גבה לב יד ליד לא ינקה: ה"ג כל שיש בו גסות
 הרוח אפי' הקנהו וכו' ול"ג כל הבא על אשת איש דלא משתעי
 קרא אלא בגסות הרוח: הקנהו להקב"ה וכו' השליטו בשנאו
 על הכל כאברהם שקראו קונה שמים וארץ דהיינו יד ליד אפי'
 דומה לאברהם שאמר הרמותי ידי וכו': קשיא להו לדבי ר'
 שילא אהך דרשה דרב: ה"ג האי יד ליד ידי [לא ינקה] מבעי
 ליה: אפילו הוא כמשה רבינו שקבל תורה מיד הקב"ה לידו:
 יד מיד מבעי ליה דהא קרא במקבל תורה מוקמת ליה ולו
 בנותן והוה ליה למכתב יד מיד לא ינקה יד שקבלה מיד אף הוא

ה אלא א"ר יוחנן *אפילו עשה צדקה בסתר דכתיב
 נוסלי כל *מתן בסתר יכפה אף ושחר בחיק חמה עוה לא
 ינקה מדינה של גיהנם:

ח אזהרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר ועירא
 מהכא *שמעו והאזינו אל תגבהו רב
 נחמן בר יצחק אמר מהכא *ורם לבכך ושכחת
 וכתיב *השמר לך פן תשכח וכדר' אבין א"ר
 אלעאי דא"ר אבין א"ר אלעאי כל מקום שנא'
 השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה דרש רב
 עירא ומנין אמר לה משמיה דר' אמי ומנין
 אמר לה משמיה דר' אסי כל אדם שיש בו
 גסות הרוח לסוף מתמעט שנא' *רומו מעט יכול
 ישנו בעולם ת"ל *ואיננו ואם חוזר בו נאסף מן
 העולם בזמנו שנא' *והומכו בכל יקפצון כאברהם

לא ינקה: אפילו עושה צדקה בסתר שנותן מידו ליד העני
 והכי משמע יד הכותנת ליד אף הוא לא ינקה: דכתיב ביה
 מתן בסתר יכפה אף לאו דשי"ך האי קרא בקרא דלעיל אלא
 רבותא הוא שאע"פ שכוסה אף וקיימה אינו מכפר על גסות הרוח:
 אזהרה שלא יהא גם רוק שנא' ורם לבנדך ושכחת אלמא מגובה
 הלז נא לידי שכקה שזכך את צוראו ובשכך הוא
 מזהר השמר לך פן תשכך: מתמעט מקשיבותו: רומו מעט
 כיון שרומו מתמעטין: וישנו בעולם מתקיים: והומכו ויום קור
 וכעשה תך עכיו שממיק את עלמו: ככל כאלו שנאמר בהם כ':
 יקפצון מן העולם ימותו מות ישרים. אברהם כתיב ביה וה' נדך

ס

ירמיה יג

דברים ח

ס

אינו כד

ס

ס

ס

ט וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי
 לגדעו כאשירה כתיב הכא *ורמי הקומח
 גדועים וכתוב החם *ואשריהם תגדעון. וא"ר אלעזר
 כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער שנא'
 *הקיצו ורננו שוכני עפר *שוכני עפר לא נאמר
 אלא שוכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו
 וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינת
 מיללת עליו שנא' * (כי רם ה' ושפל יראה וגבוה
 ממהק יידע) דרש רב עירא ואי תימא ר' אלעזר
 בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת
 ב"ו גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את
 השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן היא גבוה ורואה
 את השפל שנא' כי רם ה' ושפל יראה:
 טס אמר רב חסדא *אמר מר עוקבא כל אדם שיש
 כאשירה גדע ושרש אקריו כאשרה שרריך לשרש אקריו כדכתיב:
 ואנדתם את שם: ננער מוקץ בתקוות הממים:
 שוכני עפר לא נאמר דלשמע על כל הממים: שכן לעפר
 משפיל עלמו עד לעפר: מיללת מוקוכת: וגבוה ממרחק יידע
 רישיה דקרא כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע והגבוה
 ממרחק מוקודם שמתא עליו הסורענות ימים רבים יידע שכינה
 מתאוכנת ומשתברת עליו כמו ויודע אלמכותיו וכמו ויודע בהם
 ז"ל השפילאנטי סוכות יודע כמציא למעלה לאון שבר: רואה את *הגבוה
 דש"ל לקרבו ולהשתדל עמו וקאזב דעיניו כמו כנכורה בתאנה דראשיתה
 ראיתי את אבותיכם כתי עיני לקרנן ולקננס:

טס
 יסעיה י
 דכדים ל
 יסעיה כו
 גי' ילקוט
 שוכני
 כנפסר כו
 תליס קלמ
 גי' גמול
 ואיתמוח

ה
 בו גסות
 יכולין
 אותו א
 אל תק
 לשון ה
 כל מי
 עוברת
 לא יוכר
 עוברתו
 א"ר ח
 שיהא
 ואיכא
 טורפתו
 בספליס
 וגו' על א
 וחרסא
 ודכחאי
 כמה רב
 עוברת א
 דם הוא
 טרביעית
 על כפס
 והיינו עו

בו גסות הרוח אמר הקדוש ב"ה אין אני והוא
 וכולין לדור בעולם שנא' *מלשני בסתר רעהו תליס קא
 אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל
 אל תקרי אותו אלא אתו. ואיכא דמתני לה אמספרי
 לשון הרע שנא' מלשני בסתר רעהו א"ר אלכסנדר
 כל מי שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קמעא
 עוכרתו שנא' *והרשעים כים נגרש (כי השקט יסעיה נ)
 לא יוכל) ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קמעא
 עוכרתו אדם שאין בו אלא רביעית דם עאכ"ו.
 א"ר חייא בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך
 שיחא בו אחר משמנה בשמינית אמר רב הונא
 ואיכא דמתני לה אמספרי לשון הרע מאיס דריטיה דקרא
 מלשני בסתר וגו': רוח קמעא עוכרתו פורענות קלה
 טורפתו ומחבדתו: והרשעים גסו הרוח דקרא דלעיל משתעי
 בספלים וכדכאים להמיות רוח שפלים וגו' כי לא לעולם חריב
 וגו' על אותם השפלים בעון בלעי קלפתי ואכהו וגו' דרכיו ראיתי
 וחרסאהו וגו' בורא כים שפתיים וגו' אבל הרשעים שאינם שפלים
 וכדכאים כים כגרט כיט המשליך וגורש רפס וטיט לשפתיו סניב:
 כמה רביעיות לוג של מים אנו רואין בו שרוח קמעא עוכרתו
 עוכרת את מימיו: אדם שאין בו אלא רביעית אחד שרביעי
 דם הוא מתקיים זהו שיעור (שיערו חכמים) הלכה למשה מסיני
 שרביעית דם [מת] מעמא צאהל מפכו שהוא כפס וקרינא ביה
 על כפס מת לא יבוא: אחר משמנה בשמינית משקל קטן הוא
 והיינו עוכלא כלו' לריך שיהא בו מעט גאווה שלא יהיו קלוי בלש
 ואלו זלים *אל הרשעים א"ר הונא א"ר אבהו הונא א"ר

בריה דרב יהושע ומעטרה ליה כסאסאה לשכלתא
 אמר רבא בשמתא מאן דאית ביה ובשמתא מאן
 דלית ביה. אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה
 ולא מקצתה מיוטרא מ"ד ביה *תועבתה* כל גבה לב:
 יא אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אלא
 א"כ משים עצמו כבשר שנא' *והיה מדוי*
 ישיגיה סו חרש בחדשו ומדוי שבת בשבתו יבא כל בשר
 להשתחוות לפני אמר ה' א"ר וירא בשר כתיב
 ויקרא יג ביה *ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא א"ר יוחנן
 אדם "אפר" דם "מרה בשר" בושה "סרוחה" רמה
 מסתוללין בו ויהיו דנריו מתקבלים עליהם על כרסם: ימעטרה
 ליה כסאסאה לשכלתא גסות מעט נאה והוגכת לו לת"ק
 ומעטרתו כסאסאה המעטרת לשכולת: בשמתא מאן דאית
 ביה גסות הרוק: ובשמתא מאן דלית ביה גסות פורתא לפי
 שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם: לא מינה
 ולא מקצתה לא יספון אדם לא זכולה ולא במקלתה דמי זוטרא
 מ"ד ביה קרא תועבת יי' כל גבה לב:
 כבשר שהיא רך ולא כאבן שהוא קשה: להשתחוות להתפלל
 אותם שהם כבשר יבואו ויתפללו כי הם נשמעים לפני אבן
 גמי הרוק לא יבואו: בשר כתיב ביה ונרפא ובשר כי יהיה צו
 בעורו שקין ונרפא: אדם כי יהי בעורו צרו. כגע לרעת כי תהיה
 באדם לא כתיב נרפא נקד מכייהו לפי דרכך אתה למד שמי
 שהוא רך וענוו כבשר קרוב להתרפאות מיסורין הנאים עליו אבל
 מי שהוא קשה כאדמה אין רפואה למכותיו דרוק קמעא עוברתו:
 אדם למה נקרא שמו אדם שהוא אפר דם ערה כלו' כולו הנל

ואיכא
 אמר
 נפחת
 לשון
 כל ה
 *ואמ
 לחם
 נמוכ
 מקרי
 מנחה
 הכתו
 אלהי
 נמאס
 לכך ל
 שזכנד
 המאס
 שקרוי
 שאול
 באכש
 שאיכו
 בעלמו
 משתע
 רעד
 אל א

ואיכא דאמרי "בושה" שאול "רמה דכתיב בשו"ן.
 אמר רב אשי כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף
 נפחת שנא' *ולשאת ולספחת ואין שאת אלא ^{שס"ע"ב}
 לשון גבהות שנא' *ועל כל ההרים הרמים ועל ^{שס"ד}
 כל הגבעות הנשאות ואין ספחת אלא טפילה שנא' ^{ישעיה ב}
 *ואמר ספחני נא אל אחת הכהונות לאכול פת ^{ש"ל ב}
 לחם א"ר יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים ^{ס' כגור}
 נמוכי הרוח לפני הקב"ה שבזמן שבה"מ קיים אדם ^{הדין וע"ש}
 מקריב עולה שכר עולה בידו מקריב מנחה שכר ^{רש"ל}
 מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו
 הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנא' *זבחי ^{תלים נא}
 אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו
 נמאסת שנא' *לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה: ^{שס}
 לכך לא יתגאה מרה היא לקלוטת מרה היולאת מן המריה
 שנכבד ומתגברת באדם הכל לפי הקדשים ושמו העמים ולפי
 המאכל שאוכל ועל ידי באים קלאים וכנעים ומכאובים יש
 שקרוי בדברי הרופאים מרה שקורה ויש שקרוי מרה אדומה:
 שאול מקום שאול ביתו: נפחת מהמעט מקשיבותו ונעשה פקוח
 באכזים: ולשאת ולספחת ע"י שמכשאת עלמו בא לידי ספקת
 שאינו עיקר באכזים אלא כספק וטפל: טפלה דבר שאינו קשוב
 בעלמו ומטפל לאמרים: ספחני נא אספני כא בגזירת בית עלי
 משתעי קרא אעמיד כהנים גדולים אמרים שיזליאו את כהני
 רעך מגדולתם וינטרכו לנקש מהם לאוספס ולקולטס וכללם:
 אל אחת הכהונות באחת מן המשמרות: שכר עולה בידו ולא
 שכר קרבן אחר: זבחי כל הזבחים נמשמע:

יב *וא"ר יהושע בן לוי כל השם אורחותיו בעולם
הזה זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה

ס

שנאמר *ושם דרך אראנו בישע אלהים אל תקרי
ושם אלא ושם:

ענין פ"ק

*והלכה והיתה לאיש אחר אמר רב יוסף הכהן
קראו אחר שאין זה בן זוגו של ראשון

דמ"ק
דש"א

הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה
לחוך ביתו:

דנדים כד

ז [משנה] היו מעלין אותה לב"ד הגדול שבירושלים
ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי

נפשות ואומרים לה בתי הרבה יין עושה הרבה
שחוק עושה הרבה ילדות עושה הרבה שכנים

הרעים עושים עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה
שלא ימחה על המים ואומרים לפניו דברים

שאינה כדאי לשומען היא וכל משפחת בית אביה:
השם אורחותיו מקצת הפסד ממה כנגד שכרה של מלכה: לא

תקרי ושם בשמאל אלא ושם בימין:
הכתוב קראו אחר למי שנוסא: שאין זה בן זוגו של ראשון

אם ישאנה:
ומאיימין עליה שמה מודה: על עדי נפשות כדאמרינן

בסנהדרין הווי יודעין שלא כליכי ממוכות דיכי כפשות
וכו' בפרק אחד דיכי ממוכות: הרבה ילדות עושה וגורם

לכערה ילדה [שנאה] לידי קלקול ושמה אמת הדבר אל
תביאי עלמך לידי מיתה מכולת זו: שכנים רעים יודעין לפתוח

ומלויין לה תמיד: שאינה כדאי לשומען אינה ראויה לשומען

וכהן אוהו בבגדיה אם נקרעו נקרעו אם נפרמו אם
 נפרמו עד שהוא מגלה את לבת וסותר ^{כחשכס} את
 שעררה ר' יהודה אומר אם היה לבת נאה
 לא היה מגלהו ואם היה שעררה נאה לא היה
 סותרו היתה מתכסה בלבנים מכסה בשחורים
 היו עליה כלי זהב *וקטליאות נזמים וטבעות ^{סס ע"ג}
 מעבירים ממנה כדי לנוולה ואח"כ מביא חבל
 מצרי וקושרו למעל מדדיה וכל הרוצה לראות
 בה רואה חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שלבת
 גם בהן וכל הנשים מותרות לראיתה שנא'

שחורים לפניה דברי הודאות לדיקי' הראשון' אלא כדי שתודה
 על קלקולה כדאמר' לקטן יהודה הודה ולא בוש:
 אוהו בבגדיה צנית הלווא' שלה: אם נקרעו אינו קושט: ואם
 נפרמו אינו קושט פרימה גדולה מקריעה שנקרעת
 לקרע' הרב' דימייכנייר בלע"ז כמו האי דפרים סילקא: עד
 שמגלה את לבת ולקמן יליף לה מקרא: וסותר את שעררה
 מקליעתו ולקמן יליף לה מקרא: קטליאות תכשיט הוא כמען
 חלי עגול פתוח וסוגרת בו את חלוקה ומקיף את גרוכה מן
 הלדדין: חבל המצרי עשוי מלורי דקל מסיב הגדל סביב הדקל
 וכרוך עליו: וקושר למעלה מדדיה כדי שלא ישמטו בגדיה
 לארץ: שלבה גם בהן כשאדם רואה בני ביתו דעתו מתגברת
 עליו ולא תירא ולא תודה ואנו מבקשים שתודה ולא ימקה ^{סס}
 הקדוש על המים: וכל הנשים מותרות לראותה לקמן פריך
 והא תנא רישא כל הרוצה לראות בה רואה ואפי' אנשים כו'

*ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה בזמתכנה:

יחזקאל כג

וג' ת"ר אומרים לפניך דברי הגדה ומעשים שאירעו
בכתובים הראשונים כגון *אשר חכמי יגידו

ס

לא יבנו ולא יבנו מאכותם יהודה הורה ולא בוש מה
היה בסופו זכה וירש חיי העולם הבא. ראובן

ס

הורה ולא בוש מה היה בסופו זכה וירש חיי
העולם הבא. ומה שכרן מה שכרן כדקאמרינן

ס

אלא מה שכרן בעולם הזה *להם לכדס נתנה
הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא יהודה אשכחן

ס

כד' לא דאודי דכתיב *ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני
אלא ראובן מנא לן דאודי דא"ר שמואל בר נחמני

ס

דנרי' לנ א"ר יונתן מ"ד *יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה
כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו

ס

של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש
ומתן לה ונשים קיינות לראותה: ונוסרו כל הנשים מקרא

ס

הוא ביחזקאל:

בכתובים הראשונים בדברים הכתובים בתורה שכעשו בנימיס
הראשונים כגון הגדה זו אשר חכמי יגידו ויודו על

ס

קטאתם: ולא כחדו עונם מאבותם ומי הם ראובן במעשה
בלהה כדלקמן ויהודה במעשה תמר לזקה ממני: להם לבדם

ס

נתנה הארץ יהודה זכה למלכות בתוספתא דברכות ראובן כעל
חלק מקלה [בארץ] בעבר הירדן: ולא עבר זר בתוכם דרש ר

ס

תקומא אימתי לא עבר זר בתוכם כשנא משה לברכס. יודו
ראובן ואל ימות וזאת ליהודי' אין לך בברכת כל השבטי' מתקל

ס

וזאת קוץ מו: עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עלמות כ

ס

עליו רחמים אמר רבש"ע מי גרם לראובן שיודה
 יהודה וזאת ליהודה מיד *שמע ה' קול יהודה דכ"י לנ
 על איבריה לשפא. ולא הוי קא מעיילין ליה
 למתיבתא דרקייע *ואל עמו תביאנו לא הוה קא ט
 ידע למשקל ולמטרה בשמעתא [בהדי רבנן] *ידיו ע"י ס"ק
 רב לו לא הוה קא סלק' ליה שמעתא אליבא
 דהלכתא *ועור מצריו תהיה בשלמא יהודה דאודי
 כו היכי דלא תשרף תמר אלא ראובן למה לוי דאודי דכ"י לנ
 והאמר רב ששת חציף עלי מאן דמפרש חטאיה.

השנטי העלו מחלרי' והוא שיוסף חמ' להסוהעליתס את עלמותי
 מזה אתכס עם עלמותיכס והיו עלמות כל השנטי' שלדן קיימת
 ויהודה אצריו מפורקין ומתגלגלין בארונו מפני שכידה את עלמו
 בערבונו של בנימין שאמר וקטאתי לך כל הימים אפילו לעוה"ב
 ומחכא כפקא לן במכות כדוי קכס אפי' על תכאי הוא בא: מי
 גרם לראובן שיודה במעשה ילועי אציו: יהוד' שהודה במעשה
 תמר כך היה מסורת בידס ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאמר
 יהודה לדקה ממכי עמד ראובן ואמ' אני בלבלתי ילועי אצו עכשו
 יקי ראובן שלדו קיימת כאלו קי וזאת ליהודה שהוא מתגלגל:
 לשפא מקוס שנתקו משס כמו דשף מדוכתי': למתיבתא לישבי'
 של מעלה: למשקל ולמטרה לישא וליתן עם שאר חכמים: ידיו
 רב לו יהא לו כלקון לריב ריבו והאי דכתי' ידיו לשון מלקמה הוא
 מלקמתה של תורה: אליבא דהלכתא לא היה זוכה לומר דבר
 המתקבל: מאן דמפרש חטאיה לרבים כראה שאינו בוס
 ונכלס בדבר: III.

כי היכי דלא לחשדי אחוהי (בהדיה):

ח תנן האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה וכו'. אמר רבא גמירי דאין יצר הרע שולט אלא במה שעניו רואות:

יד משנה במדה שאדם מודד בה מודדין לו היא קשטה את עצמה לעבירה המקום מנוולה ס"ע"ג

היא גלתה את עצמה לעבירה המקום גילה עליה הירך התחילה בעבירה תחלה ואחר כך הבטן לפיכך חלקה הירך תחלה ואחר כך הבטן ושאר הגוף לא פלט: גמ' אמר רב יוסף אע"ג דמדה בטיל במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרכ בית המקדש אע"ג שבטל סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו. והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו. מי שנתחייב סקילה דלא ליחשדו אחוהי שלא יהיו שאר אקיו כקשדין מאביהן: האיש מכסין אותו נכסקל: פרק אחד קתיבת בגד מלפניו ושאר כל גופו ערוה: גמירי מסורת נידם מרבותם:

ירך התחיל בעבירה (כגון לשמש) [דקך תשמיש] הירך נהכה תחלה בקירוב גשר: לפיכך חלקה הירך תחלה לקלל אותה דכתיב בתה ה' את יריכך כופלת: אע"ג דמדה עצמה בטיל שפסקו ד' מיתות נ"ד: במדה לא בטיל שמודדין להם לעוברי עבירה במדה שמתקייבין בה ומתים בדוגמת אותה מיתה: דאמר רב יוסף תלמודא קאמר דאמר רב יוסף כמי בעלמא וכן תני וכו': דין ד' מיתות דין שמים שהוא דוגמתם:

או נופל מן הגג או היה דורסתו. מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לסטין באין עליו. מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי:

תניא היה ר' מאיר אומר מנין שבמדה שאדם טו מודד בה מודדין לו שנא *כסאסאה בשלחה שם תריבנה אין לי אלא סאה מנין לרבות אפי' תרקב וחצי תרקב קב וחצי קב רובע וחצי רובע תומן ועוכלא ת"ל *כל סאון סואן ברעש ומנין שכל שם פרוטה ופרוטה מצטרפין לחשבון גדול ת"ל *אחת קהלת לאחת למצוא חשבון וכן מצינו בסוטה שבמדה שמדה בה מדרו לה היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו לפיכך כהן מעמידה בשער נקנור ומראה נופל מן הגג דומיא דסקילה דתמן בית הסקילה היה גבוה שתי קומות אח' מן העדים בל ודקפו וכו': היה דורסתו ארי דורסתו בלפרסיו ומפילו לארץ וגם זה דומה לכסקל: נחש מכישו והארס זורסו: נמסר למלכות מיתת המלכות מתזין ראשו בסייף והרג כמי סייף הוא כדאמר' בסנהדרין: סרונכי והוא קולי בגרונו: בסאסאה בתוך אותה סאה עלמה כשאתה משלמה לאבדון תריבנה: ואין לי אלא סאה כלומר עבירה גדולה: תרקב קלי סאה תרי וקצ דהיינו ג' קנים: תומן ועוכלא משקלות קטנות הן ושיעורן מפרש בגמר' בב"ב בהמוכר את הספונה: ומנין שכל פרוטה וכו' אע"פ שלא כפרע ממנו פעם ראשונה ושניה לא ויתר לו עליהם אלא מצטרפין אותה לקצנון: ליראו לו

קלונה לכל היא פרסה לו סודרין נאים על ראשה
לפיכך כהן נוטל כיפה שעל ראשה ומנוחה תחת
ט רגליה היא קשטה לו * פניה לפיכך פניה מוריקו
היא כתלה לו עיניה לפיכך עיניה בולטות היא
קלעה לו את שערת לפיכך כהן סותר את שיערה
היא הראתה לו באצבעותי לפיכך צפרניה נושרו היא
חגרה לו בצלצול לפיכך כהן מביא חבל מצרי וקושר
למעלה מרדיה היא פשטה לו יריכה לפיכך יריכה
נופלת היא קבלתו על כריסה לפיכך בטנה צבה
היא האכילתו מערני עולם לפיכך קרבנה מאכל
בהמה היא השקתו יין משובח בכוסות משובחי
לפיכך כהן משקה אותה מים המרים במקדה
של חרס היא עשתה בסתר יושב (מרום) [בסתה
סיון כד עליון] משים בה פנים שנא * ועין גואף שמרה
נשא לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים. דבר
אחר היא עשתה בסתר המקום פרסמה בגלוי
משלי כו שנא * תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל:
(תכסה לכגדו) [פרסה לו כנגדו]: כיפה לעיף: פניה
מוריקות הכי תנן לקמן אינה מספקת לשתות עד שפניה
מוריקות ועיניה בולטות: הראתה לו באצבעותיה רמזה לו
לנא אללה: מאכל בהמה שעורים: במקדה של חרס פקוטה
ומגובה שזכוסות: משים בה פנים פכאי להפרע ומכה זמתי
אכי את פכי וכתתי את פכי וכלס לשון פוכה אכי מכל עסקי
ועוסקי נהם: תכסה שנאה במשאון המכסה דבר השכחתי
למקום: במשאון במקדש: שם שם שם שם שם

וכי
ומא
* בכ
בר
נפר
כש
הא
ואת
לש
את
היד
אני
לכנ
כי
ל
סוד
כוס
מלך
המ
הרא
מלה
שני
שיה

המקנא פרק ראשון סוטה קסד

וכי מאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצוי השבון מז
*כי כל סאון סואן ברעש למה לי לכמדרה ^{סס}
ומאחר דנפקא ליה מכי כל סאון סואן ברעש ^{ישעיה ט}
*בסאסאה בשלחה תריבנה למה לי לכדר' חנינא ^{סס כו}
בר פפא דאמר רבי חנינא בר פפא אין הקב"ה
נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנא' בסאסאה
בשלחה וגו' איני והאמר (רבה) [רבא] ג' כוסו'
האמורו' במצרים למה אחת ששתתה בימי משה
ואחת ששתתה בימי פרעה נכה ואחת שעתידה
לשתות עם חברותיה וכי תימא הנך אזדי ותני
אחריני נינהו והתניא א"ר יהודה מנימן גר המצרי
היה לו חבר מתלמידיו ר"ע אמר מנימן גר המצרי
אני מצרי ראשון ונישאתי מצרית ראשונה אשיא
לבני מצרית שנייה כדי שיתא בן בני (ראוי)
כי כל סאון שנא' ללמדנו שאף עזירות קטנות כפרעין ממנו:
למה לי מאחת לאחת כפקא: לכמדה ללמדנו שנמדה שמודד
מודדן לו הפרעון מעין הקטא: שילוחה אנודה מן העולם: ג'
כוסות בקלומי שלשה המשקי': בימי פרעה נכה נבא כזכאלר
מלך נבל להכות את ארץ מצרים: עם חברותיה לימות
המשק' אלמא לא בעדה במכה ראשונה: וכי תימא הנך אזדו
הראשונים כלו כולם ואלו מאומות אחרות היו שתישנו בלחץ
מלחיים: מצרי ראשון הוא עלמו כתגייה: אשיא לבני מצרית
שנייה בת מלחית גיורת וגר מלרי שיהא היא שניה לגיורת כדי
שהא בן בני שלישי וראוי לשא' בת ישראל דכתי' בני אשר יולדו

[מותר] לבא בקהל אלא אי אתמר הכי אתמר
א"ר חנינא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן המלך
עד שעת שילוחי שנא' בסאסאה בשלחה תרובנה.
אמומר מתני לה להא דר' חנינא בר פפא אהא
מלאכיג (דא"ר חנינא בר פפא) מאי דכתיב *כי אני ה'
לא שניתי ואתם בני יעקב לא כלית' אני ה' לא
שניתי לא הכיתי אומה ושניתי בה ואתם בני
דכיל' לבי יעקב לא כלית' [היינו] דכתיב *חצי אכלה כם
חצי כלים והם אינם כלים. א"ר המנונא אין
הקב"ה נפרע מן האדם עד שתחמלא סאתו שנא'
*כמלאת ספקו יצר לו:

איוני כ
ערכין פ'
יש בערכין
יד
סס
אלא נזה תהלה זה משה ודוד שלא שלטו
לוישנים נאווה תהלה אל תקרי נאווה תהלה

מלי' לג להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' שאם הייתי משיח לבני מזרים
ראשוכ' היה [בן] בני שכי מלד האם ואמרי' ביצמו' ובקדושין [בני'
אשר יולדו] להם הלך אחר פסולן אלמא עדיין מזרים הם דאלו
אחר אומות מותרין לבא בקהל מיד ומכימן לית ליה הא דאמרינן
בברכות שהעמוקים והמואבים והמזרים מותרין לבא בקהל שכבר
עלה סנכרוב ובלבל את כל האומות וה"כ קתני בתרי' דהך מלתא
בתוספתא דקדושין א"ל ר"ע מכימן טעית שכבר עלה סנכרוב
וכו': אהא מן המקרא הזה: חצי כלים מכתי כלות: במלאת
ספקו כל רטוב: יצר לו (תבא לו) [תבאטו] לרה:
אלא נזה תהלה על עסקי כוה נמים שזכו יהללוהו שלא שלטו

המקנא פרק ראשון סוטה קסה

שונאיהם במעשה ידיהם דוד דכתיב *טבעו בארץ איכס נ
 שעריה משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון
 נגנו אוהל מועד קרסיו קרשיו בריחיו ועמודיו
 ואדניו היכי אמר רב חסדא אמר אבימי תחת
 מחילות של היכל:

ת"ר סוטה נתנה עיניה במי שאינו (שלה) [ראוי יח
 לה] מה שבקש לא ניתן לה ומה שבירדה סס
 נטלו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו
 מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבירדו נוטלין
 הימנו *וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו במי ע"ס
 שאינו (שלו) [ראוי לו] מה שבקש לא ניתן לו
 ומה שבירדו נטלו ממנו אמר הקב"ה אני אמרתי
 והא מלך על כל בהמה וחיה עכשיו *ארור (יהיה) ברא' ג
 [אתה] מכל הבהמה ומכל חית השדה אני
 זוכאיהם וכו' להיות כהנין מהם: דוד דכתיב טבעו
 בארץ שעריה לעיל מיניה כתיב קצב ה' להשקית קומת נת
 ליון ועלה כתיב טבעו בארץ שעריה ומלודת ליון היא עיר דוד
 וביתו כדכתיב בספר שמואל וכשצאו לרים בימי לדקיהו טבעו
 דלתות השערים שהיו של נקשת או של כסף והבז כדי שלא ישאום
 אויבים ועלם ואזכים לא כשאו אתם:
 מה שבקשה לא ניתן לה שאסורה לזעל: ומה שבירדה נטלו
 הימנה אם שותה מתה ואם הודיתה אסורה לזעלה
 והפסידה כתובתה: נחש הקדמוני נתן עיניו בקוה ונא עליה
 והיינו דכתיב הנקש השיאני לשון תשמיש ונישואין הוא: נטלו
 הימנו קומה זקופה: והא מלך שלכך עשאו ערום מכל: אני

גרס' ג אמרתו ילך בקומה וקופה עכשיו * על גחונך חלך אני
 ס אמרתו יהא מאכלו מאכל אדם עכשיו * ועפר תאכל
 ס הוא אמר אהרוג אדם ואשא את חוה לפיכך * ואיבה
 אשית בינך ובין האשה ובין הרעד ובין הרעה . וכן
 מצינו בקין וקרח ובלעם ורואג ואחיתופל וגחוי
 ואבשלום ואדונייה ועוזיהו והמן שנתנו עיניהם
 במה שאינו שלהם מה שבקשו לא ניתן להם
 ומה שהיה בידם נטלו מהם [פיסקא הירך התחילה
 וכו' מה"מ אילימא משום דכתיב * בחת ה' את
 ירכך וגו' והכתיב וצבחה בטגרה ונפלה ירכה
 אמר אביו כי לייט לייט תחלת ירך והדר בטן
 אמרתו ילך בקומה וקופה מקללתי אתה למד וכן כל אלה אתה
 למד מקללתו: קין כחן עיכיו בתאומה יתירה שכולדה עם הנל
 שתי תאומות כולדו עמו והיינו דכתיב את אחיו את הנל שני
 אחים שני רבויים: קרח על הכהונה ובלע: בלעם בממוכו של
 בלק כדי לקלל את ישראל וכהרג במדון שהלך ליטול שפר כ"ד חלק
 שנבלו מישראל (על ידו) [בעלתו]: רואג אביר הרועים וגדול
 שבתלמידים היה וכתקבא בדוד שראשו כבון (לקט) [דבר] ואיש
 תואר ומראה פנים בהלכה כדכתיב הכה ראיתי בן ליש בית
 הלקמי וגו' ואמרי' באגדה בפ' חלק כל הפסוק הזה אמרו דואג בלשון
 הרע: ואחיתופל כחן עיכיו במלוכה כדאמרי' בחלק ראש אש
 יולא מאמתו וכסבור שעתיד למלוך ומה שבידם נטלו מהם לא
 יטלו ימיהם: גחוי בממוכו של נעמן ונלטרע: אבשלום במלכות
 וכהרג: ואדונייהו באבויג וכהרג: ועוזיהו בכהונה והלרעת
 זרקה במלכו [כי לייט כו' וקללה היא תתלת הסודענות עיהו

ליוט זמיה כי ברקי כי אורחייהו ברקי בטן ברישא
והדר ירך בקללה נמי כתיב לצבות בטן ולנפיל
ירך הדויה דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר
ירך שלא להוציא לעז על מים המרים]:

בשנה שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו יט
פלשתים ארץ עיניו שנאמר *ויאחזוהו סס
פלשתים וינקרו את עיניו אבשלום נתגאה בשערו וספסי' טו
לפיכך נתלה בשערו ולפי שבא על עשר פלגשי
אביו לפיכך נתנו בו עשר לונביות שנא' *ויסבו ס"ג ית
עשרה נערים נושאי כלי יואב ויכו את אבשלום
ולפי שגנב שלש *לבבות לב אביו ולב בית דין נגמ' אית'
ולב כל ישראל לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים נכבות

כי ברקי מיה כי אורחייהו ברקו שהמעיים ככנסו תקלה
ומקלקלות אותן ואמ"כ כופלות לירך: שלא להוציא לעז
שיאמרו לא עשו כסדר האלה ואין פורענות זו על ידן]:
שמשון הלך אחר עיניו כדיליף לקמן: על עשר פלגשי אביו
כדכתיב בספר שמואל ויעזוב [המלך] עשר נשים פלגשים
לשמור הבית: לונביות סכיתות: לב אביו ולב ב"ד דכתיב אלכה
כא ואשלמה את כלדי ופתיב ואת אנשלים הלכו מאתים איש
קרואים והולכים לתומם ואמרי' בסוטה ירושלמי' קרואים מדוד
שעל ידי נזות דוד הלכו עמו אמר לו כחוב לי שילכו עמי שנים
אנשים אותם שאבקר ופתב לו והיה מראה קותמו של דוד לשנים
והולכים אחריו וכן לשנים אחרים עד שכינס מאתים איש וכולם
ראשי סנהדראות הרי לב אביו ולב ב"ד. ולב אנשי ישראל כדכתיב

ש"נ ית שנא *ויקה שלשה שבטים בכפו ויחקעם בלב
אבשלום עודנו חי בלב האלה:

כ"ד שמשון בעיניו מרד שנא *ויאמר שמשון
אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה

ספטי' יד בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר
ספטי' טו *ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו איני והיא

ספטי' יז כתיב *ואביו ואמו לא ידעו כי מה הוא (כי
תואנה הוא מבקש מפלשתים) כי אול מיהא

בתר ישרות עיניו אול תניא רבי אומר שמשון
תחלת קלקולו בעוה לפיכך לקה בעוה (תחלה)

ספטי' טז תחלת קלקולו בעוה דכתיב *וילך שמשון עותה
וירא שם אשה זונה לפיכך לקה בעוה דכתיב

ספטי' טז *ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו ויורידו אותו
ספטי' יז עותה והכתיב *וירד שמשון תמנתה וירא שם

אשה בתמנתה תחלת קלקולו מיהא בעוה הוה:
כ"א *ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה

ספטי' יח והיה בקרב איש להשתקות לו וכתיב מי ישימני סופט בארץ וכתיב
ספטי' יט ויגבו אבשלום את לב אכסי ישראל:

בעיניו מרד על ידי עיניו מרד בצורא: כי מה הוא שקסק
באותה אשה כדי להתגרות בפלשתים: והכתיב וירד

שמשון תמנתה וירא שם אשה מצכות פלשתים והיטע בעיני
שמשון ומעשה של זו בתמנת קודם לזה שנעשה: תחלת קלקולו

מיהא בעוה הוה דהווא דתמנת לאו קלקול הוה כולי האי
אלקקה לו לאשה ולא בא עליה בזכות:

המקנא פרק ראשון סוטה קסו

דלילה תנא רבי אומר אלמלא לא נקרא שמה
 דלילה ראויה היתה שתקרא דלילה דלדלה
 כחו דלדלה לבו דלדלה מעשיו. דלדלה כחו
 דכתיב *ויסר כחו מעליו. דלדלה לבו דכתיב
 *ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו. דלדלה
 מעשיו דאסתלק שכינה הימנו דכתיב *והוא לא
 ידע כי ה' סר מעליו. ותרא דלילה כי הגיד לה
 ארץ כל לבו מנא ידעה א"ר (יוחנן) [חנן] א"ר
 ניכרי' דברי אמר' אביי אמר ידע' באותו צדיק
 דלא מפיק שם שמים לבטל' כיון דאמר לה *כי
 נזיר אלהים אני אמרה השת' ודאי קושט' קאמר
 *ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו
 ותקצר נפשו למות מאי ותאלצהו א"ר יצחק דבי
 ר' אמי בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו *ועתה
 השמרי נא ואל תשתו יין ושכר ואל תאכלי כל
 טמא מאי כל טמא ותו עד השתא דברים טמאים
 קאבלה א"ר יצחק דבי ר' אמי דברי האסורי' לנזיר.

שרלדלה עקרה כמו אבני *הר שגדלדלו: מנא ידעה והלא ע"ז מו
 כמה כוזב' אמר לה קודם לכן ומלאתו שקרן: ניכרים ע"ז
 דברי אמת מתקבלים ומיושני' דברי אמת ודבורם על אופניהם
 ראמה שערו גדול ולא היה שיהי יין והכינה שהדברים האקרוכי'
 שאעור לה שדברה זה היה כמו גדול אמת הן: ותאלצהו לשון
 דומק ומלוקה: בשעת גמר ביאה תאות אדם מרובה: דברים
 האסורין לנזיר משרת עכביס כגון כוזב אשרה עכביס צמים ויש

וקצתה מוהבב מול קטוב אפס זשאו

שופט'טו *ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי ויצא
 ממנו מים וישח א"ר יצחק דכי רבי אמי הוא
 נתאוה לדבר טמא לפיכך נתלו חייו בדבר טמא:
 כב ותחל רוח ה' לפעמו במחנה הן א"ר (אחא)
 [חמא] בר' חנינא (אותו היום) חלה
 שופט'טו יג נבואתו של יעקב אבינו דכתיב *יהי הן נחש עלי
 נדל' חט דרך לפעמו א"ר יצחק דכי ר' אמי מלמד שהיתה
 רוח הקדש מקשקשת לפניו כווג כתי' הכא לפעמו
 שוות כח וכתיב החם *פעמון זהב ורמון. בין צרעה ובין
 אשתאול א"ר אסי צרעה ואשתאול שני הרים
 שופט'טו יג גדולים היו ועקרון שמשון ומחנן זה בזה. *יהוי
 יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים א"ר (אחא)
 י [חמא] בר' חנינא *הוחלה שבועתו של אבימלך
 נדל' כח שנאמר *אם תשקר לי ולניני ולנכדי *ויגדל הנער
 שופט'טו יג ויברכהו ה' במה ברכו אמר רב יהודה אמר רב
 שברכו באמתו [אמתו] ככני אדם וזרעו כנחל שוטף:
 בהם טעם יין דלא נפקא מכל אשר יעשה מגפן היין: מכתש
 עקוס קניעות השן: נתאוה לדבר טמא לישא בת אל ככר:
 בדבר טמא לקי הקמור שאלמלא הוא היה מת בלמא:
 רוח ה' רוק כנזאה שרתה על יעקב: מקשקשת לפניו ללוותו
 באשר הולך: הוחלה שבועתו של אבימלך בטלה לשון
 לא יקל דברו לפי שהם עזרו על השנועה תקלה: במה ברכו כל
 ברכה שנמקרא הוא לשון רבוי דבר המתרבה ומלוי בו שובע ומה
 ברכה נמלא בו לא נמלא עושר בשמשון: שברכו באמתו להיות
 זרעו כנחל שוטף למה שכתאוה כתנודך:

*ויי
 נקב
 אמו
 לי
 ולא
 ויל
 אמו
 שחו
 תני
 שמו
 עד
 שע
 ויש
 עוה
 הא
 עב
 נקב
 נע
 שחו
 כתי

*ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים זכרני כג
 נא וחזקני נא אך הפעם הזה ואנקמה ^ס
 נקם אחת משתי עיני מפלשתים (אמר רב יהודה) ^{ס ס}
 אמר רב אמר שמשון לפני הקב"ה רבש"ע זכור
 לי עשרים *ושתיים שנה ששפטתי את ישראל
 ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום ^{ס"ג לא}
 למקום: ^{גדסי}
^{שתיים}

וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי כד
 שנא שועלים אמר רבי אייבו בר ניגדי ^ס
 אמר רבי חייה בר אבא אמר שמשון יבא שועל ^{סופטי' טו}
 שחזור לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו משבועתם
 תניא אמר רבי שמעון החסיד בין כתפיו של
 שמשון ששים אמה היה שנאמר *וישכב שמשון ^{ס ס}
 עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחזו בדלתות
 שער העיר ובשתי המזונות ויסעם עם הכרית
 וישם על כתפיו (תנא אין) [וגמירי דאין] דלתות
 עזה פחותות מששים אמה. *ויהי אוחן בכיר ^ס
 האסורים אמר רבי יוחנן אין טחינה אלא לשון
 עבירה וכן הוא אומר *תטחן לאחר אשתי ועליה ^ס
 אייבו לא

נקם אחת משתי עיני [שכר א' מעיני תן לי בנקמה זו ושכר
 אקרת לעה"ב] (במודש אור רבש"ע תן לי שכר עיני אמת
 נע"ז ושכר עיני אחרת תסא שמודה לי ונתוקמת לעמיד לבא):
 שחזור לאחוריו כאלדין אותו אינו מרסיק לברוק אלא קזור
 עקלקלות: שער העיר בשערי עזה קשתעי קרא: על
 כתפיו כשיעור כתפיו:

יכרעון אחרים מלמד שכל אחד ואחד הכיא לו
את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר ממנו
א"ר פפא היינו דאמרי אינשי קמי דשתי חמרא
נחמ' איתא חמרא קמי רפיקי *גריו' דובלא. ואמר רבי יוחנן
כל המזנה אשתו מזננת עליו שנאמר *אם נפתה
לבי על אשה ועל פתח רעי ארבתיו וכתיב תטחן
לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרים והיינו דאמרי
אינשי איהו בי קרי ואחתיה פי בוצינא:

כה ואמר רבי יוחנן שמשון הן את ישראל באביהם
שכשמים שנאמר *הן ידן עמו באחד [וגו']
בדל' חט ואמר רבי יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה נקרא
תל' סד שנאמר *כי שמש ומגן ה' אלהים אלא מעתה
לא ימחק אלא מעין שמו של הקב"ה מה הקב"ה
מגן על כל העולם כולו אף שמשון הגין בדורו
על ישראל ואמר רבי יוחנן בלעם חגר ברגלו

קמי דשתא חמרא חמרא לפני כל אדם מציאים מה שרגיל
בו לפני שותה יין מציאי' יין: קמי רפיקא גריוא דובלא לפני
עובד אדמה וקופר בגנים שרגיל לאכול ירק מציאים לו סל מלא
ירק: דובלא מין ירק הוא: קרי ובוצינא מין אקד הוא אלא
שאלו גדולים ואלי קטנים כלומר צמה שהוא עסוק היא עסוקה:
כאחד כיסידו של עולם שפט לדק: שמש לשון קומה כמו ושמתי
כדכד שמעותיק: על שמו של הקב"ה משמע (שכינה
שם) [שכינה בשמו של] הקב"ה משם: מעין שמו שאין [משם]
שם משם אלא מגין ומליל:

זוהר כדכד שמשק למה שכתב: זיפתא זשיבא זשיבא

אחת
תנו
אבש
שמע
בצוא
אבש
צדק
ברגל
ואמו
ליח
דמי
החיי
ואיכ
*סוד
מפנ
שפי
מע
העם
בלוא
ברגל
וקור

אחת היה שנאמר *וילך שפי שמשון חגר בשתי מודנר כג
רגליו היה שנאמר *שפיפון עלי אורח: כדל' חס

חגו רבנן חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה כו
וכלם לקו בהן שמשון בכוחו שאול בצוארו סס

אבשלום בשערו צדקיהו בעיניו אסא ברגליו
שמשון בכוחו דכתיב *ויסר כחו מעליו שאול

בצוארו דכתיב *ויקח שאול את החרב ויפול עליו' ש"א לא
אבשלום בשערו דכתיב *ויחזק ראשו באלרה. ש"נ יח

צדקיהו בעיניו דכתיב *ואת עיני צדקיהו עור אסא מ"ג כה
ברגליו דכתיב *רק לעת זקנתו חלה את רגליו מ"א טו

ואמר רב יהודה אמר רב שאחותו פודגרא אמר
ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי

דמי פודגרא אמר (להם) [ליה] כמחט בבשר
החי מנא ידע איכא דאמרי מיחש הוה חייש בוי

ואיכא דאמרי מרביה שמיע ליה ואיכא דאמרי
*סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. דרש רבא

מפני מה נענש המלך אסא מפני שעשה אנגריא
שפי כמו דשף מדוכתיה: שפיפון (שפיפה) [שפייה] כפולה:

מעין דוגמא נשתנו מן התקתוכים לתפארת: ויסר כחו לא
מייתי ראייה אלא דכולן לקו: שאול בצוארו ויגנה מכל

העם משכמו ומעלה: ויפול עליה במקום שהורגים בקרב דהיינו
בצואר: צדקיהו בעיניו לא ידעא מכלן דנשתנה לשנך וכן אסא

ברגליו אלא כך שמע מרבו: פודגרא שס קולי הוא שאוקו ברגליו
וקורין פודגרא: נענש אסא לקלות: אנגריא עבודת המלך:

תלים כה

וי"א טו בתלמודי חכמים שנאמר *והמלך אסא השמיע
 את כל יהודה אין נקי מאי אין נקי אמר רב יהודה
 אמר רב אפי' חתן מתדרו וכלה מחופתה:
 כו כתיב *וירד שמשון תמנחה וכתיב *הנה חמיק
 עולה תמנחה אמר רבי אלעזר שמשון ^{שופט' יד}
 שנתגנה בה כתיב ביה ירידה יהודה שנתעלה ^{כרס' לה}
 בה כתיב ביה עלייה. ר' שמואל בר נחמני אמר
 תרתי תמנת הנה חדא כירודה וחדא בעלייה רב
 פפא אמר חדא תמנת הואי דאתי מהאי גיסא
 ירידה ודאתי מהאי גיסא עלייה כגון וורדינא
 וביבארי ושוקא דגרש *ותשב בפתח עינים אמר
 ר' אלכסנדר מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של
 אברהם אבינו מקום שכל עינים מצפות לראותה
 השמיע את כל יהודה הזעיקן וישאו את אזני הרמה שהיה
 מלך ישראל זוכה עליו כרך לבלתי תת יזכא וזכא לאסא: אפילו
 חתן שכאזכ צו כקי יזיה לביחו:
 כתיב וירד שמשון תמנחה אלמא תמנת ציהודה: וכתיב עולה
 תמנחה אלמא עליה היא ושמשון ויהודה תכווייהו בארץ
 ישראל הו: שנתגנ' בה שמשא שס אשה מצנ' פלגתי' האסורו'
 לנ: יחודה נתעלה בה שמשא מולדו סרץ חרס שהעמידו מלכ'
 וכנזתי' בישראל: דאתי מהאי גיסא שהית' יושבת באמל' שסוע
 ההר הנח לה מראש ההר יורד והנח לה מרגלי ההר עול': כגון
 וורדינ' וביבארי וגרש עיירו' הן היושבו' בשפולי ההרים:
 מצפות לראותה שהיו רגילים להמקנל שס וללון והיה מצנ'

רב
 וכן
 שכן
 כש
 גיור
 אנן
 *וי
 ר'
 פונ'
 (א)
 ונמ'
 עלי'
 נות'
 ע"ז
 אני
 ואק'
 לאכ'
 נתי'
 שמש'
 ונמ'
 צד:

רבי (יוחנן) [חנין] אמר מקום הוא ששמו עינים
וכן הוא אומר *תפוח (והעינים) [והעינים] רבי יוחנן טו
שמואל בר נחמני אמר שנתנה עינים לדבריה
כשתבעה אמר לה שמא נכרית את אמר' ליה
גזירת אני שמא אשת איש את אמרה ליה פנויה
אני שמא קבל בך אביך קידושין א"ל יתומה אני
שמא טמאה את א"ל טהור' אני:

ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד כח
שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים שם

ר' יהודה זר' גחמיה חד אמר פרדס וחד אמר נילא' כל
פונדק בשלמא למ"ד פרדס היינו דכתיב ויטע
(אשל בבאר שבע ואמר ריש לקיש שעשה פרדס איכו נגמ'
ונטע בו כל מיני מגדים) אלא למ"ד פונדק מאי

עליה: שנתנה עינים לדבריה דוגמ' ופתמי היתר היתה
נותנת לעלמה שאין עבירה בדבר: גזירת אני ואיני עובדת
ע"ז וראוי לך: שמא אשת איש את ואיך ראוייה לי: פנויה
אני וראוי לכל אדם: יתומה אני והייתי קטנה והשיאוני אחי
ואחי ואין לער ואוכן בשואין ליחסר עליו משו' כלתו דאין זכות
לאס ואחים להשיא הקטנה אלא האב זוכה בה כדכתיב את
בתי כתי ליאשה הזה לאשה ולהך סברא לאו בתו של שם היתה
משנת שסיס ליעקב כלים שותיו של שם ויעקב כבר היה יותר
עבן (ק"ך) [מאה ועשר] שנה: טהורה אני מכה:

ונטע בו להכות עובדים ושנים: פונדק ללון שם אורקיו לשון
אש"ל כוטרקון הוא "אכילה" שתייה "לויה שהיה מאכילם

היה שם הירושלמי וזבא שבתה חסם חוצותם ויהי שם יא

דניאל יא ויטע כדכתיב *ויטע אהלי אפרנו בין ימים להר
 נרא' כח צבי קדש *ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר
 שם ע"נ ריש לקיש אל תקרי ויקרא *אלא ויקריא מלמד
 שהקריא אברהם שמו של הקב"ה כפה כל עובר
 ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר
 להם וכי משלי אכלתם משל אל עולם אכלתם
 הודו וברכו למי שאמר והיה העולם:

כט *ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה.
 משום דכסתה פניה חשבה לזונה א"ר

שם

נרא' לח

ישעיה א

נרא' לח

אלעזר שכסתה פניה בבית חמיה דא"ר שמואל
 בר נחמני א"ר יונתן כל כלה שצנועה בבית חמיה
 זוכה ויוצאים ממנה מלכים ונביאי' מנלן מתמר
 נביאים דכתיב *חזון ישעיהו בן אמוץ מלכים מדוד
 וא"ר לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ
 ואמציה אחים הוו. *היא מוצאת והיא שלחה אל
 חמיה היא מתוצא' מיבעי ליה א"ר אלעזר לאחר
 ומשקן ומלוה אותם: ויטע אהלי אפרנו פסוק הוא בדניאל על
 אחד מהמלכים: אלא ויקריא למד לנריות לקרוא בשם אלהי
 ישראל אל עולם: כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו ועומדים
 לברכו לאברהם אמר להם וכי משלי אכלתם:

כי כסתה פניה בבית חמיה ולא ראה אותה כל הימים שגדלה
 בביתו לפיכך לא הכיר בה: אמוץ אביו של ישעי' ואמליה מלך
 יהודה אחים הוו ואמליה מורע דוד היה ואמוץ אחיו כניא
 היה אלמא כניאים נפקו מינה: היא מוצאת משמע לשון
 מליאה: היא מתוצאת הוה משמע לשון הולאה בעל כרסה:

המקנא פרק ראשון סוטה קעא

שנמצאו סימניה בא סמאל ורחקן בא גברואל
 וקרובן והיינו דכתיב * למנצח על יונת אלם רחוקים
 לדוד מכתם א"ר יוחנן (לאחר) [בשעה] שנתרחקו פ"ק
 סימניה נעשית כיוני אלמת. לדוד מכתם שוצא דמגילה
 הימנה דוד שמך ותם לכל. ד"א מכתם שהיה ויני' רש"א
 מכתו תמה שנולד כשהוא מהול ד"א מכתם כשם
 שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו
 ללמוד תורה כך בגדולתו הקטין עצמו אצל מי
 שגדול ממנו ללמוד תורה * והיא שלחה אל חמיה
 לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותימר ליה כרא' לח
 מימר א"ר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה
 אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא ואמרי
 לה א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי נוח לו
 סימניה קותם ופתי"ל ומוטה: שבא סמאל שהו' אר של אדום:
 ורחקן כדי שתארק ולא ילא דוד מוכה המכה את אדום נגיא מלק
 טכיס עשר אלף: יונת אלם רחוקים על עסקי הרקקה שנעשו
 סימניה רחוקי: לדוד מכתם לאותה שהיא רחוקה ועומדת ללאת
 מוכה דוד שהו' מך עכיו: וחם המים בדרכיו: מכתו תמה מקום
 מילה שהו' רחוי למכה היה תם ושלם שלא הולך לקסרו: דבר
 אחר כשם שבקטנותו קודם שחלך כך בגדלותו לאחר שחלך ולשון
 מכתם שהי' מכתו שלמה ותמימה מתקלת' ועד סופה לא נקסרה
 ענותותו ולא כשתכית: ושלחה וגו' לאיש אשר אלה לו ולא
 שלחה לו לומר מןך אני הרה והכי סימני' שלך: ותימר לי' מימר

תליס כו
 פ"ק
 דמגילה
 ויני' רש"א
 כרא' לח

ע"פ
 רחוקים
 מ"ב

סימניה קותם ופתי"ל ומוטה: שבא סמאל שהו' אר של אדום:

לאדם שיפיל עצמו לחוך כבשן האש ואל ילכין
 נרא' לה פני חבירו ברכים מנא לן מתמר *הכר נא א"ר
 חמא בר חנינא בהכר בישר לאביו בהכר בשרוהו
 סס לה בהכר בישר *הכר נא הכתונת בנד היא אם לא
 בהכר בשרוהו הכר נא למי החותמת והפתילים
 הכר נא אין נא אלא לשון בקשה אמרה לו בבקשה
 ממך הכר (נא) [פני] בודאך ואל תעלי עיניך ממני
 סס לה *ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני היינו דאמר ר
 (חמא) [חנין] בר ביזנא א"ר שמעון חסידא יוסף
 שקדש שם שמי' בסתר זכרה והוסיפו לו אור
 תלים סא אחת משמו של הקב"ה דכתיב *עדות כיהוסף
 שמו יהודה שקדש שם שמים כפרהסיא זכרה
 ונקרא כולו על שמו של הקב"ה כיון שהודרה
 ואמר צדקה ממני יצתה בת קול ואמרה אתה
 הצלת תמר ושני בני' מן האור חייך שאני מציל
 בזכותך ג' מבניך מן האור מאן נינהו חנניה מישאל
 ועזריה. צדקה ממני מנא ידע יצתה בת קול
 נרא' לה ואמרה ממני יצאו כבושים *ולא יוסף עוד לדעתה אמר
 סוף וזכות וע' רש"א
 לשליק אמור לו שמענו אחי הרה ואלו סימניו: ואל ילכין
 כו' וחק זו כוח היה לה לשרף ואל תלזין פניו לפיכך שלקה לו פ
 חס יודה ויגלה הוא עלמו את הדבר יגלה ואס' לאו תשרף ואל
 תגלה היא את הדבר: בהכר בישר את אביו דנר שכלטער ט
 ובהכר בשרוהו: מנא ידע שמענו היא מעוברת שחא חף חקרים
 נאו עליה: ויאמר נת קול אמרה: כבושים דנרים עלונים

שמוא
 שמוא
 ולא י
 פים
 איש
 קדקד
 מקץ
 ושקל
 חמא
 לפיכך
 עבדי
 תחת
 שקל
 באות
 המלך
 בני
 תחת
 ויוע
 שמוא
 כדכת
 כנטי
 מקץ

שמואל שבא חמוה דרב שמואל בה אמי [משמו' דרב
 שמואל בר אמי] כיון שידע' שוב לא פסק ממונ' כתי' הכא
 ולא יסף עוד לדעתה וכתיב התם * קול גדול ולא יסף: דנריס ה
 פיסקא אבשלום נתגאה בשערו וכו' ת"ר אבשלום ל
 בשערו מרה שנ' * וכאבשלום לא היה שם
 איש יפה בכל ישראל להלל מאד מכף רגלו ועד ש"נ יד
 קדקדו לא היה בו מים ובגלחו את ראשו והיה
 מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו
 ושקל את שער ראשו מאתים שקלי' כאבן המלך
 תנא אבן שאנשי טברי' ואנשי ציפורי שוקלין בה
 לפיכך נתל' בשערו שנא' * ויקרא אבשלום לפני ^ס ית
 עבדיו דוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד
 תחת שיכך האלת הגדולה ויחוק ראשו באלה
 שקל ספסירא בעא למפסקיה תנא רבי ר' ישמעאל
 באותה שעה ראה גיהנם שנבקעה מתחתיו * וירגז ^ס
 המלך ויעל על עלית השער ויכך וכתא אמר כלכתו
 בני אבשלום בני בני אבשלום מי יחן מותי אני
 החתיך אבשלום בני בני והמלך לאט את פניו
 ויועק המלך קול גדול בני אבשלום אבשלום בני
 שנגזרו מלפני שילחו חזו מלכיס ואי אפשר ללאת אלא סיהודה
 כדכתי' גור חריה יהודה. כנז'ים דנרי סתר גזרת מלך כמו כהני
 כנאי דקצ"ה למה לך בנרכות גני קזקיהו: כיון שידעה שידע בה
 שהיא לדקה ולש"ש כתכונה:
 מקץ ימים לימים משכה לשכה שכזיר עולם היה ומגלח אחת

בני הני תמניא ומני בני למדו ו' דאסקיה מן
מדורי גיהנם אידך א"ד דקריב רישיה לגבי גופיה
ס"ג יתוא"ד דאתייה לעלמא דאתי *ואבשלום לקח ויצב
לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך כי אמר
אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא למצבת על
שמו ויקר' לה יד אבשלום עד היום הזה מאי
סס לקח [אמר ר"ל] שלקח מקח רע לעצמו *את
מצבה אשר בעמק המלך א"ר חנינא בר פפא
יא בעצה עמוק' של מלכו של עולם *שנא' *הנני
ס"ג יב מקים עליך רעה מביחך כיוצא בדבר אתה אומר
נדא' לו *וישלחו מעמק חברון א"ר חנינא בר פפא בעצה
סס טו עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון שנא' *ידוע
חדע כי גר יהי זרעך בארץ לא להם כי אמר
לשנים עשר קדשים : דקריב רישיה לגבי גופיה שהיה ראש
מושלך רסוק מגופו וקרבו : ויקרא למצבת על שמו גרם לאות'
רעה שתקרא על שמו : ויקרא לה יד אבשלום כך היא נקראת :
שלקח מקח רע לעצמו ה"ק קרא ואבשלום לקח (השררה) [לו
את המלכה] הזאת בחייו ויצב לו את מצבת אשר בעמק המלך :
עצה עמוקה של הקב"ה שהוא מלך עולם שגור על דוד כן במעשה
נת שבע : חנני מקים הליב אבשלום אותה ענה וקיימה מצבת
דברו של הקב"ה דכתיב לעולם ה' דנרך כלב נשמים :
וישלחו מעמק חברון ביוסף משתעי קרא כשאלו יעקב אלל
אקיו והיא תקלת מצת ירדת ישראל למלרים : של אותו צדיק
הקבור בחברון זה אנרהם :

אין של בר חסו אינו *יווא מש לפי *ות לא אבתי לקמ מי מש שנא גרוד *ויי אלל אין לנו

אין לי בן ולא הוו ליה בני והכתיב *ויולדו לאבשלום ש"נ יד
שלשה בנים וכת אחת ושמה תמר א"ר יצחק
בר אבדימי שלא היה לו בן הגון למלכות רב
חסדא אמר גמירי כל השורף תזאתו של חבירו
אינו מניח בן ליורשו ואיתו קלייה לדיואב דכתיב
*ויאמר אבשלום אל עכריו ראו חלקת יואב אל
ידי ולו שם שעורים לכו והציתוה וגו' :

משנה *וכן לענין הטוב מרים המתונה למשה שייך
שעה אחת שנא' *ותצב אחותו מרחוק לחסכה
לפיכך נתעכבו לה כל ישראל ו' ימים במדבר שנא' דלעיל
*ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא מלאחד יט
לא נסע עד האסף מרים יוסף זכה לקבור את
אביו אין באחיו גדול מיוסף שנא' *ויעל יוסף ע"ב
לקבור את אביו [ויעל עמו גם רכב גם פרשים] שנות יב
מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה מודבר יב
משה זכה בעצמות יוסף אין גדול ממנו בישראל כ' כ"א
שנא' *ויקח משה את עצמות יוסף עמו מי לנו שנות יג
גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא שכינה שנא'
*ויקבור אותו בגיא. ולא על משה בלבד אמרו דברים לד
אלא על כל הצדיקים שנא' *והלך לפניך צדקך ישעי' כח
כבוד ה' יאספך :

אין באחיו גדול ממנו שהיה מלך הרי במדה שמדד שנקבר אביו
בגדולים וכה במדה מדדו לו שנקבר הוא ג"כ בגדולים : מי
לנו לעכין כבוד קבורה ליקבר בגדולים גדול מיוסף שלא נתעסק

לב [פ'סקא] וכן לענין הטובה מרים וכו' [מי דמי
ההם שעתא חדא הכא ד' יומי אמר אבוי

אימא ולענין הטוב אינו כן א"ל [רבא] והא וכן
לענין הטובה קתני אלא אמר רבא ה"ק וכן
לענין הטובה דבאותה מדה ולעול' מדה טובה

מדות ב מרוב' ממדרת פורענות. *ותחצב אחוזו מרחוק
לדעה מה יעשה לו. א"ר יצחק פסוק זה כולו

ש"ס ג על שם שכינה נאמר ותחצב דכתיב *ויבא ה'
ושליו ויחיצב ויקרא כפעם בפעם. אחוזו *אמור לחכמי

ידויה לא אחותי את. מרחוק *מרחוק ה' נראה לי. לדעה
ש"ס ב *כי אל דעות ה'. מה *מה ה' אלהיך שואל מעמד.

דכריס י יעשה *יעשה ה' לאדוני בית נאמן. לו *ויקרא
ש"ס א כה לו ה' שלום:

לג ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את
יוסף רב ושמאל חד אמר חדש ממש

וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מ"ד חדש ממש
דכרזיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו

בו אלא קשה שהוא גדול בישראל ואין בישראל גדול ממנו הרי
במדה שמדד לקבור את יוסף ע"י גדול בה מדדו לו שאין לכו גדול

בכבוד קבורה כמשה שלא כמעסק בו אלא הקב"ה:
אינו כן דיותר קמה שהוא מודד מודדין לו: דבאותה מדה דוגמא

מאותו ענין ומיהו יותר קמה שעשה משתלם למדה טובה
קרובה במשלומיה קמדת פורעניות: אמור לחכמה שהיא אלל

הקב"ה ומפיו שכל' כי ה' יתן קפמה מפיו גון: א"ל

יא

שמות ב

ש"ס ג

ושליו

ידויה

ש"ס ב

דכריס י

ש"ס א

שופטים ו

לג

ש"ס

שמות א

דלא כתיב וימת וימלוך. ומאי אשר לא ידע את
 ווסף ההוא דמי כמאן דלא ידע לוי [כלל]. *ויאמ' אל
 עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו. תנא הוא
 התחיל בעצה תחלה שנא' ויאמר אל עמו לפיכך
 לקה הוא תחלה שנא' *ובכה ובעמך ובכל עבדיך
 ועלו הצפרדעים. *הבה נתחכמה לו להם מיבעי
 ליה א"ר חמא בר' חנינ' בואו ונתחכמ' למושיעון
 של ישראל כמה נדונם נדונם באש כתי' *כי
 באש ה' נשפט נדונם בחרב *ובחרבו את כל
 בשר [אלא] בואו ונדונם במים שכבר נשבע
 [הקב"ה] שאינו מביא מבול לעולם שנא' *כי מו
 נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על
 הארץ והם אינם יודע' שעל כל העולם אינו
 מביא אבל על אומה אחת מביא א"נ הוא אינו
 מביא אבל הם באים ונופלים לתוך המים וכה"א
 ומצרים נסים לקראתו וינער ה' את מצרים בתוך
 הים והיינו דא"ר אלעזר מ"ד *כי בדבר אשר
 זרו עליהם בקדרה שבשלו כה נתבשלו [מאי
 משמע דהאי זרו לישנא דקדירה הוא דכתיב
 דלא כתיב וימת מלך מצרים וימלוך תקמיו אחר: ונתחכם
 למושיעם כנקש לנו חכמה לנגדו: כמה נדונם שלא יוכל
 לדוכנו בושידעכו דרכיו שמודד מדה ככנד מדה לדור המצול ולכשי
 מדום: כי באש ה' נשפט וכן לנו יגמול: נדונם במים כל הנך
 הילוד וגו': שבשלו ל' ויד יעקב כויד:

שמות א

סס

סס א

שמות ב

שמות ב

סס

סס כד

שמות יד

שמות יח

מי דמי
 מר אביו
 הא וכן
 ה"ק וכן
 טובה
 מרחוק
 ה' כולו
 ב"ה ה'
 לחכמ'
 לדעה
 מעמך.
 ויקרא
 דע את
 ש-ממש
 ממש
 גזירותיו
 ממנו כתי'
 לכו גדול
 ה:
 דה דוגמא
 דה טובה
 שהיא אלל
 דע

ברא' כס *ויזוד יעקב נזיר]. א"ר חייא בר אבא א"ר (יוחנן)
 [סימאי] ג' היו באותה עצה. בלעם. איוב. ויתרו.
 בלעם שיעץ נהרג. איוב ששחק נידון ביסורין.
 יתרו שברח וכו' [מבני] בניו וישבו בלשכת הגזית
 ד"ה א"כ שנא' *ומשפחו' סופרים יושבי יעבץ תרעתים
 שמעתיים סוכתי' המה הקיני הבאים מחמת אבי
 בית רכב וכתוב *ובני קיני חתן משה *ונלחם בנו
 ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי ליה א"ר אבא בר
 כהנא כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחריו
 *וישימו עליו שרי מסים עליהם מיבעי ליה תנא
 (משום) [רבי] ר' אלעזר בר' שמעון (אמרו)
 מלמד שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה הצוארו וכל
 באותה עצה דכתבמה לו: יושבי יעבץ תלמידי יעבץ אדם גדול
 בתורה היה כדכתי' ויקרא יעבץ לאלהי ישראל וגו' והרבית את גבולי
 בתלמידי וגו' וינא אלהי' את אשר שאל: תרעתים מפרש בספרי
 שחצו תרוע' נהר סיני. ל"א תרעת' על שם שהיו יושבי' בשערי
 ירושלי': שמעתי' שחצו מלות אביהם דבבכי יוכדצ בן רכב משתעי
 קרא והם היו מבכי בכיו של יתרו כדמפ' ואזיל המה הקינים:
 סוכתיים על שם שהיו יושבים בסוכות דכתיב וכשצ באהלים וקרי
 להו משפקות סופרים דהיינו סנהדרין וכן תרעתים זקני שער:
 ועלינו מן הארץ מיבעי ליה יגראונו מן הארץ מאי ועלה מן
 הארץ הלואי שילאו שוכאיהם מארלם הואיל ויראים מפניהם:
 מלבן כמין דפוס שעושים בו הלבנים שממלאים אותו עיט
 ומקליקים אותו והיא הלבנה: ותלו לו לפרעה דעליה קאי קרא

אחר
 לו כל
 דבר
 ענות
 דישר
 חד א
 אר
 מתמ
 חד א
 שרא
 ומיכי
 ישימו
 מסוכ
 רדוי
 היה
 לפר
 את
 בע
 מלרי
 מלרי
 דאמר
 להך
 סופל
 דאמר
 מתרו

ולמה נקרא שמה פיתום שראשון ראשון פי תחום
 שחית א בולעו. *וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ בן
 רבו וכן פרצו מיבעי ליה אמר רשב"ל רה"ק
 מבשרתן בן ירבה וכן יפרוץ *ויקוצו מפני בני
 ישראל מלמ' שהיו [דומי'] בעיניהם כקוצי *ויעבדו
 ע"נ מצרים את בני ישראל *בפרך ר' (אליעזר) [אלעזר]
 אומר בפה רך ר' שמואל בר נחמני אמר בפריכה
 *וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבני
 ובכל עבודה בשרה אמר רבא כתחלה בחומר
 ובלבנים ולכסוף ובכל עבודה בשרה *את כל
 עבודתם אשר עבדו בהם בפרך א"ר שמואל בר
 נחמני א"ר יוחנן [יונתן] שהיו מחליפין מלאכת
 אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים ולמ"ד נמי
 התם בפה רך הכא ודאי בפריכה:

לד דרש ר' *עקיבא בשכר נשים צדקניות שהיו
 והוא נופל: פי תחום בולעו כנלע בארץ: רה"ק מבשרתן
 לישראל ואומר למלרים אין מועיל אתכם בן ירבה תמיד וכן
 יפרוץ: ויקוצו היה דומה להם כאלו עיניהם וגופם מלאים
 קוליס בראותם את ישראל פרים ורנים: בפה רך משכוס
 בדברים ובשכר עד שהרגילום בעבודה: בפריכה בשכרון הגוף
 ומתנים וקזקה. ה"ג בעבודה קשה א"ר שמואל בר כחמכי א"ר
 יוכתן שהיו מחליפין וכו' והה קשה שלא היו רגילים בכך: למ"ד
 נמי בפרך קמא בפה רך האי בפרך בתרא ודאי פריכה היא
 דהא כתיב וימררו:

באור
 שיוצ
 בכדי
 ושופ
 ומול
 וסכו
 בין ש
 בין
 יונה
 שמר
 הולס
 התפ
 ילדר
 אותם
 שנא
 שרד
 ושופ
 שפת
 מכאן
 תמתי
 מנקר
 לייש
 שרד

באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים שבשעה
 שיוצאות לשאוב מים מזמן להם הקב"ה דגים קטני'
 בכדיהם ושואבות מחצה מים ומחצה דגים ובאו'
 ושופתות שתי קדרות אחת של חמין ואחת של דגים
 ומוליכות אותן אצל בעליהן לשדה ומרחיצו אותם
 וסכות אותם ומאכילו אותם ומשקו אותם ונוקקו להם
 בין שפתי' שנ' *אם תשככון בין שפתים בשכרת שכבון
 בין שפתי' וכו' ישראל לביזת מצרי' שנא' *כנפי' ס
 יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ וכיון
 שמתעברו באות לבתיהם וכיון שמגיע זמן מולדיה'
 הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח שנא' *תחת
 התפוח עוררתוך [שמה חבלתך אמך] שמה חבלה
 ילדתך והקב"ה שלח מלאך מן השמים ומנקר
 אותם ומשפר אותם כחיה זו שמשפרת את הולד
 שנא' *ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת
 שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת
 ושופתות כשמוטיבין את הסיר על גבי הכירה קרי ליה שפיתה :
 אחד של חמין לרחוץ רגלי בעליהם בשדה : בין
 שפחים בין מכרי השדות מקומות לכועים מלך גבול השדה גבוה
 מכאן ומצד גבוה מכאן וסריץ באמלע : יונה ישראל שנאמר יוכתי
 תמתי : עוררתוך ללאת ממעי אמך : חבלתך ל' קנלי יולדה :
 מנקר מנקה : משפר תימ' לוליר בלע"ז כמו שעושין לתינוקות
 ליישב את איברייהם ולתקנם שניתקין מעער הלידה : לא כרת
 שרך לא היו לך מולדות למחוק טבור הולד : למשעי להמליך

תליס' פח
 ס
 ש"ה ס
 יחוקא' טו

בן
 בני
 ידו
 ר
 כח
 בני
 מר
 כל
 בר
 ת
 נמי
 יהיו
 רחן
 וכן
 אים
 כוס
 הגוף
 א"ר
 מ"ד
 היא

והחחל לא חתלת ונותן להם שני עגולי' אחד של
 דכני' לכ רבש ואחד של שמן שנא' *ויניקתו רבש מסלע
 ושמן מחלמיש צור וכיון שמכירי' בהם המצרי'
 כאים עליהם להורגם ונעשה להם נס ונבלעים
 בקרקע ומביאים שוורים וחורשים על גבם שנא'
 תלי' קכט *על גבי חרשו חורשי' ולאחר שהולכי' מבצבצי'
 יחוקא' טו ויוצאים כעשב השדה שנא' *רבבה כצמח השדה
 נחתיק וגו' ולאחר שמתגדלי' כאים עדרים עדרים
 לבתיהם שנא' *ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים.
 אל תקרי בעדי עדים אלא בעדרי עדרים. וכשנגלה
 הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה שנאמ' *זה
 אלו ואנוהו:

ס
 לקוון ס'
 כסס
 שנות טו

*ויאמר מלך מצרים למולדו' העבריו' רב ושמואל
 חד אמר אשה ובתה וחד אמר כלה
 וחמותה מאן דאמר אשה ובתה יוכבד ומרים ומאן
 דאמר כלה וחמותה יוכבד ואלישבע תניא כמ"ד
 אשה ובתה דתניא שפר' זו יוכבד ולמה נקרא
 שמה שפרה שמשפרת את הולד. ד"א שפרה
 שפרו ורכו ישראל בימיה. פועה זו מרים ולמה
 נקרא שמה פועה שהיתה פועה לולד ד"א שהיתה
 הנצר כמו חלקת לואריו שעיעית: עגולים כעין ככר עגול כעשה
 להם נס: רבבה כצמח השדה גדלים ען הארץ כלעק השדה:
 וחבואי לבית אניך: הם הכירוהו שראו שכינתו כנר: זה אלי
 שראיתי כנר:

אלישבע נח עסיכדנ אשתו אל אהרן: שהיתה פועה לולד

פועה
 שמו
 וראיה
 סימן
 לילד
 *ואר
 מה
 אשה
 שכור
 הוא
 סי' גר
 שמשע
 ערבים
 דא
 גדול
 ד"א
 עכאן
 זה לכס
 למשבר
 כמי ליו
 ממוכ"ש
 להם
 מיד אכ
 תשמישו

פועה ברוח הקדש ואומרת עתידה אמי שתלד בן
שמושיע את ישראל ויאמר בילדכן את העבריות
וראיתן על האבנים מאי אבנים א"ר (יוחנן) [חנן]
סימן גדול מסר להן [אמר להן בשע' שכורעת
לילד ירכותיה מצטננות כאבנים] א"ר כדכתיב
*וארד בית היוצר והנה הוא עושה מלאכ' על האבני' ירויה יח
מה יוצר זה ירך מכאן וירך מכאן וסרן באמצע אף
אשה ירך מכאן וירך מכאן וולד באמצע (וא"ר בשעה
שכורעת לילד ירכותי' מצטננות כאבנים) * אם בן שחוט א
הוא והכיתן אותו ואם בת היא וחיה א"ר חנינא
סי' גדול מסר להם בן פניו למטה בת פניה למעלה
שמעשעת אותו כדרך (שמשיאין) [שמסקין] לתיכוק גדנרים
ערבים לפתותו ולשעשעו: פועה זועקת כמו [פעיתא היא
דא] כיולדה אסעה: ה"ג וראיתן על האבנים א"ר יוקן סי'
גדול מסר להן בשעה שכורעת לילד ירכותיה מלטכות כאבנים
ד"א על האבנים כדכתיב וארד בית היולד וגו' מה יולד זה ירך
מכאן כו': סי' גדול שלא תטלכו האס ותקביאכו ותאמה כפל הי'
זה לכס סימן של לידה ואז תטלוהו ותהרגוהו ד"א להכי קרי
למשבר האשה אבנים כדכתיב גבי יולד כלי קרס אבנים ואשה
כמי ליוולד דמיא: סרן עץ עב שעליו רוכב ומגליל הנלים שקורים
ממוכ"ש לעשותם כדפוס הכלי לפי גדלו וקטנו: סי' גדול מסר
להם וראיתן על האבנים אס בן הוא אס [אתן] יכולות לראות
מיד אס בן הוא בלא אס הגבהה: בן פניו למטה לארץ כדרך
תשמישו: בת פניה למעלה כדרך תשמישה והכי מפרש בגמרא

שמות ט *ותיראן המילדו את האלהי ולא עשו כאשר דבר
 אליהן להן מיבעי ליה א"ר יוסי בר' חנינא מלמד
 ששחבען לדבר עכירה ולא נתבעו *ותחיינ את הילדו
 תנא לא דיין שלא המיתו אותם אלא שהיו מספקות
 להם מים ומזון *ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא
 כנשים המצריות העברו כי חיות הנה מאי חיות
 אילימא חיות ממש אטו חיה לא צריכיה חיה
 אחריתי לאולוד' אלא אמרו לו אומה זו כחיה
 נמשלת יהודה *גור אריה יהודה. הן *יהי דן נחש
 עליו דרך. *נפתלי אילה שלוחה *יששכר חמור
 גרם. יוסף *בכור שורו הדר לו *בנימין זאב יטרף
 דכתיב ביה כתיב ביה דלא כתיב ביה כתיב ביה
 יחזקאל יט *ואמרת מה אמך לביא בין אריות רבצה בתוך
 כפירים רבחה גוריה:

לו *וידיי כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם
 כחיים רב (ולוי) [ושמואל] חר אמר בתו
 מלכות וחד אמר כתי כהונה ולויה. מ"ד כתי כהונה
 מסכת נדה: אליהן משמע על עסקי ביאה לשון ויבא אליה
 ותחיינ הוה ליה למכתב ולא המיתו את הילדים ותקיינ משמע שה
 מסיעות להקיותן שהיו מעמיכות אותם צנתיהם ומגדלות אותם
 אילימא חיות ממש מילדות: כחיה נמשלת וקיות הש
 אינן צריכות למילדות: דכתיב ביה כתיב ביה מי שכתוב
 שנקרא בשם צהמה וקיה הרי כתיב צו ושאינ כתיב צו הרי כתי
 בכל כנסיותן יקד: מה אמך לביא אמך ככ"י כולה כקראת לבי

ולויה
 ממר
 את
 אפר
 ואת
 הצר
 ואכת
 אחי
 *דיק
 ולמה
 הוליו
 אהרן
 שכלט
 ולקחה
 וכלב
 תירול
 יסוכה
 אשת
 דכתיב
 בעתכ
 עזבוה
 לה כמ
 ודא

ולויה אהרן ומשה. ומ"ד כתי מלכות דוד נמו
 ממרים קאתי דכתיב *ותמת עזובה ויקח לו כלב ד"ה א ב
 את אפרת ותלד לו את חור וכתיב *ודוד בן איש שמואל י
 אפרתי. *וכלב בן הצרון הוליד את עזובה אשרה ד"ה א ב
 ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון בן
 הצרון *בן יפונה הוא בן שפנה מעצת מרגלים כמודני יג
 ואכתי בן קנו הוא דכתיב *וילכדה עתניאל בן קנו יהושע טו
 אחי כלב הקמן ממנו אמר רבא חורגיה דקנו הוה שופטי א
 *דיקא נמי דכתיב הקנוי ש"מ עזובה זו מרים יב
 ולמה נקרא שמה עזובה שהכל עזובה [מתחלתה].
 הוליד והלא מינסיב הוה נסיב לה א"ר יוחנן כל

אהרן ומשה שילאו מיוכנד : ותמת עזובה אשת כלב והוא מרים
 ולקמן מפרש למה נקראת שמה עזובה ומאי ותמת זהו
 שכלטרעה : ויקח לו כלב את אפרת לאקר שנתרפאה קור
 ולקחה לו אלמא אפרת קרי מרים וכתיב ודוד בן איש אפרתי :
 וכלב בן הצרון פסוק הוא נדה"י : בן שפנה מעצת מרגלים
 תירולא הוא דקא עתרץ לעולם בן חרון הוא ולמה נקרא שמו בן
 יפונה ע"ש מעשיו : ה"ג ואכתי בן קנו הוא : חורגיה דקנו בן
 אשתו של קנו היה כלב וכמלא עתניאל אחיו מאמו : דיקא נמי
 דכתיב קרא אפריכא כי משמעו בכלב לא קרייה בן קנו כדכתיב
 בעתניאל אלא הקנוי מאכשי ביתו ומגדוליו של קנו : שהכל
 עזובה מתקלה קולנית היתה כדקרי לה הכא יריעות ולקמן קרי
 לה נמי קלאה ועזובה שעזובה כל בקורי ישראל מלישא אותה :
 והא מינסיב נסיב לה דכתיב לעיל ותמת עזובה ויקח לו כלב

הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאלו
 ילדה. יריעות שהיו פניה דומות ליריעות ואלה
 בניה אל תקרי בניה אלא בניה. ישר שיישר את
 עצמו. ושובב ששייבב את יצרו. וארדון שרירד
 את יצרו וא"ד על שהיו פניה דומו לורד. *ולאשחור
 אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה אשחור
 זה כלב ולמה נקרא שמו אשחור שהושחרו פניו
 בתעניות. אבי שנעשה לה כאב. תקוע שתקע את
 לבו לאביו שבשמים היו שתי נשים נעשה מרים
 כשתי נשים חלאה ונערה לא חלאה ולא נערה
 הואי אלא בתחלה חלאה ולבסוף נערה.

ד"ס א ד

וה

ה

אלמא אתמיה הואי : לשם שמים כגון זו שהיתה קולה וכשאה
 לש"ש שזדק באקיה אהרן ומשה וראה אותם לדיקים ורוב זכים
 דומים לאקי האם בנ"ב ב"ש נוסלין: ליריעות בלא תואר אדמימות
 דמקמת קליה היתה ירקרקת פלד"א בלע"ז : בניה אלו שמות
 בעלה שנכאה ועשאה מנוכה כשאר נשים (לשם כשואין) [ככשואין]
 זכים: ישר ושובב וארדון שיישר את עצמו מלטעות אחר טעות
 המרגלים: ששייבב את עצמו מעלתם ל' הבת האוננה ילאכית
 ומורדת אשדר"א והכי כמי קרי ליה מרד בקרא אקריכא על שם
 שורד בעלת מרגלים: שרירדה את יצרו שהיה מסימו לטעות
 עמהם: שהושחרו פניו שקבל עליו תעניות הרבה שיכלל מעלת
 מרגלים: שנעשה לה כאב להתעסק בה ברפואות ובמזכות
 הלריכיס לקולה: שחקע את לבו לאביו שבשמים שלא להיות
 בעלת מרגלים: חלאה קולה ולבסוף נערה שכתרפאת מקליה

*זכנים
 לחבר
 *וייצ
 גזירון
 הי
 *וייל
 תנא
 הבן
 וחזרה
 וכתרם
 מתקכס
 אף ע
 יודעים
 ליתן
 אחת
 הושיב
 וכיון
 גדולה

המקנא פרק ראשון סוטה קעט

*זכני חלאה צרת וצהר ואתנן צרת שנעשית צרה ד"ס א ד
לחברותי צהר שהיו פניה דומות כצהרים אתנן
שכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו:

*ויצו פרעה לכל עמו לאמר א"ר יוסי בר' חנינא לו
אף על עמו גזר וא"ר יוסי בר' חנינא שלש

גזירי גזר בתחלה *אם בן הוא והמתן אותו ואח"כ
היאורה תשליכוהו ולבסוף אף על עמו גזר:

*ויילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי להיכן הלך לח
א"ר יהודה בר זכנא שהלך בעצת בתו.

תנא עמרם גדול הדור היה כיון שגזר פרעה כל
תבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשווא אנו

וזורה לתואר פנים כנערה: ובני חלאה וזכני קלאה זכנית
וכתרסאת משזכים היו להיות לרת ולהר ואתנן: צרה לחברותי

מתקכאות היו זיופיה: מוליך אתנן לאשתו שהיה מתאוה
למשכב נשים:

אף על עמו גזר דרש ר' תנחומא יום שכולד משה אמרו
אלטגניכים למרעה היום כולד מושיען של ישראל ואין אנו

יודעים אם יהודי הוא אם מלרי עמד וקנץ כל עמו ונקש מהם
ליתן לו זכים הכולדי' זו זיוס וגזר אף על עמו: בתחלה והמתן

אותו לא הושיב שומרים אלא סמך על המילדות: תשליכוהו
הושיב שומרים וקסדורין לדבר: ולבסוף על עמו כדפרישית

וכיון שעבר היום ועדיין רואין באלטגניכות שלא לקה העמידו
הגזירה עד היום שהושלך ליאור:

גדול הדור והיו הכל נשמעין לדבריו:

שמות א
שם
שמות ב
ע"י כפי'
הרמב"ן
כתורה
ע"ס ואת
עולמו

עמלים עמד וגרש את אשתו עמדו בולם וגרשו
 נשותיהם. אמרה לו בתי אבא קשה גזירתך יותר
 משל פרעה הרשע שפרעה לא גזר אלא על הזכרי
 ואתה גזרת על הזכרי ועל הנקבי פרעה לא גזר אלא
 בעולם הזה ואתה גזרת בעול' הזה ולעול' הבא פרעה
 רשע הוא ספק גזרתו מתקיימת ספק אין מתקיימת
 ואתה צדיק ודאי גזרתך מתקיימת שנא' *וחגור אומר
 לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כלם והחזירו
 נשותיהם ויקח ייחזיר מיכעי לי' א"ר יהודה בר
 זביןא שעשה לה מעשה לקוחין הושיבה פאפריון
 ואהרן ומרי' מרקדיון לפנייהם ומלאכי השרת אומרו
 אם הבנים שמחה. את בת לוי אפשר בת ק"ל
 שנת היתה רא"ר חמא בר חנינא זו יוכבד שהורתה
 (בכנעון) [בדרך] ולידתה בין החומות שנא' *אשר
 על הזכרים ועל הנקבות אלא ילדו לא זכר ולא נקבה: אלא
 בעה"ז שהולדי מתים וקוחי' וקיי' לעה"ב: אהה גזרת בעה"ז
 ולעה"ב שכיון שאין גולד אינו בא לעה"ב: בת מאה ושלושים
 כדמפרש ואזיל שכולדה בירידתן למלכים וישראל גמעכו פס ר'
 שנים ומשולל משה לא כהעכו אלא שמכים שנה בדכתיב ומש
 בן שמנים שנה וגו' בדגרים אל פרעה ואותה שנה יאלו כסול
 שעברו מירידתן עד שולד משה ק"ל וכשהחזיר עמרם את יוכבד
 כבר היתה מעוברת ממשה כדאמרי' לקמן בשמעתין: דא"ר
 חמא ביש כוסלין: זו יוכבד צפרטן של ירדני מלכים אתה מולד
 שנים קסר אמת ונכללן אתה אומר הנאים מלוימה שבעים

ילד
 הור
 *ות
 מקי
 אף
 *ות
 ר' נ
 גולד
 משו
 אות
 האוו
 יוכבד
 ליה
 והא
 של
 הגון
 המלך
 הות

אינו כב
 פרק ישי
 כוסלין
 ע"ש
 רש"ט

מקלי' קינ
 מדרב כו

המקנא פרק ראשון סוטה קפ

ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורת' במצרים וקרי לה בת א"ר יהודה (בר ביוני) שנולדו בה סימני נערו':

*וההר האשה ותלד בן והא הוה מיעברא ביה לט תלתא ירחי מעיקר'. א"ר יהודה בר זכנא ^{סס} מקיש לידתה להורתה מה הורתה שלא בצער ^{שמות ב} אף לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניו' שלא היו בפיתקא של חוה:

*ותרא אותו כי טוב הוא חניא ר' מאיר אומר מ טוב שמו רבי יהודה אומר טוביה שמו ^{סס} ר' נחמיה אומר הגון לנביאות. אחרים אומרים ^{סס} נולד כשהוא מהול והכמים אומרים בשעה שנולד משה נתמלא כל הבית אורה כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם *וירא אלהים את האור כי טוב. *ותצפנהו שלשה ירחים דלא מנו לה ^{כרל' א} ^{שמות ב}

יוכנדה שלימה הקשנן בכניסתן לעיר: סימני נערות קורה לימי עלומיה באורק כנשים ותואר פנים ונתפשטו הקמטין: והא הוה מעברא ביה וכו' מקמיה דאהדרה כדלקמן: מקיש לידתה וכו' לא נכתב הריון זה אלא לדגוש כך: בפיתקא של חוה נפסק דין שלה ושטר גזירות קללתה דעלצון והריון: הגון לנביאות ראתה צרה"ק שעתיד לנבואה: ותצפנהו שלשה ירחים שלשה קדשים יכלה להלפינו שלא הלכו המכרים לבדוק אקריה אלא לסוף ט' קדשים משהקזירה והיא הוה מעברא ביה תלתא ירחי מעיקר' ומהכא נפקא לן:

מצרים אלא משעה דאהדרה והיא הות מעברא
 שמות נבי תלתא ירחי מעיקרא *ולא יכלה עוד הצפינו
 ואמאי תצפניה וחיול אלא כל היכא דשמעי מצראי
 דמתיליד ינוקא ממטו ינוקי ומעוו התם כי היכי
 שפ"ט נ דלשמע לקלייהו ונעוי בהדייהו דכתיב *אחוו לנו
 שועלים שועלים קאנים מחבלים כרמים:

מא *ותקה לו חבת גמא מאי שנא גמא א"ר אלעזר
 סס מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהם
 שמות נ יותר מגופם וכל כך למה לפי שאין פושטי ידיהם
 בגול ר' שמואל בר נחמני אמר דבר רך שיעמוד
 סס בפני דבר רך ובפני דבר קשה *ותחמרה בחמר
 ובזפת חנא חמר מכפנים וזפת מבחוץ שלא יריח
 סס אותו צדיק ריח רע. *ותשם בה את הילד ותשם
 בסוף על שפת היאור ר' אלעזר אומר ים סוף

אמאי תצפניה וחזיל מאמר שלפון במסתרים הוה כדכתי'
 ותלפנהו מה היה לה לדאוג: ומעוו התם ולועקי' סס ודרך
 תנוק ללעוק לקול תנוק סכרו: אחוו לנו שועלי' בת קול אומרת
 למי הים אחוו לנו שועלים הקטנים שהיו מצנלים הכרמי'
 בהיותם סמדר בעוד הפרי קטן:

שחביב עליהם ממונם שדמיו מועטין ואף ע"פ שהיה משתמר
 גופו יותר בשל עלים שקשים וקזקים: דבר רך בזה הוא
 משתמר יפה מן הכל לפי שהדבר הקשה כשהמים מוליכין אותו
 בקזקה הוא נתקל באבן והוא כישוף וכשבר אבן דבר רך נתקל
 וכזקר לאסורו: ריח רע של זפת:

רבי
 *ותו
 לרחו
 ה' א
 היא
 וכן ה
 התיב
 אמר
 גזור
 ובני
 בא
 ותקה
 אמר
 דאמר
 שפח
 דשיי
 למיק
 קא
 אגם
 לרחו
 ס' י
 שהיו

רבי שמואל בר נחמני אמר *אגם דכתיב *קנה ^{שס"ג} ^{ישע"י יט} וסוף קמלו:

*ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור א"ר יוחנן מב משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שירדה ^{שס"ג}

לרחוץ מגלולי בית אביה וכן הוא אומר *אם רחץ ^{שמות נ} ה' את צואת בנות ציון *ונערותיה הולכות על יד ^{ישע"ה ד}

היאור א"ר יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה ^{שמות נ} וכן הוא אומר *הנה אנכי הולך למות *ותרא את ^{דלש"י כה}

התיבה בתוך הסוף כיון החוו דקבעי לאצולי למשה ^{שמות נ} אמרו לה גבירחנו מנהגו של עולי מלך בשר ודם

גזור גזרה אם אין כל העולם מקיימין אותה בניו ^נ ובני ביתו מקיימין אותה ואת עוברת על גורת אביך

בא גבריא אל וחבטן בקרקע *ותשלח את אמתה ^ס ותקחה ר' יהודה ורבי נחמיה חר אמר ידה וחד

אמר שפחתה מאן דאמר ידה דכתיב אמתה מאן ^נ דאמר שפחתה מדלא כתיב ידה ולמאן דאמר

שפחתה הא אמרת בא גבריא אל וחבטן בקרקע ^נ דשייר לה חרא דלאו אורח ארעא דבת מלכים

למיקם לחודה ולמאן דאמר ידה לכתוב ידה הא ^נ קא משמע לן דאשתרכב אשתרכובי דאמר מר ^{מגלה ס"ק}

אגם של עלי ערבה וקני' דקיס אישי"ר יד בלע"ז והוא קנה וסוף ^{נ"ג} ^{רש"א} קמלו דקרא. קנה קניס. סוף ערבה דקה:

לרחוץ לטבול שס לשס גרות: וכן הוא אומר כו' שהשז ומתנקה ^נ מעוכו קרוי רחוץ: לשון מיתה כדמפרש טעמא ואזיל

שהיו מוקות בידה הכלתו של אותו לדיק: דאמר מר גבי שרביט

וכן אחת מוצא באמתה של בת פרעה וכן אחת
 מאיס ג מוצא בשיני רשעים שנא *שני רשעים שכרח
 ואמר ריש לקיש אל תקרי שכרת אלא שרכבת:
 מג ותפתח ותראהו את הילד ותרא מכעי ליה א"ר
 יוסי בר' חנינא מלמד שראתה שכינה סע
 עמו. והנה נער בוכה קרי ליה ילד וקרי ליה נער
 חנא הוא ילד וקולו כנער דברי ר' יהודה אמ' לו
 רבי נתמיה א"כ עשיתו למישה רבינו בעל מום
 אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורי' בתיבה
 אמרה שמא לא אזכה לחופתו. *ותחמול עליו סז
 ותאמר מילדי העברים זה מנא ידעה א"ר יוסי
 בר' חנינא מלמד שראתה אותו מהול. זה א"ר
 יוחנן מלמד שנתנבאה שלא מדעתה זה נופל ואין
 אחר נופל והיינו דא"ר אליעזר מאי דכתיב *וכי
 יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הודעונים
 המצפצפים והמהגי' צופי' ואינם יודעים מה צופי'
 הזהב דאקטרוג במסכת מגילה: בשיני רשעים דעוג מלך הבצן
 צברכות במזלת פרק הרוחה: שרבתה לישנא דאשת רבוב:
 שראתה עמו שכינה והאי את לשון עם כמו לא שלק יעקב את
 אחיו: נער גדול קשמע: בעל מום והוא לוי וכפסל
 נקול לעבודת השיר: ואין אחר נופל ליאור שחותו היום בטלו
 גזרותיו: וכי יאמרו אליכם האומות דרשו כמוכו אל האובות:
 המצפצפים והמהגים כניא קרי להו הכי לגנאי שאינם אלא
 קלפסנים כעגורים ומהגים כיונים מוליאים קול בגרוגס ואינם
 עושים יראת דום צבא: קידא נחיה לב נאלמס מדיס הודוה זמנ

מהג
 ושר
 היא
 תו
 והם
 דאכ
 מריו
 פרע
 רגלי
 אמ
 רבש
 יודעי
 אכל
 ישרא
 אמל
 ואין
 ראו
 שהים
 רגלי
 שיר

מהגני ואינם יודעי מה מהגים ראו שמושיעים של
 ישראל במים הוא לוקה עמדו וגזרו כל הבן הילוד
 היאורה תשליכוהו כיון דשדיוהו למשה במיא אמרו
 תו לא קא חזינן כי ההוא סימנא בטלו לגזרותייהו
 והם אינם יודעים שעל מי מריבה הוא לוקה והיינו
 דאמר רבי חמא בר' חנינא מאי דכתיב *המה מי מודני כ
 מריבה אשר רבו בני ישראל המה שראו אצטגניני
 פרעה וטעו היינו דקאמר משה *שש מאות אלף ^{סס יא}
 רגלי העם אשר אנכי בקרבן אמר להם משה
 לישראל בשבילי נצלחם כלכם:

אמר ר' חנינא בר פפא אותו היום עשרים ואחר מד
 בניסן היה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה ^{סס}
 רבש"ע מי שעתיד לומר לפניך שירה על הים

יודעים מה אומרים כך דרך של אלטגניכי אינם רואים אלא סימן
 אבל לא פירושו של דבר: ראו אלטגניכי פרעה: שמושיעים של
 ישראל וכו' והך מלתא לאו רבי אלעזר קאמר לה דקרא לאו
 אמריס קאי אלא תלמודא קאמר לה וקאי אהא דאמרינן לעיל
 ואין אחר כופל כדר' אלעזר דאמר דאינן יודעים מה הוגים הלכך
 ראו מלרי' ולא ידעו מה ראו: כיון דשדיוהו למשה במים כל זמן
 שהיה ביאור אין לך לקותא גדול מזה ונטל הסימן של לקייה:
 רגלי בשבילי כמו וינכך ה' אותך לרגלי: בשבילי נצלחם שנטלו
 מלריס גורתם:

שירה על הים ככ"א בניסן נאמר' כדתיב נסדר עולם
 מרעמס לסוכות ומסוכות לאיתם ומאיתם לפי הקירות

ביום זה ילקה (ביום) [ביום] זה רבי אחא בר חניני אמר
 אותו היום ששה בסיון היה אמרו מלאכי השרת
 לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתיד לקבל תורה בהר
 סיני ביום זה ילקה ביום זה בשלמא למאן דאמ'
 בששה בסיון משכחת לה ג' ירחי דאמר מר בן
 באדר נולד משה בשבעה באדר מת משה בשבעה
 באדר ועד ששה בסיון תלתא ירחי הוו אלא למאן
 דאמר בכ"א בניסן היכי משכחת לה אותה שנה
 מעוברת היתה רובו של ראשון ורובו של אדרון
 ואמצעי שלם:

הרי ג' וברביעי ויוגד למלך מלרים כי ברק העם קמאי ואפי'
 רדמו מלרים אחריהם ליל שביעי ירדו לים שכאמר ויאר את
 הלילה בשקרית אמרו שורה ויום שביעי היה וי"ט האחרון של
 פסח היה: דאמר מר בשבעה באדר מת משה צפ"ק דקדושין
 ילפינן לה מקראי דכתיב ויזכו בני ישראל את משה בערבות
 מואב שלשים יום וכתיב משה עבדי מת ועתה קום עביר את
 הירדן וכתיב כי בעוד שלשת ימים אהם עוברי את הירדן וכתיב
 והעם עלו מן הירדן בעשו לקודש הראשון לא מהם ל"ג למפרע
 תמלא שנשבעה באדר מת משה ומכין שבו באדר נולד שכאמר
 ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אככי היום לא אוכל עוד
 ללכת ולבוא מה תלמוד לומר היום היום מלאו ימי ושנותי: תלתא
 ירחי הוו והם שלשה קדשים שהלפיכת: רובו של ראשון לא
 קמר אלא שנעת ימים: ורובו של שלישי דהיינו ניסן: ואמצעי
 שלם אדר השני שלם:

*ור
 היל
 על
 שעי
 *אר
 מח
 שמ
 לה
 שה
 אמ
 היל
 מח
 של
 חני
 אלא
 מא
 צלב
 מי
 מן
 שהל
 ועלי

*ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך מה
 אשה מינקת מן העבריות ותיניק לך את ^ס
 הילד מאי שנא מעבריו מלמד שהחזירוהו למשה ^{שמות ב}
 על כל המצרות כולן ולא ינק אמר הקב"ה פה
 שעזיר לדבר עמי יינק דבר טמא והיינו דכתיב
 *את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי ^{ישעי' כח}
 מחלב עתיקי משדים למי יורה דעה ולמי יבין
 שמועה גמולי מחלב ולעתיקי משדים *ותאמר ^{שמות ב}
 לה בת פרעה לכי ותלך העלמה א"ר אלעזר מלמד
 שהלכה בזריות כעלמה רבי שמואל בר נחמני
 אמר שהעלימה את דבריה *ותאמר לה בת פרעה ^ס
 היליכי את הילד הזה אמר ר' חמא בר חנינא
 מתנבאה ואינה יודעת מה מתנבאה היליכי הי
 שליכי *ואני אתן את שכרך אמר רבי חמא בר' ^ס
 חנינא לא דיין לצדיקי שמחזירי להם אבירתן
 אלא שנותנים להם שכר עמה שנאמ' ואני אתן
 את שכרך:

מאי שנא מן העבריות דקאמר לה מכלל דהמלכו' לא כיסא
 לה: דבר טמא שאכילתה דנרים טמאים והתכונן טועם
 בקלבה כל מה שאוכלת כדאמרינן ביומא גבי לשד האמן: את
 מי יורה דעה למי למד הקב"ה תורה למי שגמל והפריש עלמו
 מן הקלב טמא ונעתק משדים טמאים כמו ויעתק משס:
 שהלכה בזריות כעלמה שכל כזה עליה כמו חזק ואמן תקיף
 ועלים: שהעלימה את דבריה שלא אמרה שהיא אקומו ושהיא
 מביאה את אמה: היליכי הרי לך שליכי:

מז *והקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה
 אחות אהרן ולא אחות משה אמר רב
 עמרם ^{שמות טו} [אמר רב ואמרי לה א"ר נחמן אמ' רב]
 יג מלמד שהיה מתנבאה כשהיא אחות אהרן *ואומרת
 עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל וכיון
 שנולד משה נתמלא כל הכית אורה עמד אביה
 ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימה נבואתיך
 וכיון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה
 אמר לה בתי היכן נבואתיך והיינו דכתי' *ותחצב
 אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו לידע מה יהא
 בסוף נבואתה:

מז פיסקא יוסף זכה לקבור את אביו וכו' מ"ש מעיקר'
 דכתי' *ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו
 רש"י כ אתו כל עבדי פרעה והדר וכל בית יוסף ואחיו
 עס ובית אביו ומ"ש לבסוף דכתיב *וישב יוסף מצרימה
 הוא ואחיו והדר וכל העולים אתו לקבור את אביו
 אמר ר' יוחנן בתחלה עד שלא ראו בכבודן של
 ישראל לא נהגו בהן כבוד ולבסוף שראו בכבודן
 עס נהגו בהם כבוד דכתיב *ויבאו עד גרן האטר וכו'
 גרן יש לה לאטר א"ר אבהו מלמד שהקיפוחו
 שהיתה מתנבאה כשהיתה אחות אהרן עד שלא נולד משה
 והיינו הכניאה אקוט אהרן:
 מאי שנא מעיקרא דאקדמינהו למלרים מקמי אפי' יוסף ומאי
 שנא לבסוף דכתיב הוא ואפי' והדר וכל העולים אתו: וכו'

כתרים לארוננו של יעקב כגון זה שמקיפין לו אמר
 שבאו שם בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה תנא
 כולם למלחמה באו כיון שראו כתרו של יוסף שחלוי
 בארוננו של יעקב נמלו כולם כתריהם ותלאום
 בארוננו של יעקב תנא ל"ו כתרים נתלו בארוננו
 של יעקב :

ויספרו שם מספר גדול וכבד מאד תנא אפי' מח
 סוסים ואפי' חמורים כיון שהגיעו למערת ^ס

המכפלה אתא עשו וקא מעכב אמר להו *ממרא ^ס
 קרית הארבע היא חברון א"ר יצחק קרית ארבע ^ס
 ארבעה זוגות היו אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ^ס
 ורבקה יעקב ולאה. איהו קברה ללאה בדידיה
 והאו דפייש דידי הוא אמרו ליה (ובניהו מיגד)
 [ובינתרה] אמר להו נהי דזבינתיה בכירותאי

דרך לאסוף אטדים ולעשות מהן גרן: שמקיפין לו אמר גדר של
 קולים: ל"ו כתרים י"ב כשיאים דישמעאל וכ"ג אלופים דעשו
 וא"ת כ"ה הם תימן וקכו נמכו שכי פעמי'. וא"ת קרח נמכה שכי
 פעמי' שכי קרח הם אקד מצכי אליפו ואקד מצכי אהליבמה מכל
 מקום ל"ה הם וכתרו של יוסף הרי ל"ו:

וקא מעכב שלא יקברוהו ^ס: אמר קרית ארבע שמה שאינה
 מקזקת אלא ד' זוגות הא דא"ר יצחק לאו מלתיה דעשו היא
 אלא תלמודא קאמר לה למימר טעמא דעכובא דודאי כך הוא
 נדברי עשו שאינה מקזקת אלא שמוכה קברים: איהו יעקב:
 קברה ללאה בדידיה נחלק המגיעו כדכתיב ושמה קברתי את
 לאה: ובינתה כשמכרת הנכורה: נהי דזבינתיה לבכורתי שלא

המקנא פרק ראשון סוטה קפה

הואי . ואי לא איעסק ביה יוסף אחוה מי לא הווי
מעסקי ביה והכתיב *וישאו אותו בניו ארצה כנען ראש' כ
אמרו הניחו לו כבודו במלכים יוחר מבהדיוטות :
פוסקא מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא מט
משה . ת"ר בא וראה כמה חביבות מצות ^ס

על משה רבינו שכל ישראל נתעסקו בכיזה והוא
נתעסק במצות שנאמר *חכם לב יקה מצות ואויל ^{חשלי}
שפתים ילכט . ומנין היה יודע משה רבינו היכן
יוסף קבור אמרו סרה בת אשר נשתיירה מאותו
הדור הלך משה אצלה א"ל כלום את יודעת היכן
יוסף קבור אמרה לו ארון של מחבת עשו לו מצרים
וקבעוהו בנילוס הנהר כדי שיתברכו מימיו הלך משה

ואי לא איעסק ביה יוסף אחוה מי לא הווי מתעסקי ביה
כלומר היאך הכיקוהו אקיו ליוסף ליעול לו לבדו את השם של
קבורת אביהם וכי פרקו מעליהם העול ולא קשו לו ואם לא
נתעסק בו הוא הס לא היו מתעסקי בו : והכתיב וישאו אותו
בניו אלמא אף הס היו מתעסקים במשאו ובקבורתו ומסקנא
כתב אקרי קברו [את] אביו תלה הדבר בו שהוא [הי'] עיקר
הדבר : אמרו אקיו זיניהם : הניחו לו להתעסק בו כנגד
כלנו : כבודו של אביו : במלכי' שיוסף מלך הוא :

נתעסקו בכיזה (וינללו את) [של] מלרים : כדי שיתברכו
מימיו תמיד לפי שאין ארץ מלרים אותה מעי גשמים
אלא כולה עשויה יאורים וקרילים ומכלום עד סוף המדינה כמה
פרסאות ונילוס עולה ומסקה ומתברך וממלא אותם יאורים

ועמד על שפת הנילוס אמר יוסף יוסף הגיע עת
 שנשבע הקב"ה לגאול את ישראל והגיע השבועה
 שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך
 מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך מיד צף
 ארונו של יוסף ואל תתמה היאך ברזל צף שהרי
 כתיב *ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל
 אל המים ויצעק ויאמר אהה אדני והוא שאול וגו'
 וישלך שמה ויצף הברזל והלא דברים ק"ו ומה
 אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של משה
 צף הברזל מפניו מפני משה רבינו עאכ"ו רבי נתן
 אומר בקברניט של מלכים היה קבור הלך משה
 ועמד על קברניט של מלכים אמר יוסף הגיע עת
 שנשבע הקב"ה לגאול את ישראל והגיע השבועה
 שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך
 מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך באותה
 שעה נודעו ארונו של יוסף נטלו משה והביאו
 ומהם משקים את הזדות והיינו דכתיב והיה אשר לא יעלה
 מאת משפחות הארץ וגו' ולא עליה' יהיה הגשם ואם משפחת מלכיה
 לא תעלה ולא נאה ולא עליהם ואין כתוב כאן גשם אלא ולא
 עליהם יהיה אותו כהר שהם שותין ממנו. ויונתן תרגם ולא
 עליהם מיסקנילוס: ויהי האחד מפיל הקורה בתלמידי אלישע
 כתיב במלכים: והוא שאול השאילוהו לו: תלמידו של משה
 ולא שלמד מסיו אלא תורתו של משה למדו לאליהו: בקברניט
 של מלכים נקברות של מלכים ולשון יוכי הוא:

מלכ' נו

אצל
 ארונו
 זה
 ארונו
 אמה
 קיים
 משד
 עצמו
 בשכ
 מיעט
 קיים
 ויהי
 בזה
 פרעה
 וכן
 תשכח
 לא
 להח
 לו
 משה
 וחז
 לא
 להח
 נכס

המקנא פרק ראשון סוטה קפו

אצלו וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היה
 ארזנו של יוסף וארון של שכינה מהלכין זה עם
 זה והיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של שתי
 ארזנות הללו אמרו אחר של מת ואחר של שכינה
 אמרו וכי דרכו של מת להלך עם שכינה אמרו
 *קיים זה מה שכתוב בזה. ואי לא איעסק ביה ^{שס"ע"ג}
 משדה לא הוּו מיעסקו ביה ישראל והכתיב *ואת ^{הושע כד}
 עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו
 בשכם ותו אי לא איעסקו ביה ישראל בניו לא הוּו
 מיעסקו ביה והכתיב *ויהיו לבני יוסף לנחלה אמרו ^{סס}
 קיים זה מה שכתוב בזה אגדה זו נפוצה במכילתא נפרשה
 ויהי בשלח כתיב בזה אככי וכתיב בזה התקת אלהי אככי. כתיב
 בזה לא יהיה לך וכתיב בזה את האלהים אני ירא. לא תשא. קי
 פרעה. זכור את יום השבת. וטבוק טבוק והכן. ואין זה אלא לשבת
 וכן הוא אומר והכינו את אשר יצאו וכן כל עשרת הדברות ולא
 תשא את אהיך. לא תקום ולא תטור. וקי אהיך עמך: ואי
 לא איעסק ביה משה כלומר היאך הכינו ישראל למשה
 להתעסק בו הוא לבדו וכי לא קמו לשבועה אם לא כתעסק משה
 בו לא היו הם מתעסקים: והכתיב וכו' אלמא לאקר שפטר
 משה בערבות מואב מתעסקו בהם ישראל והעבירות את הירדן:
 ותו אי לא הוּו מתעסקים ביה ישראל לאקר שפטר משה מי
 לא היו מתעסקים ביה בכיו והיאך הכינו בכיו את שאר העם
 להתעסק ביה והכתיב בשכם ויהיו לבני יוסף לנחלה אלמא
 נכילתם קברוהו דקניב היה עליהם: אמרו בכין בעלמס הכינו

הניחו לו כבודו במרובים יותר מבמועטים ותו
 אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יותר מבקטנים
 קברו בשכם מאי שנא בשכם (אמרו) [א"ר חמא
 בר חנינא] משכם גנבוהו ולשכם נחזיר אבדה
 קשיא קראי אהרדי כתיב *ויקח משה את עצמות
 יוסף כי השבע השביע וגו' וכתיב ואת עצמות יוסף
 אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם א"ר
 חמא ברבי חנינא כל העושה דבר ולא גמרו ובא
 אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאלו
 עשאו ר' אלעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו
 רבי שמואל בר נחמני אמר אף קובר אשתו ובניו

שמות יג

ראש' לח

לו שיתעסקו זו ישראל כולם כבודו במרובים יותר מבמועטים;
 וישראל אמרו בעלמם בעוד משה קיים הכיחו לו להתעסק זו
 משה לבדו כבודו בגדולים יותר מבקטנים: משכם גנבוהו
 וישלקהו מעמק חנרון ויבא שכמה ושם היו רועים ודותן אינו
 מקום והא דכתיב ויאמר האיש נסעו עזה כך אמר לו אתה
 אומר את אפי אככי מנקש נסעו עלמם מן האקוה הזאת ואינם
 מקזיקים עלמם כאקים כך כי שמעתי אומרים כלכה דותיכה
 לנקש לך ככלי דתות ודין היאך להמיתך אם תבא אללם: העלו
 בני ישראל הא כתיב ויקח משה ולא שארית ישראל: אף
 מורידין אותו מגדולתו מן השמים למתקיל ואינו גומר אלל
 אם כן כאנס כמשה שמת בעבר הירדן: הכתיב וירד יהודה
 וגומר שהוא התקיל בהללל יוסף ולא גמר כשאמר מה בלע וגומר:

שנאמר *וחמת בת שוע אשת יהודה וכתוב *וימת ^{ראשי' לח} _ס ער ואונן :

אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף נ ^ס עצמות בחייו מפני שלא מיחה בכבוד אביו ^ס

דקא אמרו ליה עבדך אבינו ולא מיחה ולא אמר ^ס להו ולא מידו. ואמר רב יהודה א"ר ואיתימא ר' ^{פרק}

(יוסף) [חמא] בר' חנינא מפני מה מת יוסף קודם ^{הרואה} אחיו מפני שהנהיג עצמו ברכנות: *ויוסף הורד ^{כ"ט ש"ט א}

מצרימה א"ר אלעזר אל תקרי הורד אלא הוריד ^{ראשי' לט} שהוריד אצטגניני פ-עה מגדולתם. *ויקנהו פוטיפר ^ס

סרים פרעה אמר רב שקנאו לעצמו (בא גברואל ^ס וסרסו) בא גברואל ופרעו מעיקרא כתיב פוטיפר

ולבסוף כתיב פוטיפרע:

פיסקא מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא נא ^ס הקב"ה שנא' *ויקבור אותו בגיא מול בית ^ס

פעור וגו' ע"כ. *ויאמר ה' אלי רב לך א"ר לוי ברב ^{דנני' לד} בישר ברב בישרוהו ברב בישר דכתיב *רב לכם ^{ס ו}

בני לוי ברב בישרוהו רב לך ד"א רב לך רב יש ^{ודנני' סו}

נקרא יוסף עצמות בחייו שנאמר והעליתם את עלמותי מזה ^ס ועודכו קי: שהוריד אצטגניני פרעה מגדולתן כשפתר

את הקלוס והס לא ידעו לפתרו: לעצמו למשכנ' זכור מתוך ^ס יפיו: פרעו היינו סרוס יתירה. תנא בא גברואל וסרסו לא גרסינן:

ברב בישר את בני מקלוקתו רב לכם בני לוי והקנ"ה מדקדק ^ס עם הלדיקים כחוט השערה ונענש באותה מדה: רב יש

לך ומנו יהושע ד"א רב לך שלא יאמרו הרב כמה
 קשה והתלמיד כמה סרבן וכל כך למה תנא דבי
 דברי לא רבי ישמעאל לפום גמלא שיחנא *ויאמר אליהם
 קדושין בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום
 פ"ק ומרה ת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך
 יב"ש רש"א *שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום
 שנות כג *ומחדש לחדש שנאמר *את מספר ימך אמלא לא
 אוכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא אילוימא
 דברי לד *לצאת ולבא ממש והכתיב *ומשה בן מאה ועשרים
 שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס לחה וכתיב
 *ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו. וחניא שתיים
 עשרה מעלות היו שם ופסעם משה בפסיעה אחת
 אמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן לצאת
 ולבא בדברי תורה מלמד שנסתחמו ממנו מעינות
 לא *החכמה *וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד
 לך הגיעה מלכותו של יהושע ואין מלכות כוגעת בקצרתה ואסילו
 כמלא כימא: דבר אחר רב לך די לך אל תרבה עוה בקשה:
 שלא יאמרו הרב כמה קשה שאינו מתפייס ושומע לו:
 והתלמיד כמה סרבן מפליר ולשון חכמים הוא כן מסרבין זו
 לשאת את בת אקומו כדלריס ובשנועו' במסרבן זו קצירו שיאכל
 אינו עמו: (וכל כך למה מה עוכש רב בשמעו כל המורים שהרבה
 מרש"י בתקכות הרבה ולא כעכה): לפום גמלא שיחנא לפי כח הגמל
 מרבין במשאו אף כאן לפי לדקתו מדקדקים אחריו: היום מלאו
 וציוס זה כולדתי: לא נס לחה לא נרץ לקלוקית כקו:

תנא
 תניא
 ראוב
 נבו
 בנו
 ואת
 אהר
 *ויר
 של
 אותן
 (מת
 *צדק
 אמר
 פועל
 ורבי
 בינו
 סמו
 תני
 דיווג
 בכנ

תנא אותה שבת שבת של דיווני היתה ניטלה רשות
מזה ונתנה לזה :

תניא אמר רבי יהודה אלמלא מקרא כתוב אי נב
אפשר לאומרו היכן משה מת בחלקו של שם
ראובן דכתיב *ויעל משה מערבות מואב אל הר דבני לז
נבו ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכתיב *ובני ראובן לז
בנו את חשבון ואת אלעלא ואת קריתים ואת נבו
ואת בעל מעון (נבו ששם מתו שלשה נביאים משה ס"א ל"ג
אהרן ומרים) והיכן משה קבור בחלקו של גר דכתיב
*וירא ראשית לו כי שם הלקת מחוגק ספון מחלקו דבני לז
של ראובן עד חלקו של גר כמה הוי ארבעה מילין
אותן ארבעה מילין מי תוליו מלמד שהיה משה
(מת) מוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים
*צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל . והקב"ה מאי טז
אמר *מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם תלים לז
פועלי אוןושמואל אמר *מי כהתכם ומי יודע פשר דבר קהלת ח
ורבי יוחנן אמר *והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום אינו כח
בינה . ור"ג (בר יצחק) אמר *וימת שם משה עבד ה' . דבניס לז
סמליון אמר וימת שם משה ספרא רבא דישראל :
תניא ר' אליעזר הגדול אומר שנים עשר מיל על נג
דיווני ב' זוגות ב' קנרי' היו נה תקלת היום למטה וסופו ליהוש' : טז
בכנפי השכינה ככף הוד לנושו : מי יקום לי עם מרעים
להוכיחם לשמי : פשר דבר שהיה יודע לעשות פשרה
בינו ובין (בכיו) [בני] : סמליון טז קכס :

שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל היה בת
 קול משמיע ואמר וימת משה ספרא רבא דישראל
 זי"א לא מת משה כתיב הכא וימת שם משה וכתיב
 שמות לד התם *ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה
 מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש.
 דכני' לד *ויקבור אותו בניא בארץ מואב מול בית פעור
 א"ר ברכיה סימן בחוך סימן ואפ"ה ולא ידע איש
 יד את קבורתו. וכבר שלחה מלכות הרשע' אצל *גסטרא
 של בית פעור הראונו היכן משה קבור עמדו למעלה
 נדמה להם למטה למטה נדמה להם למעלה נחלקו
 לשתי כתות אותם העומדים למעלה נדמה להם
 למטה, אותם העומדים למטה נדמה להם
 למעלה לקיים מה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו
 עד היום הוה א"ר חמא ברבי חנינא אף משה
 רבינו אינו יודע היכן קבור כתיב הכא ולא ידע
 איש את קבורתו וכתיב התם *וזאת הכרכה אשר
 ברך משה איש האלהים וא"ר חמא בר חנינא
 מפני מה נקבר משה רבינו מול בית פעור כדי
 לכפר על מעשה פעור :

נד (*וא"ר חמא ברבי חנינא מפני מה נסתתר קברו
 אינו נכאן) וי"מת כוטר"קין דוימת) : סימן בחוך סימן כלומר סימנים
 נגמולא הרבה בארץ מואב בניא מול בית פעור ואף ע"פ כן
 אינו מרש"י וכו' : מלכות הרשעה ארס : גסטרא מושל כמו שאמר קומוס
 דוכוס שלטון וקברו בזכות ריהטון קרטון גסטרא :

של משה מעיני בשר ודם מפני שגלוי וידוע
לפני הקב"ה שעתידי בית המדש ליחרב ולהגלות
את ישראל מארצם שמא יבואו לקבורתו של משה
באותו שעה ויעמדו בככי ויתחננו למשה ויאמרו
לו משה רבינו עמוד בתפלה בעדנו ועומד משה
ומבטל את הגזירה מפני שחביבים צדיקים במיתתם
יותר מבחייהם שכן אתה מוצא בשעה שהיו ישראל
במדבר וסרחו במעשיהם ועשו עגל קצף הקב"ה
על ישראל אמר למשה *הרף ממני ואשמירם כמה דכ"י ט
צדיקים היו באותו הדור וכמה חסידים משה ואהרן
ויהושע אלדר ומידר ושבעים זקנים ושאר חכמים
ותלמידים ולא עשה בשבילם ולא ביטל הגזירה
אלא בשביל משה) *וא"ר חמא ב"ח מאי דכתיב טז
*אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלוך טז יג
אחרי שכינה והלא כבר נאמר *כי ה' אלהיך אש טז ד
אוכלה הוא אל קנא אלא הלך אחר מדותיו של
הקב"ה מה הוא הלכיש ערומים דכתיב *ויעש ה' ראש"י ג
אלהים לאדם ולאשתו כחנות עור וילבישם אף
אתה הלכש ערומים הקב"ה ביקר חולים דכתיב
*וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים. ראש"י יח
הקב"ה קבר מתים דכתיב *ויקבור אותו בגיא אף דכ"י לד
אתה קבור מתים. הקב"ה נחם אבלי דכתיב *ויהי פרק
אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו ספונבלי
ויברך אלהים את יצחק בנו כקמו על אביו ונרכו זרכת רש"א
ראש"י כס

למיתה שנאמר *ועתה אם תשא חטאתם ואם אין שמוח לב
מחני נא מספרך אשר כתבת ואת פושעים נמנה
שנמנה עם מתי מדבר והוא חטא רבים נשא
שכיפר על מעשה העגל ולפושעים יפגיע שבקש
רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואין
פגיעה אלא תפלה שנא' *ואתה אל תתפלל בעד העם ידויה
הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי :

היה מביא

פרק שני

משנה היה מביא את מנחתה בחוך כפיפה מצרית שס
ונותנה על ידה כדי ליגעה וכו' : גמ' תניא
אבא חנין אומר משום רבי אלעזר [אליעזר] (וב"כ
למה) כדי ליגעה כדי שתחזור בה אם ככה חסה
תתורה על עוברי רצונו ק"ו על עושי רצונו :
תניא אמר רבי שמעון בדין הוא שתהא מנחת טו
חוטא טעונה שמן ולבונה שלא יהא חוטא
נשכר ומפני מה אינה טעונה שלא יהא קרבנו
מהודר ובדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה
ולפושעים יפגיע בצביל פושעים הפגיע : הערה הריק :
וב"כ למה לנו טורקין ליגעה : על עוברי רצונו שאם זינתה
עברה על רצונו של מקום ורובה שתודה שלא תדק :
שלא יהא חוטא נשכר להקל במעקמו יותר משאר מעקות :
חטאת חלב כל קטאת סתם קרי קטאת קלב דבמר קלב

נסכים שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה אינה טעונה
שלא יהא קרבנו מהודר אבל חטאתו של מצורע
ואשמו טעונין נסכין לפי שאין באין על חטא
פ"ס קא ר"ג אומר בשם שמעשיה מעשה בהמה
כך קרבנה מאכל בהמה. תניא א"ל ר"ג
לחכמים סופרים הניחו לי ואדרשנה כמין חומר
פ"ס ע"ג *דשמעיה לר"מ דקאמר היא האכילתו מעדני עולם
לפיכך קרבנה מאכל בהמה א"ל התינח עשירה
ענייה מאי איכא למימר אלא בשם שמעשיה
מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה :

ט"ז ת"ר ג' צריכין שיראו עפר סוטה ואפר פרה
ע"ג כתיב וכל קלב וכל דם לא תאכלו וכתיב בתריה פרשת קטאת:
נסכים סולת למנחה עשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו
שמקריבין לעולה ושלמים ומפני מה אינה טעונה דכתיב בפרש'
נסכים לפלא כדר או כדנה הבא כנדר או כדנה טעון נסכים
ואין קטאת ואשם טעונים נסכים: חטאתו ואשמו של מצורע
איתרבו בהדיא לנסכים במסכת מנחות פרק שמי מדות:

חומר צוטו"ן בלע"ז והוא של זהב וקומתין צו צ' כוארי קלוק
לכוי: דשמעיה לר"מ דאמר וכו' בפ"ק גבי במדה
שאלס מודד: ענייה לא ה' זכילתו מעדנים למה מביאה מאכל
בהמה: אלא היא עשתה מעשה בהמה שהסקירה עלמה לתשמיש
למי שאינו בן זוגה:
עפר סוטה דכתיב אל המים שיראה עליהם מדלל כתיב במים:
ואפר פרה דג"ש גמירי מהדדי עפר סוטה ואפר פרה כדלקמן:

סס יד *אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בנו לשתי מצות
 לרצועה של הפילין ולתכלת של ציצית בשלמא
 דברי' כח רצועה של הפילין דכתיב *וראו כל עמי הארץ כי
 שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותנא ר"א הגדול
 אומר אלו הפילין שכראשו אלא חוט של תכלת מאי
 היא דתניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל
 הצבעונים מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע
 ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר *ויראו את אלהי
 ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם
 יחוסאל א השמים לטוהר. וכתיב *כמראה אבן ספיר
 דמות הכסא :

ואלא ירבה ומצורות בישראל אם זוגה היא ואם נקתה וזרעה
 זרע ומצולת לעז מעל זכיה: בשכר אם מחוט ועד שרוך
 נעל שהצריך עלמו מן הגזל: חוט של תכלת כנגד מוט
 ורצועה של הפילין כנגד שרוך דהיינו רצועה: בשלמא רצועה
 של הפילין קבול שר הוא דאיכא הנאה בדכתיב וכו': אלא
 חוט של תכלת דלילית מה הנאה איכא: מה נשתנה תכלת
 שהזקיקו הכתוב לילית: שהתכלת דומה לים בא ללמדנו
 שהמקיים מצות לילית כאלו הקביל פני שפיכה והכי תכיל לה
 בספרי ואלטעריכו כל הכי משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע
 שדומה לכסא הכבוד הילכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע
 דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה כגון תכלת קמות
 למראה הים ואכן קא קזינן דים קבוב למראה הרקיע: ורקיע
 דומה לכסא הכבוד קראי קא דרשינן דכתיב ברקיע כעשה

ססב והא משום מראה כי קראי אלא כסא אשכחן דו יודו

היה נוטל פרק שלישי סוטה קצב

היה נוטל

פרק שלישי

משנה אינה מספקת לשחות עד שפניה מוריקות נח
ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידים והם כ
אומרים הוציאוה הוציאוה שלא תטמא את העזרה
אם יש לה זכות תולה לה יש זכות תולה שנה אחת
ויש זכות תולה שתי שנים ויש זכות תולה שלוש
שנים מכאן אמר בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו
תורה שאם תשחה תדע שהזכות תולה לה רבי
אלעזר אומר המלמד את בתו תורה מלמדה הפלות
ר' יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה
קבין ופרישות. הוא היה אומר חסיד שוטה ורשע
לזנת הספיר וכתיב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא:
מתמלאת גידין הגידין שנלקייה כוספין וכראת כמלאה גידין וגם
בשרה כעשית שיטה שיטה של כפיקים והכי תניא בספרי
כמין שרביטין מזורקין בה: [שלא תטמא את העזרה שערי
כקנור או עזרת נשים שחלא דרך שם ולקמיה פריך והא אמרינן
בעלמא דשערי כקנור לא כחקדשו וכ"ש עזרת נשים ומת מותר
ליכנס למקנה לוייה: תדע שזכות תולה תראה ותלמד בפרשת
סוטה שהזכות תולה דילפינן מונקתה וכזרעה זרע ונקתה ע"י
זכיות כדי זריעות זרע ט' קדשים וי"א יותר כדמפרט בגמרא]:
מלמדה תפלות מפרט בגמ': רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן

ערום ואשה פרושה ומכור פרושים הרי אלו מבלי העולם:

שס"ע"ז והם אומרים הוציאוה וכו'. מ"ט דדילמא מתה למימרא דמת אסור במחנה לוייה והתניא

טמא מת מותר ליכנס למחנה לוייה ולא טמא מת שמו"י בלבד אמרו אלא אפי' מת עצמו שנאמר *ויקח משה

את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו אמר אביי שמא תפרום נדה למימרא דביעזותא מרפי"א אין דכתיב

*ותתחלחל המלכה מאד ואמר רב שפירסיה נדה הא

אנן תנן חרדה מסלקת דמים פחדא צמית

ובגמרא עפרש מאי קאמר: מכות פרושים מפרש בגמרא שמכה

עלמו בכתלים להראות שהוא עכו"ל ולכוע:

במחנה לוייה נהר הבית דהא עזרת נשים וגם שער כקמור

לא נתקדשו בקדושת עזרה והרי הן כשאר הר הבית:

עמו במחיצתו ובמדבר כמי היו ג' מקבות לפנים מן הקלעים

מקנה שכינה והלויים יקנו סביב למשכן העדות זה מקנה לוייה

והדגלים ג' פרסאות זה מקנה ישראל וטעה היה לוי וקאמר

עמו: שמא הפרום נדה אגב זיעתותא דמים המרי' והכדה והזנ

והזנה ובעל קרי אסורים במקנה לוייה כדילפינן בפרק אלו

דנרים: פחד' צמית דאגה שאינה באה פתאום אלא דואגת

שאל יבואו אויבים להורגה לומת את המקור מלהוליא דם ואפילו

בשעת וסת' וההיא דכדה אדאגה איתמר דקתכי הגיע שעת

וסתה ולא בדקה טמאה מפני שאורח בזמנו בא ר"מ אומר אם

היתה במקנה והגיע שעת ווסתה ולא בדקה טמאה אם בדקה

ביעתותא מרפיא:

[פ'יסקא יש לה זכות תולה לה וכו'] מני מחני' [לא נט
א"א יוסי בן חנן ולא ר"א בן יצחק איש כפר ס
דרום ולא ר' ישמעאל] דתניא (כמה) [א"ש יש לה]
זכו' תול' ג' חדשי' כדי הבר' עובר (ש"ז) *ונקת' ונזרעה ^{חדני ס}
זרע) דברי אבא יוסי בן חנן ר"א ב"י איש כפר דרום ^{ע' רש"א}
אומר ט' חדשי' כתיב הכא ונקתה ונזרעה זרע וכתיב
התם *זרע יעבדנו יסופר לה' לדור זרע הראוי לספר ^{מליס כנ}
ר' ישמעאל אומר י"ב חודש ואע"פ שאין ראייה
לדבר זכר לדבר שנא' *להן מלכא מלכי ישפר עלך ^{דניאל ד}

אמר כך ומלאתה טהורה ולא אמרינן אורח בזמנו נא שקרדה
מסלקת את הדמים: ביעתות' הנזה עליה פתאום כגון זו שלא
היתה קרדה עד עכשיו ופתאום היה מרגשת בלערה וכן באסתר
נבאת לה שמועת מרדכי פתאום: מרפיא את הדמים ופומת
את המקור:

מני מחניתין דקתני יש זכות תולה שלש שנים: כדי הכרת
עובר דדריש ונקתה על ידי זכות כדי ונזרעה זרע כשיעור
העובר כיכר במעוברת: הראוי לספר הראוי לקיות ולנא
לספור שנקו של מקום: ואף על פי שאין ראייה גמורה לדבר
זכות תולה עד י"ב קדש: זכר לדבר לקמיה מפרש אמאי אינה
ראיה: להן מלכא מלכי ישפר עליך דניאל אמר לכ"כ כשפתר
לו הקלוס שיהא נטרד מן האנשים להיות עם בהנה ומיה: להן
מלכא אמנס המלך: מלכי ישפר עלך עלתי תיטב עליך

כא וחטייך בצדקה פרוק ועוייתך במיחן עניין *
 תיהוי ארכא לשלותך וכתיב כולא מטא על
 נבוכדנאצר מלכא זכתיב * לקצת ירחין תרי עשר
 לעולם ר' ישמעאל היאואשבתן קרא דאמר (דתא
 אדום ועל ארבעה לא אשיבנו ומאי אע"פ שא
 ראייה לדבר זכר לדבר דאיכא למיפרך דילמא שא
 נכרים דלא מופקד דינא עלייהו :

ס פיסקא ויש זכות תולה שלש שנים. זכות דמאי

להאמין לעלתי: וחטייך בצדקה פרוק קטאיך על ידי לדק
 פדה: ועוייתך במיחן עניין ועונותיך במקנת עניים: ו
 תהוי ארכא לשלותך זכן תהיה אורך זמן לשלומיך שלא י
 עליך הפורענות וכן עשה היה מקנץ בכל יום עניי ישראל שה
 בגולה זהיו לריכין למזוכות ומפרכסן ואף דניאל כשהשיאו עלה
 לכך כתבין גראה את ישראל שכלו בגולה ומקזירין על הפתקים
 וכתיב כלא מטא כל הפורענות נא אל נבוכדנאצר: לקצת
 ירחין תרי עשר אלמא תלה לו זכות שנים עשר קדש: לעולם
 מהכיתין דקתני שלש שנים רבי ישמעאל היא: ואשבתן קרא
 דאמר וחני שונה בהארכת זמן כלומר מקרא כתיב שהקצת
 מאריך זמן אחר זמן עד שלשה פעמים הילכך הוו להו ג' שנים
 דלא מיפקד דינא עלייהו מן הנכרים איז ממהרים מן השמים
 לפקוד עונותיהם עליהם בעולם הזה אבל מישראל ממהרים ליפטר
 נעה"ז ומדקדקין אפריהם:
 זכות דמאי איזה זכות קגינה כ"כ:

אילימא זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא
אלא זכות דמצוה ומי מגנה כולי האי והתניא את
זו דרש רבי מנחם ברבי יוסי * כי נר מצוה ותורה אור ^{משלי}
תלת הכתוב המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך
מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה אף מצוה אינה
מגינה אלא לפי שעה ומה אור מאיר לעולם אף תורה
מגינה לעולם ואומר * בהתהלכך תנחה אותך וגו' ^ס
בהתהלכך תנחה אותך בעוה"ז כשכבך תשמור עליך
זו מיחה והקיצות היא תשיחך לעוה"ב משל לאדם
שהיה מהלך (כדרך) באישון לילה ואפילה ומתיירא
מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ומחיה רעה
ומן הלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך נזדמנה לו
אבוקה של אור ניצול מן הקוצים ומן הברקנים
ומן הפחתים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הלסטים
ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר
ניצול מחיה רעה ומן הלסטים ועדיין אינו יודע באיזו
זכות דתורה שהיתה עוסקת בתורה: הא לא מפקדה דכתיב
ולמדתם אותם את בניכם ולא בכוח ולא בכוחים וכיון דאינה מלווה אין
זכות גדול כמלווה ועושה: היא תשיחך תליץ בעדך את זכותך:
פחתו גומות: נזדמנה לו אבוקה של אור כך זכה לקיי" מלות
כיבול ממקלות פורענותיו: ועדיין מתיירא מחיה רעה ומלויסטי'
שדרכו לילך בלילה מן יפגעו בו כדכתיב תסת קסך ויהי לילה בו
תמונה כל שיתו יער: הגיע עמוד השחר ואף כאן זכה לתורה
כיבול מן הקטל ומן הייסורין: ועדיין אינו יודע וכו' אמא יכפמו

דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצול מכולם
 ד"א עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה
 ע"פ ח' שנא' * מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אמר
 רב יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה
 בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה
 תורה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק
 בה מגנה ומצלה. מתקיף לה רבא אלא מעתה דואג
 ואהיתופל מי לא עסקו בתורה אמאי לא הגינה עלייהו
 אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה

ילכו לנטל וישנו עליו ילך הרע ופורעניות: הגיע לפרשת דרכי
 וגם הכיר את דרכו ואף כאן הגיע ליום מיתה ולא פירש מן
 התורה עד יום מותו כיול מכלס והכי מפרש לה לקמיה: עבירה
 מכבה שכר מלכה: ואין עבירה מכבה שכר מי שעסק בתורה
 קודם לכן אלמא מלכה לא מגני כולי האי: לכבות את האהבה
 זו תורה כדכתיב הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה יין סוד:
 אמר רב יוסף לעולם מגנה מן הייסורין הרבה ומאי איכה מגנה
 דקאמר תנא קמא מן הקטא שלא יכשילנו יצר הרע קאמר:
 מצוה בעידנא דעסיק בה והיינו לפי שעה דקאמר: מגנה מן
 הייסורין: ומצלה מלכה הרע שלא יכשילנו לקטוא: בעידנא
 דלא עסיק בה משגמר המלכה ואינו עוסק במלכה אגוני מגנה
 מן הפורענות: אצולי לא מצלה מלכה הרע | ודקתני בבביתא
 עבירה מכבה מלכה לאו מלהגין מן הייסורין קאמר אלא מליטול
 שכר לעתיד]: אמאי לא הגינה עלייהו מלך הרע שהקטיאם
 ועשאם רשעים גמורים כלומר אמאי לא תלילהו מן העצרות:

היה נוטל פרק שלישי סוטה קצה

בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה
מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק
בה אגוני מגני אצולי לא מצלה רבינא אמר לעולם
זכות דתורה ודקאמרת אינה מצווה ועושה נהי
דפקודי לא מפקדי באגרא דמקריין בנייהו ומתניין
בנייהו ונטרן לגברייהו עד דאתו מכי רבנן מי לא
מפלגי בהדייהו :

הגיע לפרשת דרכים. מאי פרשת דרכים אמר רב סא
חסדא זה תלמיד חכם ויום המיתה רב נחמן
בר יצחק אמר זה ת"ח ויראת חטא. מה זוטרא אמר
זה ת"ח דסלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא.

לעולם זכות דתורה ולא שעוסקת בתורה אלא שטורקת בצנייה
ובנעלה שיעסקו: ודמקריין ומתניין שטורקת על צנייהן להביאן
אל בית הספר לקרות מקרא ולשנות משנה: ונטרן לגברייהו
וממתיכות את בעליהן שיולאין לעיר אחרת ללמוד תורה:

מאי פרשת דרכים מה הוא מדמה להגיע לפרשת דרכים דהא
אנוקה היינו מלוה עמוד השקר היינו תורה אלא פרשת
דרכים מאי היא: ויום המיתה [והוא] ת"ק ציוס מותו [וידע]
אלא פירש לפרוק מעליו עול תורה: ויראת חטא זכה ליראת
קטא אחר שזכה לתורה כיכול מכלס שהתורה מלמדו דברי מלוה
ודברי חיסור וממה הוא לריך לפרוש ויראת קטא מוכעו מלרדוף
אחר ילדו: דסלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא וה"ק עלה
עמוד השקר כיכול מן הזיה וכו' זכה לתורה כיכול מוכר הרע ומן
הקטא ועדיין אינו יודע צאי זה דרך מהלך אס זכה שישיעוהו

דבר אחר עבירה מכבת מצוה ואין עבירה מכבת

תורה. אמר רבי יוסף דרשיה ר' מנחם בר' (יוסף) [יוסי]

להאי קרא כסיני ואלמלא דרשותו דואג ואהיתופל

תכי לא רדפו בתר דוד דכתיב *לאמר אלהים עזבו

רדפותו ותפשותו כי אין מצול מאי דרוש *ולא יראה

בך ערות דבר ושב מאחריך ולא הווי ידעי דעבירה

מכבת מצוה ואין עבירה מכבת תורה. מאי *בוו

ר"ל הם יבחו לו אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כרבי

יוחנן דבי נשיא אלא כהלל ושכנא דכי אתא רב

דימי אמר הלל ושכנא אחי הווי הלל עסק בחורה

שבנא עבר עסקא לסוף א"ל תא נערוכ ונפלוג יצתה

בת קול ואמרה *אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה

בוו יבחו לו :

פיסקא רבי אלעזר אומר המלמד את בתו תורה

מן השמים להתקבל דבריו בין קטניו להורות כהלכה וכמשפט

הגיע לפרשת דרכים [כטמרה] זכה לכך כילול מכולם : לאמר

אלהים עזבו כך היו אומרים עליו אלהים עזבו שגא על אשת

איש ואין אבו נעכשין עליו רדפו ותפשותו כי אין מליל אין לו זכות

שילכנו שהענינה כנמה זכיותו : לא יראה בך עבירה ואם

יכאה ושב מאחריך : שמעון אחי עזריה תגא הוא במשנה

קמיייתא דזבקים ולמד תורה ע"י אקיו שהיה עסוק בפרקמטיא

ומפרכסו כדי שיקלוק הוא בזכות תלמודו של שמעון ולפיכך הוא

נקרא על שם עזריה אקיו וכן רבי יוחנן למד ע"י הפשיא שהיה

מפרי בסב: הלל עסק בחגורה מתוך עובי כדמפרש בקסכת יומא :

תלי' עא
דברי' כג
ס"ה ח
ר"ל הם
שמי
קודם
למוד והלל
רובה
להשתתף
אחר
הלמוד
לכך ילא
נ"ק וכו'
סרי"ק
סס
סב
שס ע"ב

היה נוטל פרק שלישי סוטה קצו

למדה תפלות. למדה [תפלות] סלקא דעתך אליא
כאלו למדה תפלות א"ר אבהו מ"ט דר"א דכתיב
*אני חכמה שכנתי ערמה כיון שנכנסה בו חכמה
בארם נכנסה בו ערמומית ורכנן האי אני חכמה
שכנתי ערמה מאי דרשי ביה מבעי ליה לכדר' יוסי
ברבי חנינא דא"ר יוסי בר' חנינא אין ד"ת מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו עליה ערום שנאמר אני
חכמה שכנתי ערמה א"ר יוחנן אין ד"ת מתקיימין
אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (יודע) שנאמר
*והחכמה מאין חמצא: [פיסקא] רבי יהושע אומר
רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות. מאי
קאמר ה"ק רוצה אשה בקב ותפלות עמו מתשעה
קבין ופרישות: [פיסקא] הוא היה אומר חסיד שוטה
וכו'. היכי דמי חסיד שוטה כגון דמיבעה אתתא
בנהרא ואמר לא מסיקנא לה משום דקא מסתכלנא
בערוה. ורשע ערום היכי דמי רשע ערום א"ר (חנינא)
למדה תפלות ס"ד וכי התורה תפלות קרית לה: כאלו
שמתוכה היא מבינה ערמימות ועושה דבריה בלכעה:
חכמה תורה: שמעמיד עצמו ערום עליה שפירש מכל עסקיו
ונעשה עליה עני וקסר כל ל"א שמיים עלמו ערום עליה גרסינן
שמעריס (לקיים) [שיתקיים] תורתו לקבוצ על יד וללמוד מכל
אדם: מאין חמצא מן העשוי כאין תמלא: רוצה אשה בקב
ותפלות קפלה היא ליון מזונות מועטיס ויהא תפלותה מלוי
לה בתמיס: מתשעה קבין ופרישות לפירוש מן התפלות לפיכך

ושלי ח

איונ כח

ס

ס

ואם תכלה ללמוד תפלות תהיה ערום ופריש

בבב
דסי
שפל
עזבו
ראה
דרה
*בו
ברבי
א רב
דרה
צחת
הבה
תורה
משפט
לאמר
ל אשת
ר זכות
ה ואס
במשנה
קמטיא
דך הוא
שמה
ימא:

[יוחנן] זה המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל
דין ה' ירו רבי אבהו אמר זה הנותן פרוטה לעני
להשלימו למאתים זוז דתנן מי שיש לו מאתים זוז
לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היו לו
מאתים זוז חסר אחת אפילו אלף נותנים לו כ' אחד
ה' ז' יטול רב אסי א"ר יוחנן זה המשיא עצה למכור
בנכסים מועטים דאמר רב אסי א"ר יוחנן יתומים
שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו
אביי אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג
דתניא נכסי לך ואחריך לפלוני ירד הראשון ומכר
ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רשב"ג
אומר אין לשני אלא מה ששייר הראשון בלבד :

סג (אמר) רב יוסף בר חמא אמר רב שישת זה המכריע
סס אחרים באורחותיו . רבי זריקא א"ר הונא

אין טוב שתלמוד תורה : מטעים דבריו לדיין דמסקנעו בלג
הדיין שערי זכויות לדברי זה קשים לסלקס והרי ערמותו ורשע
הוא שצובר על לא תשא שמע שוא : להשלים לו מאתים זוז
ומעתה לא יטול לקט ויש לו קרובים עניים שיטלוה : נכסים
מועטים דהקן מי שמת והניח נכים ונכות בזמן שהנכסים מרובים
הנכים ירשו והנכות יזכו בנכסים מועטים הנכות יזכו והנכים
ישאלו על הפתקים : שקדמו ומכרו קודם שנאו הנכות לב"ד
והעמידו בית דין הנכסים נקזקת הנכות :

המכריע לאחרים באורחותיו ראו ועשו כרלוכי ולכו בדרכי ולא
בתכונן זה אלא להראות את עלמו ככשר בעיני הבריות

היה נוטל פרק שלישי סוטה קצו

זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים עולא (בר רב) אמר זה שקרא ושנה ולא שמש תלמידיו חכמים אחר קרא ושנה ולא שמש תלמידיו חכמים רבי אלעזר אמר הרי זה עם הארץ רב שמואל בר נחמני אמר הרי זה בור רבי ינאי אמר הרי זה כותי רב אחא בר יעקב אמר הרי זה אמגוש אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כותיה דרב אחא בר יעקב דאמרו אינשי רטין מגושא ולא ידע מה רטין תני חנא ולא ידע מה תני :

ואין תוכו כנרו אלא שלא ידקדקו אחריו לבדוק בתוענותיו: שקרא מקרא: ושנה משנה: ולא שמש ת"ח ללמוד תלמוד סברא בטעמי המשכ' מה הם. רשע הוא שאין תורתו על בוריו ואין ללמוד הימנו ש"י הטעמים יש קילוק באיסור והיתר ובדיכוי ממוכות לזכות ולקייב ובטהרות לטמא ולטהר כדאמרינן בכמה דוכתי מ"ט אמ' מר הכי ומר הכי ואמרינן מאי ביכיהו (ואמרינן) [איכא ביכיהו] כך וכך וערום הוא שהאומע את קולו שינה משניותיו כסבור שנקי בטעמיהן וכוהגין בו כבוד כתלמיד קבס: איתמר גרסינן: הרי זה עם הארץ קשוד על הטהרות ועל המעשרות: בור גרוע מעם הארץ. כותי אסור לאכול פתו ולשתות יינו דכיון דלא שמש חכמים אינו מקפיד על דברי חכמים לדעת' ולא שנה לא להראות עלמו כת"ק: אמגוש מכסף האומץ את העינים וגונב את הלבבות ואף זה כן: רטין מגושא לוקש המכסף. לוקש את לוקשיו ואינו מבין מה הם ומה פירושן אלא כך מעשיהם שמע שהמכספות צא על ידי אותם לוקשים: חנא חנא ואף תכא שלא שמש בתלמוד שוכה משנתו ואינו יודע מה היא:

ד' ינאי
כ' רב
כ"ג רב
כ"ד רב
כ"ה רב
כ"ו רב
כ"ז רב
כ"ח רב
כ"ט רב
ל' רב
ל"א רב
ל"ב רב
ל"ג רב
ל"ד רב
ל"ה רב
ל"ו רב
ל"ז רב
ל"ח רב
ל"ט רב
מ' רב

בעל
לעני
זון
לו
חד
מכור
מים
מכרו
שב"ג
מבר
שב"ג
ד'
בריע
הונא
גו
ורשע
זון
כסים
רובים
הבנים
ל"ג
כי ולא
בריות

וכי מבלי עולם הם והלא מיושבי עולם הם שנא
 *הליכות עולם לו אלא שמורין הלכה מתוך משנתן : מנקה ג
 פיסקא אשה פרושה וכו'. ח"ד בתולה צלינית סה
 ואלמנה שובבית וקטן שלא כרו לו חדשיו ס
 הרי אלו מבלי עולם אינו והא"ר יוחנן למרנו יראת
 חטא מכתולה וקבול שכר מאלמנה יראת חטא
 מכתולה דרבי יוחנן שמעה לה היא בתולה דנפלה
 על אפה ואמרה רבש"ע בראת גן עדן בראת גיהנם
 בראת רשעים בראת צדיקים יהר"מ שלא יכשלו בי
 בני אדם. קבול שכר מאלמנה דהיא ארמלת
 דהואי בי כנישתא בשיבבותא וכל יומא הוה אחיא
 ומצלה בי מדרשא דרבי יוחנן אמר לה בתי לא בית
 הכנסת יש בשיבבותיך אמרה לי' רבי ולא שכר
 לה דבר שאינו דומה ועוד יש משניות הרבה דאמרינן הא מבי ר'
 פלוכי היא ויקדאה היא ולית הלכתא כותיה ועוד שאינם
 יודעים במקלות התנאים הלכה כדברי מי הלכך מורין הוראות
 טעות: הליכות עולם לו השוכה הלכות העולם שלו ובזכותו :
 צלינית נעלת תפלה: ואלמנה שובבית נעלת שכנות הולכת
 ומנקרת שכניה תמיד: הרי אלו מבלי עולם שאינם
 אלא כואפות ומכשפות ומראות עלמן כלדקניות שלא יבדקו
 אמריהן: קטן שלא בלו לו חדשיו לקמן מפרש: וקבול שכר
 מאלמנה שהיתה טורחת עלמה יותר מן הלורך כדי לקבל שכר
 כדמפרש ואזיל למדכו מזה שיטריק אדם עלמו נמכות כדי לקבל
 שכר יותר: בראת צדיקים לנפול גן עדן: בראת רשעים לירש
 גיהנם: שלא יכשלו בי בני אדם להפסיד תלקס ע"י מגן עדן

הרי
 חרית
 (שע)
 עואי
 יוסף
 חורה
 זהו
 ולא
 ואת
 בני
 שונן
 חטא
 בירה
 מא
 ולם
 הלכה
 ישע
 מוזק
 ידע
 לבות
 כזית
 ותרר
 רחיס
 עולם
 דמים
 קר

פסיעות [יש לי] כי קאמרינן כגון יוחני בת רטיבי :
 סו מאי קטן שלא כלולו חדשיו הבא חרגימו זה ת"ח
 המבעט ברבותיו ר' אבא אמר זה תלמיד שלא
 הגיע להוראה ומורה דא"ר (אבא) [אבהו א"ר הינא]
 אמר רב מאי דכתיב *כי רבים חללים הפילה
 ועצומים כל הרוגיה כי רבים חללים הפילה זה ת"ח
 שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה
 ס"ע"נ ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורת *ועד כמה עד מ'
 שנה איני והא רבה אורי בשוין :

ולירש גיהנם : כי קאמר מבלי עולם : כגון יוחני בת רטיבי
 אלמנה מכשפה היתה וכשמגיע עת לידת אשה היתה עולרת
 רמ' במכשפות ולאקר שמלטערת הרבה היתה אומרת אלך
 ואבקש רמ'ים אולי תשמע תפלתי והולכת וסותרת כשפיה
 והולד יולא פעם אחת היה לה שכיר יום נביתה והיא הלכה
 לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול הכשפים מתקשקשים
 בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם ונא ופתק את מגופת הכלי
 והכשפים יצאו והולד כולד וידעו כי נעלת כשפים היא :

המבעט ברבותיו וקרי ליה קטן שלא כלולו חדשיו ע"י שימיו
 מתקלרים כדאמרינן בפרק קמ"א דאגיגה : כי רבים
 חללים הפילה באשה זרה קא משתעי ולתלמיד שאינו כוהן
 כשורה קרי ליה כמי הכי : זה תלמיד שלא הגיע וכו' הפילה
 לשון כפל שלא כלולו חדשיו : ועצומים לשון עולם עיכיו שעולמים
 וסוגרים פיהם ואינם מורי' ללריכיס הוראה : ועד כמה היו
 ראוי להוראה : והא רבה אורי וכל שמתיו לא היו אלא ארבעים
 שנה כדאמרינן בר"ה רבה ואניי מדנית עלי קאתו זכו' : בשוין

היה נוטל פרק שלישי סוטה קצט

פיסקא ומכות פרושים וכו' ת"ר ו' פרושים הם סו
פרוש שכמי . פרוש נקפי . פרוש קוזאי . שס
פרוש מדוכה . פרוש מה חובתי ואעשנה . פרוש
מאהבה . פרוש מיראה . פרוש שכמי זה העושה
מעשה שכס . פרוש נקפי זה המנקף את רגליו .
פרוש קוזאי א"ר נחמן בר יצחק זה המקיז דם
בכותלים . פרוש מדוכה אמר רבה בר שילא
דמשפע כמדוכה . פרוש מה חובתי ואעשנה הא
מעליוחא היא אלא דאמר מה חובתי תו ואעשנה .
פרוש מאהבה פרוש מיראה אמרו ליה אביו ורבא

אס אזה לגדול העיר נקמה מותר להורות או שאין צעיר זקן ממנו :
פרוש שכמי פרוש נקפי פרוש קוזאי פרוש מדוכה כולהו
מפריש להו : מעשה שכס אמלו שלא לשם שמים אף זה
מעשיו להכאתו שיכדוהו בני אדם ולא (לשמים) [לשם שמים] :
המנקף את רגליו מהלך בשפלות עקב צד גודל ואינו מריס
רגליו מן הארץ ומתוך כך מנקף את אלצעותיו באצבעים : מקיז
דם בכותלים עושה עלמו כעולם עיניו שלא יסתכל בנשים
ומתוך כך מכה ראשו בכותל והדס יולא : דמשפע הולך כסוף :
כמדוכה בוכא שהוא עשוי כמקנת וראשו כסוף : פרוש מה
חובתי ואעשנה למדני מה עלי לעשות ואעשה : הא מעליוחא
היא אס אינו בקי באיסורים ובדקדוקי המלות ונא ללמוד : מה
חובתי תו ואעשנה מה עלי לעשות עוד ולא עשיתי ומראה
עלמו כאלו קיים את הכל : פרוש מאהבה מאהבת שכל מלות
ולא מאהבת מלות בוראו : ומיראה אל עוכשין אלא מה על

לתנא לא תתני פרוש מאהבה פרוש מיראה דאמר
רב יהודה א"ר לעולם יעסוק אדם בחזרה ובמצות
אע"פ שלא לשמה שמחוך שלא לשמה בא לשמה
א"ר נחמן בר יצחק דמטמרא מטמרא דמגליא
מגליא (ודמטמרא) דכי דינא רבה ליתפרע מתני
דחפו גונדי אמר לה ינאי מלכא לדביתהו אל
תחיראי מן הפרושים ולא ממי שאינם פרושים
אלא מן הצבועים שדומין לפרושים שמעשיהם
כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס :

האדם לעשות מאהבת יולרו וכאשר לוכי ה' אלהי וסוף השכר
לכא : דמטמרא מטמרא וכו' הנסתרות כסתרות מצני אדם
והגלויות גלויות ומ"מ לז"ד הגדול כולן גלויות והוא יפרע מן
המכסין בטליתות ומראין עלמן כפרושין ואינן פרושין : אל
תחיראי מן הפרושין שהפרושין היו אכאים אותו לפי שהרג מן
המכמים הרבה וכהפך להיות לדוקי כדאמרינן בקידושין וכשמת
היתה אשתו יראה מהם שלא יעבירו המלוכה מצניה והיתה
אומרת לו לנקש מלפניהם עליה ואמר לה אל תחיראי מן
הפרושים שלדיקים הם ולא יגמלוך רעה ולא לבניך שלא יטאו
להם : ולא ממי שאינן פרושים שהם אזהבי : אלא מן
הצבועים כלומר שאין מראיתם כתולדתם אלא לבועים מנזקין
ואין תוכם כזרם שמעשיהם כמעשה זמרי שהם רשעים :
זמבקשים שכר כפנחס ואומרים לזריות לכבדם כפנחס
ואיכא דקא מפרשי לה לענין לביעותא :

א
ש
אב
ת
ת
יס
ה
יול
יול
מ
ס
ו
ב

ארוסה

פרק רביעי

א"ר יאשיה ג' דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים כה בעל שמחל על קינויו קנויו מחול וזקן ממרא שרצוב"ד למחול לו מוחלין לו וכן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על כ' הודו לי ועל זקן ממרא לא הודו לי כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל :

חניא* ונקחה ונזרעה זרע שאם היתה עקרה סח נפקדת דבריה ר"ע א"ל ר' ישמעאל אם כן כו יסתרו כל העקרות ויפקדו וזו הואיל ולא נסתרה חדני ס הפסידה א"כ מה ת"ל ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח (ואם היתה יולדת) נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים :

כשם שהמים

פרק חמישי

משנה בו ביום דרש ר"ע* או ישיר משה ובני סמ סח לי זעירא שהיה מאכשי ירושלים : זקן ממרא שהמרה על כו כ"ד של לשבת הגזית ומיתמו בזכק : ע"ז וזו (הואיל) כל אשה לזועה עקרה משום דלח נסתרה הפסידה : שנות מו בו ביום דרש במסכת ברכות אמרינן דכל היכי דתני בו ביום

ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר
 שאין ת"ל לאמר מה ת"ל לאמר מלמד שהיו
 ישראל עונין שירה אחריו של משה וכו'. (בבב"א
 ל מפירש יומר) ת"ר (אחיו) [כו ביום] *דרשר"ע בשעה
 ע"כ שעלו ישראל מן הים נחנו עיניהם לומר שירה
 וכיצד אמרו שירה כגדול המקרא את ההלל והם
 עונים אחריו ראשי פרקים משה אמר *א שירה
 לה' וישאל אוכרים אשירה לה' משה אמר כי
 גאה גאה וישאל אומרים אשירה לה' ר' (אלעזר)
 [אלעזר] בנו של ר' יוסי הגלילי אומר כקטן המקרא
 אההלל והם עונים אחריו מה שהוא אומר משה
 אמר אשירה לה' והם אוכרים אשירה לה' משה
 אמר כי גאה גאה והם אומרים כי גאה גאה ר'
 נחמיה אומר בסופר הפורס על שמע בכיהב"נ
 הוא יום שהשינו את בני אלעזר בן עזריה בנשיאות שכתבו
 תלמידים שכתבו רשות ליכנס לכל שהיה רבן גמליאל אומר כל
 תלמיד קכס שאין תוכו כדור אל יכנס לבית המדרש וריבית
 תורה זו ציוס ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש שלא פירשה:
 שאין ת"ל לאמר שאינו דומה לשאר לאמר שכתורה שהשכינה
 מדברת הדבור למשה לקצור ולאמרו לישראל אבל כאן אין לומר
 כן: כגדול המקרא את ההלל מקרהו לכבוד להוליאן ידי
 והכיאיתא קיבתן: והן עונין אחריו ראשי פרקים הללויה שהוא ראש
 הפרשה על כל דבר שהוא אומר עוכין אחריו הללויה והכי תנן
 לה במסכת סוכה: בסופר מלמד מינוקות והוא תמיד בנה"כ

והכיאיתא
 קיבתן
 נס"ק
 דיווח
 ע"ש

כשם שהמים פרק חמישי סוטה רא

שהוא פותח החלה והם עונים אחריו. במאי קא
מיכלגו ר"ע סבר לאמר אמילתא קמייחא ורבי
אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי סבר לאמר אכל
מלתא ומלתא. ורבי נחמיה סבר ויאמרו דאמר
כולהו בהדי הדדי לאמר דפתח משה ברישא.
ת"ר דרש ר' יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן
הים נהנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה
עולל מוטל על ברכי אמו והינוק יונק משדי אמו
כיון שראו את השכינה עולל דגביה צוארו והנוק
ש"ט דר אמו מפיו ואמרו *זה אלי ואנוהו שנא'
*מפי עוללים ויונקים יסדת עיו. (תניא) היה ר"מ אומר
מנין שאפ"י עוברין שבמע"י אמין אמרו שירה שנא'
**במקהלות ברכו אלהים אדני ממקור ישראל : לא
משנה בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס לא
ופורס על שמע לעשרה הנועדים פורס לשון פריסה הגדול
מתקיל בצרכות שלפני ק"ש והן עוכין אחריו וקורין כלס יקד כך
שרתה רוק הקדש על כולם וכיוצא יקד את השירה ככתבה :
לאמר אמילתא קמייחא קאי שעוכין תמיד אשירה לה' : ורבי
נחמיה סבר ויאמרו אמשה וכני ישראל קאי ומשמע דאמר
כלהו נהדי הדדי : לאמר דפתח משה ברישא ה"ק ויאמרו
כולם אחר שרשו לאמר דהיינו אחר שפתח רבס : עולל גדול
מיונק כדכתיב מעולל ועד יונק ודרך המקרא לומר כך כלומר
הכל מן הקטן עד הגרוע כמו מזור ועד זה : במקהלות
כשנקלו על הים : ממקור אף אותם שנמקור :

שמות טו
מליס ח
ע
נז
ע"ב

אמר
שהיו
יח
שעה
ירח
והם
שירה
רבי
עור
קא
משה
משה
הר
ה"ב
בחרנו
כל
ינתה
דשוה
שכינה
לומר
מן ידי
ראש
תק
בנה"כ

עבד איוב את המקום אלא מאהבה שנאמר
 איוב יג *הן יקטלני לו איחל ועדיין הדבר שקול לו אני מיחל
 סכ כו או איני מיחל לו ח"ל *עד אנוע לא אסיר תומתי
 ס"ק דכ"ג ממני לימד שמאהבה עשה א"ר יהושע מי יגלה
 ע"ש עפר מעיניך רכן יוחנן בן זכאי שהיית דורש כל
 דש"ס ימיד לא עבד איוב המקום אלא מיראה שנאמר
 ס"ס א *איש הם וישר וירא אלהים וסר מרע והלא
 יהושע בן הורקנים תלמיד תלמודך לימד שמאהבה
 לא עשה. גמ' *ונחזי האי לא היכי כתיב אי בלמ"ד
 אל"ף כתיב לא הוא ואי בלמ"ד וא"ו כתיב לו הוא
 וכל היכי דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה
 יפני' סג *בכל צרחם לא צר דכתיב בלמ"ד אל"ף ה"נ דלא
 ס"ס הוא וכי חיבא הכי נמי והכתיב *ומלאך פניו
 הושיעם וגו' וינשאם כל ימי עולם. אלא משמע
 הכי ומשמע הכי:

עא הניא רבי מאיר אומר נאמר *ירא אלהים באיוב
 ס"ס מאהבה שיהב את המקום: שקול משקלו שזה מכריע לכאן
 איוב א ולכאן. לו אני מיחל או איני מיחל וה"ק הן יקטלני
 הלא הוא הרגני לא איחל לו עוד דיש לא שהוא כדרש כמו לו
 בלמ"ד וא"ו כדמפרש בגמרא: מיראה מדאגת פורענות שלא
 תבא עליו: ירא אלהים ולא אוהב אלהים. תלמיד תלמודך
 תלמידו של רבי עקיבא [היה]: ליחזי האי לא כו' ואמאי אמר
 עדיין הדבר שקול: ה"נ דלא הוא וקאמר קרא אינו קושא
 ללכתם ולא לך נה: לא ואלהיכם

כשם שהמים פרק חמישי סוטה רב

ונאמר * ירא אלהים באברהם מה ירא אלהים ^{לש"י כנ}
 האמור באברהם מאהבה אף ירא אלהים
 האמור באיוב מאהבה ואברהם גופית מנא לן
 דכתיב * זרע אברהם אוהבי מאי איכא בין עושה ^{ישני' חל}
 מאהבה לעושה מיראה איכא (בינייהו) הא דתניא
 ר"ש בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר
 מן העושה מיראה שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי
 לאלפים דור הכא כתיב * ועושה חסד לאלפים ^{דנריס ז}
 לאוהבי והתם כתיב * ולשומרי מצותיו לאלף ^{שמות כ}
 התם נמי כתיב לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף
 דור האי לדסמיק ליה והאי לדסמיק ליה. הנהו
 תרי תלמידי דהוו קיימי קמיה דרבא חד א"ל
 אקריון בחלמאי * מה רב טובך אשר צפנת ליריאתך ^{תלים לא}
 וחד א"ל אקריון בחלמאי * וישמחו כל הוסייך ^{סס}
 לעולם ירננו וגו' אמר להו תרויכו [רבנן] צדיקי
 גמורי אחון מר מאהבה ומר מיראה :

באברהם כי ירא אלהים אתה : תלוי לו זכותו לדורותו להגין
 עליהם עד אלפים דור : לאלפים לאוהביו סמך
 לאוהביו לאלפים ואידך קרא סמך לאלף דור אל שומרי מצותיו
 דהיינו מיראה ואין אלו דומים לפרוש מיראה לפרוש מאהבה דהוא
 מאהבת השכר ומיראת פורענות הקללות והעונשין והכך
 מאהבת המקום ומיראתו שפירא ונגדלו ואימתו מוטלת עלינו :
 וישמחו כל הוסייך בגו' סיפא דקרא ויעללו בך אוהבייך :

וירא אלהים את אברהם ויאמר ברכו את ה'

מר
 חל
 חתי
 גלה
 כל
 מר
 לא
 הבה
 מ"ד
 הוא
 עתה
 דלא
 שניו
 שמע
 איוב
 לכאן
 קטלני
 מו לו
 של
 מודך
 אמר
 קושע

אלו נאמרים

פרק שביעי

עב תניא רשב"י אומר אדם אומר שבחו בקול נמוך
 לב וגנותו בקול רם שבחו בקול נמוך מוידו
 ע"ב מעשר. וגנותו בקול רם ממקרא בכורים. וגנותו
 בקול רם והא"ר יוחנן משום רשב"י מפני מה
 חקנו תפלה בלחש מפני שלא לבייש את עוברי
 עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקים בין חטאת
 לעולה לא תימא גנותו אלא אימא צערו כדחניא
 ויקרא יג *וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים
 ורבים מבקשים עליו רחמים:
 עג [פיסקא אלו נאמרים בכל לשון וכו' ותפלה:
 לג תפלה רחמי הוא כל היכא דבעי מצלין]

שבחו לא ענתי מעלותי ולא שכחתי היינו שזק עלמו: בקול
 נמוך מדלא כתיב ביה עכ"ה: וגנותו כגון ארמי אובד אבי
 וגו' והיינו גנות שמתודים שאניהם לזן הארמי היה רשע: מפני
 מה חיקנו שיהא אדם אומר תפלתו בלשן כדאשכחן ברכה וקולה
 לא ישמע: שלא לבייש עוברי עבירה המתודים בתפלתם על
 עבירות שזידם: צערו לזות שעברו עליו דהיינו לזות שעברו על
 ישראל לזת לזן הארמי לזת מלרים: שהרי לא חלק הכתוב
 מקום בין חטאת לעולה לא קבע לאסיטת חטאת מקום בפני
 עלמו שלא יזינו שהוא חטאת ויתבייש: וטמא טמא יקרא כל
 סורו מעליו כי טמא הוא:

ותפלה בכל לשון והא"ר יהודה (א"ר) לעולם אל
 ושאל אדם צרכיו בלשון ארמי דא"ר יוחנן כל
 השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת
 נזקקין לו לפי שאין מה"ש מכירין בלשון ארמי
 לא קשיא הא ביחיד הא בצבור ואין מה"ש מכירין
 בלשון ארמי והתניא יוחנן כהן גדול שמע [בת]
 קול מבית קדשי הקדשים שאמר נצחו טריא דאולו
 לאגחא קרבא באנטוכיא ושוב מעשרה בשמעון
 הצדיק ששמע [בת] קול מבית קה"ק שהוא אומר
 בטילת (סבילת) עבדתא דאמר סנאה לאיתאה על
 היכלא ונהרג גסקלגס ובטלו גזרותיו וכתבו אותה
 שעה וכיוצו בלשון ארמי (היו אומרים) [היה אומר]
 אבע"א בת קול שאני דלא שמועי עבדא ואבע"א
 גבריא אל הוה דאמר מר בא גבריא אל ולמדו ע' לשון:
 ותפלה דקתני מתניתין בכל לשון לא לריך קרא דרמתי כינהו
 ובההוא ליטני דידעי לכונו לנס ליכלי: יחיד לריך
 שיסייעוהו מה"ש לצור לא לריכי להו שכל' הן אל כביר לא ימאס
 אינו מואס בתפלתם של רבים: נצחו טליא וכו' שהלכו פרקי
 כהונה בני בית קסמוכאי להלקס עם יונים לפני יום הכפורים
 וכלקמו בני"ה ושמע יוקמן בת קול כשהיה עונד עבודה בני"ה:
 עבדתא חיל לשון העניד את חילו עבודה גדולה וגו': גסקלגס
 שם מלך יון הוא: שאני בת קול אות' מדה הממונה על כך
 יודעת ע' לשון מפני שעשויה להשמיע והיא משתלפת לכל הלשונות
 פעמים לזה ופעמים לזה: דאמר מר לקמן בסרקין ולמדו ליוסף
 ע' לשון:

עד ת"ת ביצד עברו ישראל את הירדן ככל יום ארון
 שס"ע"כ יצאנו אחר שני דגלים ואותו היום נסע תחלה
 יוסע נ' שנא' הנה ארון הברית ארון כל הארץ עובר
 לפניכם בירדן ככל יום ליום נושאים את הארון
 ואתו היום הכהנים נושאוהו שנא' *והיה כנוח כפוח
 רגלי הכהנים נושאי ארון ה' ארון כל הארץ וגו'
 חניא רבי טוסי אומר בג' מקומות נשאו הכהנים
 את הארון. כשעברו את הירדן. ובשעה שסכבו
 לד' את יריחו. ובשעה שהחזירוהו למקומו. *וכיון
 שנטבלו רגלי הכהנים במים חזרו המים לאחוריהם
 אחר שני דגלים כדכתיב פרשת נשא גבי מסעות דגלי': לפניכם
 משמע לפני כלפס: בכל יום הלויים נושאים בני קהת
 כדכתיב ומשמרתם הארון והשלמן וגו': ובשעה שסכבו את
 יריחו כדכתיב ויקרא יהושע בן נון אל הכהנים ויאמר אליהם
 שאו את ארון הברית: כשהחזירו למקומו לבית קדשי הקדשים
 בימי שלמה כדכתיב ויצאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את
 הארון והיינו הקזירוהו למקומו שכשגלה בימי עלי (לארץ פלשתים)
 מתוך בית קדשי הקדשים של משכן שעשה משה ומס' בוטל שהמשכן
 נקבע בשילה וכשהקזירוהו פלשתים לא היה לו מקו' קבוע שהיה
 קרב משכן שילה וכשתהה בבית אבינו ומס' הביאו דוד לסוף
 עשרי' שנה לבית עובד [אדום] ומס' לעיר דוד עד שזכה שלמה
 את בית המקדש וזכה לו את הדביר לפנים מן ההיכל ואתה
 טרקסין קוללת במקום הסמוכה והוא קרוי מקומו המיוחד וכדכתיב
 ויצאו הכהנים את ארון ברית ה' אל מקומו אל דביר הבית וגו':
 וכיון שנטבלו בשפת מזרקה בכפיסתן לתוכו קזרו המי' לאחוריהם

רב
 ניש
 ויע
 וכס
 מי
 אל
 קל
 או
 לכ
 עד
 *וי
 אמ
 את
 של
 הכל
 וכה
 י"ב
 עבו
 מיל
 עד
 אוב
 מיל
 ושט
 יהו

אלו נאמרים פרק שביעי סומה חד

דכתיב * וכבוא נושאי ארון עה הירדן והגלי הכהנים יכושע נ
 נושאי הארון נשבלו בקצה המים (וגו') [דכתיב]
 ויעמדו המים הירדנים מלמעלה כמו נר אחד וגו'
 וכמה גובהן (רוחבן) של מים י"ב מיל על י"ב
 מיל כנגד מחנה ישראל דברי ר' יהודה א"ל ר'
 אלעזר ב"ר שמעון לדבריך וכי אדם קל או מים
 קלים הוי אומר מים קלים א"כ באים מים ושוטפים
 אותם אלא מלמד שהיו המים נגדשים ועולים
 למעלה כיפין ע"ג כיפין יותר משלש מאות מילין
 עד שראו אותם כל מלכי מורה ומערב שנאמר
 * ויהי בשמוע כל מלכי האמורי וגו' ואף רחב הזונה ^{ס"ה}
 אמרה לשלוחי יהושע * כי שמענו אשר הוביש ה' ^{ס"ד}
 את מי ים סוף וגו' וכתיב * ונשמע וימם לבבנו ^{ס"ג}

שלא היו יורדים מן הכהנים ולמטה אלא ^{ס"ב} עומדים והמים
 הנאים תמיד נגבהים ועולים למעל' כדכתיב כמו כד אחד
 וכהנים עמדו ^{ס"א} עד שעברו כלם : כמה גובהן של מים גרסי' :
 י"ב מיל כנגד מחנה ישראל שהיה י"ב מיל על י"ב מיל והם
 עברו כקנייתן רוקח מקניהם עברו יקד כמות שהוא רוקח י"ב
 מיל כמלא שלא שהו בעברם אלא מהלך י"ב מיל של אורך מקניהם
 עד שעלו אחרונים של סוף המקנה וכנגדם גבהו המים : הוי
 אומר מים קלים לרוץ מן האדם וא"כ שהמים לא גבהו אלא י"ב
 מיל וקצרו למקומם כמלא שעדיין לא הספיקו לעבור ובאים המים
 ושוטפים אותם : כיפין אולמות : ואף רחב אמרה לשלוחי
 יהושע קודם שעברו את הירדן שעל קריעת ים סוף היו מפסדים

ולא קמה עוד רוח וגו' (מאי שנא התם דכתיב
 כינו נגח' ולא היה בם רוח ומ"ש הכא דכתיב *ולא קמה
 דאפילו אקשווי לא אקשו). עודם בירדן אמר להם
 יהושע דעו שעל מנת כן אחם עיכרים על מנת
 שתורישו את יושבי הארץ מפניכם שנא *והירשתם
 ארץ כל יושבי הארץ מפניכם (וכתיב *ואם לא
 תורישו את יושבי הארץ מפניכם וכתיב *והירש
 כאשר דמיתי לעשית להם אעשה לכם). אם
 אחם עושים כן מוטב ואם לאו באים מים ושוטפים
 אתכם (שנא' *עד השמידו אותיכם) מאי אותיכם
 אותי ואתכם עודם בירדן אמר להם יהושע *הרימו
 לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי בני
 ישראל למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון
 בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם וגו'
 סימן לבנים שעברו אבות את הירדן עודם בירדן
 עדיין : עודם בירדן אמר להם יהושע וכו' כדכתיב והכהנים
 נושאי הארון עומדים בתוך הירדן עד תום כל הדברים אשר ליה
 ה' את יהושע לדבר אל העם ככל אשר ליה משה את יהושע דהכי
 כתיב במשה כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ כנען והורשתם
 וגו' כלומר קודם שעברו את הירדן התנה עמהם ע"מ להורישם:
 ושוטפים אותיכם גרסינן דנרייתא: הרימו לכם וגו' הם
 האבנים שהקימו (דאחרי' לקמן שלשה מיני אבנים הם היו
 מ) חקת מלכ רגלי הכהנים לזכרון להיות סי' לבנים שעברו אבות
 את הירדן:

ס"ס כ
 ס"ס ג
 ודבר ל
 כינו נגח'
 ס"ס
 ס"ס
 יהושע כג
 כ' דס"א
 ס"ס ד

אלו נאמרים פרק שביעי טוטה רה

אמר להם יהושע * שאו לכם מזה מחוך היררן יסוע ד
ממצב רגלי הכהנים [הכין] שזים עשרה אבנים
והעברתם איתם עמכם והנחתם אותם ככולן וגו' יכול
בכל מלון ומלון ת"ל במלון אשר תלינו בו הלילה :
אמר רב יהודה אבא חלפתא ונר [אלעזר בן מתיא עה
וחנניא בן חנינאי עמדו על אותן אבנים ש
וכל אחת שיערוה משוי מ' סאה וגמירי דכל טעונא
דמדלי אינש אכתפיה תילתא דטעיני הוא ומכאן
אתה מחשב לאי שכול שנא' * וישאווהו במוט בשנים ודני יג
ותניא ממשמע שנא' במוט איני יודע שהוא בשנים
ומה ת"ל בשנים בשני מוטות א"ר יצחק (מלמד אינו כגו'
ששני מוטות הו) טורטני וטורטני דטורטני הא
שאו לכם מזה מחוך היררן ממצב רגלי הכהנים וגו' הם
שהקימו בהר עינל וזכו המזבז וקפלוס וקנעוס בנלגל :
דמדלי אינש אכתפיה שאלס עלמו ענביהו על כתפו ואין אקר
מסייעו: תילתא דטעוניה היא אינו חלא שליט משאו
שהוא נושא כשמטעינו אקר כמלא שהיה כל אקר מהס נושא משא
ק"כ סאין: ומכאן אתה מחשב כמה היה באשכול שכשאוהו
שמונה אנשים והיו מסייעין זה את זה כשמרימים אותו על
כתפס: ממשמע שנ' * וישאווהו איני יודע שהוא בשנים: א"ר ס' אבנחוס
יצחק טורטני וטורטני דטורטני משאוי ומשאוי תקת משאוי
שהתקתיני' מסייעין את העליונים ובכל אקר היו ב' מוטות כילד
ב' מוטות הולכין זה אלל זה וד' נושאים אותם וב' מוטות אקרים
וד' בני אדם נושאין אותם והם באלכסון מתקת שני' העליונים

כיצד (נמצא אתה אומר) שמונה נשאו אשכול
 (שנים) א' נשא רמון וא' נשא תאנה והושע וכלב לא
 נשאו כלום (מאי טעמא) אבע"א משום דחשיבו
 ואבע"א שלא היו באותה עצה. פליגי בה רב אמר
 ע"ז רב יצחק נפחא ח"א לדברי ר' יהודה *כחנייתן
 עברו לדברי ר' אלעזר בר' שמעון כזה אחר זה
 עברו וח"א בין לר' יהודה בין לר' אלעזר בר' ש
 כחנייתן עברו (מיהו) כ"ס אדם קל מ"ס מים קלים:
 מוט האקד לראש האקד ומוט אקד לראש הב' והולכין באלכסון
 גר' יבסק לאו מקרא שמיע ליה אלא דפשיטא ליה דרמון ותאכס
 סגי בשני' והושע וכלב לא נשאו כלום כסו להו תמכיא לאשכול
 ואס לא מדרג הראשון המלמדנו דלאו מוט אקד אמר קרא לא
 היינו יודעין לבוין ק' בני אדם למשאו אלא שמעינן מיכיה דב'
 מוטות הוו ואתא ר' יבסק לאשמעינן דשני משאות היו שס וכל
 אקד ב' מוטות: שלא היו באותה עצה להביא אשכול משוכה
 כזה שהמרגלים לרעה כתכוונו לומר כשס שפירותיה משוכים
 כך יושביה משוכים וגזורים וגבוהים: לדברי ר' יהודה שאמר
 לא גבהו המים אלא י"ב מילין כאורך מקניהם: דרך חנייתן
 עברו צירדן כל רוקב מקניהם עברו יקד הילכך לא היה אורך
 העברה אלא י"ב מילין: ולדברי ר"א בר' ש דאמר יותר מ'
 מאות מיל כזה אקד זה עברו איש אקד איש כמלא ששה הרבה
 מאוד לעבור דאי כחנייתן עברו מאוס דמים קילי מאדס לא היו
 כגבהין כ"כ: מים קלים הרבה הם קלים מן האדס: ומר סבר
 אדם קל לרוץ כמו המים:

ש*
 הי
 בע
 א
 אל
 הא
 יא*
 יצד
 על
 אר
 מי
 נח
 לר
 ידן
 או
 יש
 לא
 וע
 קל
 שר

עז* ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבאו מיבעי ליה
 סס אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת
 מדרג יג מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות להם
 אבות העולם בקישו עלי רחמים שאנצל מעצת
 מרגלים יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שנא'
 סס *ויקרא משה להושע בן נון יהושע א"ל יה יהושועך
 סס יד מעצת מרגלים והיינו דכתיב *ועבדי כלב עקב
 סס יג היחה רוח אהרת עמו וגו' *ושם אחימן ששי ותלמי
 ילידי הענק אחימן מיומן שבאחיו ששי שמשים
 את הארץ כשחיתורת תלמי שמשים את הארץ
 תלמים תלמים ד"א אחימן בנה ענת ששי בנה
 אלוש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקים
 חמה בקומתם :

עח* והברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים
 סס מאי נבנתה אילימא נבנתה ממש אפשר

מדרג יג יהושע לא הולך לילך שכבר בקש משה עליו רחמים : והיינו
 דכתיב ועבדי כלב וגו' סיפיה דקרא והביאותיו אל
 הארץ אשר בא שמה היא קצרון כדכתיב ויתן את קצרון לכלב
 ש"מ כלב הוא דאזיל לקצרון : מיומן גבור שבהם כמו סיד הימן
 קצונה מהשאל : בשחיתות שמקום רגליו מעמיק בארץ מרוב
 כבדו וכיכר סס כגומא וכשקת ולשון ששי לא פורש לי מאי דמי
 לשחיתות ונראה לשון עמודי שש שהם כבדים ומקום מעמדם
 כיכר : תלמים כתלם המקרישה שמעלה העפר : מעמיק בארץ :
 שחיו מעניקים את החמה בקומתם מרוב גובה קומתם דומין
 כאלו לוארס נוקב ועונק כנקב שהקמה יולאה בו :

אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה בית לבנו
הגדול דכתיב *ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען לאשי' י
אלא שהיתה מבונה על אחר משבעה בצוען [ואין
לך טרשים בכל א"י יותר מחברון משום דקברי
בה שכבי ואין לך מעולה בכל הארצות יותר מארץ
מצרים שנא' *כגן ה' כארץ מצרים ואין לך מעולה ^{סס יג}
בכל ארץ מצרים יותר מצוען דכתיב *כי היו בצוען ^ל
שריו ואפ"ה חברון מבונה אחר משבעה בצוען
וחברון טרשים הואי והא כתיב *ויהי מקץ ארבעים
שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם
את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון ואמר רב אויא
(אמר) [ואיחמא] רבה בר בר חנה שהלך להביא
כבשים מחברון. וחניא אילים ממואב כבשים
לבנו קטן כנען קטן מבנים של קס היה ומלרים שני לבנים: ^{רס"א}
מבונה לשון אבנה ממנה כלומר מיושנת בפירות: ^{מאמר א'}
[טרשים סלעים שאין עושין פירות כארץ לקה: דקברי בה
שכבי לא גרסי' מ"ט אלא הכי קאמר ותזע דטרשין היא ואיכה
ראויה לפירות ככל שאר הארץ לפיכך יקדוהו לקבורת מתים:
כי היו בצוען שריו של מלך ישראל שלקום אל פרעה לעזור לו
על מלך אשור אלמא פרעה צלוען יתיב ושם הולכין לנקשן:
אלכה נא ואשלמ' את נדרי וגו' כלו' אכה נא ואשלמה בנקרון
את נדרי אשר נדרתי בגשור כדכתיב בתריה כי נדר נדר ענדך
בשנתי בגשור ונקברון מאי בעי יהלח לא היה שם המזבח כי אס
בגשעון: להביא כבשים לעולה דאמר קר במקלות כבשים

שחולל
כ סו
כתובות
ועיי' סס
רס"א

מיר דף ה'
וע"ש

ליה'
מעצת
להם
עצרת
שנא'
שיעד
עקב
ותלמי
מישים
הארץ
י בנה
גניקים
צרים
אפשר
והיינו
ותיו אל
יון לכלב
יד הימן
רץ מרוב
מאי דמי
מעמדס
בארץ
ס דומין
:ו

מחברון מינה איירו דקלושא ארעא עבדא רעיא
 עט *וישובו מחור הארץ (וכתיב) *וילכו ויבאו א"ר
 שס יוחנן משום רשב"י מקיש חליבת לביאה
 נמדנ' יג מה ביאה בעצה רעה אף חליבת בעצה רעה
 לה *ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו
 שס וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרויה אפס כי עו העם
 א"ר יוחנן משום ר' מאיר כל דבר לשון הרע שאין
 אומרים דבריו אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו:
 פ *ויהם כלב את העם אל משה אמר (רבא) [רבה]
 שס מחברון אלמא ארץ ערעה היתה: מינה כלומר מתחנתך חמה
 נס"ע ע"ש לא הית' קצוב' למרע כשאר הארץ וכו': דקלוש' ארעא
 עפר שלה טרשין דק וקלם ומועט הוא ומתוך כך לא היו מורשין
 חורשין אותה תבואות מאכל אדם: עבדא רעיא מלמדת
 ומעלה עשבים ואוכלים הלוא: ושמיך קנינא מקנה הלוא שכן
 שכן דרך הלוא להיות משניק בארץ יבשה וטרשין יותר מארץ לחה:
 גי' דש"ל וילכו ויבאו ל"ג (אלא) וכתיב וילכו יתירא הוא כיון דכתיב
 כ"א וכתיב: וישבו לא ה"ל למימר אלא ויבאו אל משה: מקיש
 חלל חליבתן שהלכו לתוך הארץ לביאתן: אף חליבתן בעצה רעה
 שמתקלה להוליא דנה נחכוכו: אין מתקיים שמקווקים
 האומעים אותם כבדאין לפיכך אומרים דבר אמת תקלה כדו
 שיאמינו ואף מרגלים לכך פתחו בשם הארץ תקלה:
 ויחם שיתק' אל משה (דברי') [דברי'] שהתקול לדבר בעשה והיו
 סבורים שנגמרו הוליה לדבר: (ישעיה) אישחל: וישעיה

שו
 אכ
 אמ
 אכ
 סב
 הו
 הכ
 עי*
 אש
 הוא
 בא
 מכ
 א*
 הש
 כי
 שה
 לדב
 קטו
 לי
 מן
 שכל
 אינ
 אני

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רח

שהסית בדבריו *דחוייה ליהושע דקא משתעי ודנר יג
 אמרי לוי דין דישקטיע ימלל אמר כלב אי משתעינ'ם"ל סתח
 אמרי כי מלתא וחסמין לי (אשתקינתו ברישא והדר
 אמינא להו) אמר להם וכי זו בלכר עשה לנו בן עמרם
 סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להם והלא
 הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את
 המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו
 *עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה והאנשים ^ס
 אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חוק
 הוא ממנו א"ד חנינא בר פפא דבר גדול דכרו מרגלים
 באותה שעה כי חוק הוא ממנו אל תקרי ממנו אלא
 ממנו כביכול אפי' בעה"ב אין יכול לחוציא כליו כושם:
 *ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה ערכין
 אני חשבתיה לטובה והם חשבוה לרעה אני ^{כש"ל}
 חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מיית השיבא דידהו ^{פא}
 כי היכי דלטרדו ולא לשאילו אבתרייהו וא"ד ^ס
 שהסיתם בדבריו כדמפרש ואזיל: דחוייה כלב ליהושע שרלה
 לדבר והשתיקוהו בזיפה ואמרו לו: ריש קטיע ימלל מי שראשו
 קטוע שאין לו זכים ליטול חלק בארץ הוא ידבר לפנינו: וחסמין
 לי משתקין אותי: עלה נעלה אף לשמי' אס יצוה עלינו: ממנו
 מן הקב"ה: אל תקרי ממנו ל"ג שאין הפרש בקהיאה בין ממנו
 שאל' על יקיד שמדברי' עליו לממנו של רבים שאומרי' על עלמס:
 אינו יכול להוציא כליו אס הסקידס סס: בעה"ב אדון העולם:
 אני חשבתיה לטובה שהחאיתיה להם כאוכלת יושביה שמתים

ודנר יג

איוב נח נפשיה ואשרידו כולי עלמא כהספדיה והם
 חשבוה לעה ארץ אוכלת יושביה היא. ונהי בעינינו
 כחגבי' וכן היינו בעיניהם. אמ' רב משרשיא מרגלי
 שקריהו. בשלמ' ונהי בעינינו [כחגבי'] לחיי אלא וכן
 היינו בעיניהם מנא [הוון] ידעי ולא היא כי הוון מברו
 אבילי תותי ארזי הוון מברו להו וכיין רחוינהו סלוק
 באילנא שמעו דקא אמרי קא חונא אינשי דרמו
 לקמצי באילני. *וחשא כל העדה ויתנו את קילסויבכו
 העם כלילה ההוא אמר רבב"ח א"ר יוהנן אותה
 הלילה ליל ת"ב הי' אמר הקב"ה הם בכו בכיה של
 חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות. *ויאמרו כל
 העדה לרגים אותם באבנים וכבוד ה' נראה באהל
 מועד א"ר חייא בר אבא מלמד שנטלו אבני' וזרקום
 כלפי מעלה. *וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ
 רעה במגפה לפני ה' אר"ל מלמד שמתו מיתה משונה.
 א"ר חנינא בר פפא דרש רב שילא איש כפר
 בזה תדיר: שכיב איוב שלא תגין זכותו עליהם והיינו דקאמר
 כלב סר ללס מעליהם: ה"ג ולא היא כי הוון מברו אבילי תותי
 ארזי הוון מברו. ולא היו בזה שקרכים דאינהו שמעינהו לאמוריים
 שהיו קורים אותם קגבים: דכי הוון מברו אמוריים את אנליהם
 כשחזרים מן הקבר דאמריכן לעיל בכל דוכתא דמטי שכיב
 קשיבא מנייהו ומברין לאבל סעודה תחת הארזים נכחמו: כד
 חזינהו מרגלים והיו יראים לעמוד לפניהם סלקו וכו': וזרקום
 כלפי מעלה שרבו לרגום אותם [קאי] כמי אכבוד ה': במגפה

מדבר יד
 ס"א אותי
 סיוס ערב
 מ"ב
 ע"ב

תמו
 והיו
 ומש
 כיון
 בריר
 החר
 שלש
 מדלל
 מדה
 כיון
 הכא:
 מעברו
 זכמאכ
 זכו' וא
 לעבור
 בתיב
 הא כס
 לפני ה
 אקריה
 דקאמר
 מוקדם

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רט

תמרתא מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טבורם
והיו תולעים יוצאים מלשונם ונכנסים בטבורם
ומטבורם נכנסים בלשונם רב נחמן בר יצחק אמר

באסכרה מתו :

כיון שעלה אחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים פב
למקומן שנא* ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון

ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל ^{יהושע ד}
החרבה וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול
שלשום על כל גדותיו ונמצא ארון ונושאי הכהנים

מללא קרינן במגפה משמע במיוקדת וראויה להם מדה כנגד
מדה: באסכרה מתו שהוא נא על ל"ה כדאמרינן בפ' ז"מ:

כיון שעלה וכו' סיפא דברייתא דלעיל היא אלא אידי דתנא
נה ומכאן אתה מקשז לאשכול נקט לה לפרשת מרגלים

הכא: שבו המים למקומם שהכהנים עמדו במקומם עד
שעברו כל העם וכשעברו נתקו כפות רגלי הכהנים אל הקרבה

וכמשכו לאקוריהם פסיעה א' כמלאו ארון והכהנים מלד זה
וכו' ואע"ג דההוא קרא דויהי כאשר (תמו) [תס] כל העם

לעבור קדים דמשמע דהאי נתקו כפות רגלי הכהנים בעבר שכי
כתוב לא הוה הכי אלא אין מוקדם ומאוקר דאי כסדרן כתיב

הא כפקי להו מן הירדן דכתיב ביה ויעבור ארון ה' והכהנים
לפני העם והעם כבר עלו וכיון דארון וכהנים עלו ועברו

אקריהם עד שנאו לפניהם הרי ילאו להם מן הירדן ומאי תו
דקאמר וילו יהושע את הכהנים לאמר עלו מן הירדן אלא אין
מוקדם ומאוקר והאי עלו מן הירדן דקאמר להו הכי קאמר להו

מצד א' וישראל מצד אח' נשא ארון את נושאו ועפר
 יהושע ו' שנא' *ויהי כאשר (תמו) [תם] כל העם לעבור ויעבור
 ארון ה' והכהנים לפני העם ועל דבר זה נענש עזה
 טס נ' שנא' *ויבואו עד גורן נכון וישלח עזרה אל ארון
 האלהים ויאחו בו כי שמאו הבקר א"ל הקב"ה
 עזה ארון נושאו נושא הוא עצמו לא כ"ש :

פג *ויחר אף ה' בעזה ויכהו שם האלהים על השל ר'
 טס יוחנן ור' אלעזר ח"א על עסקי שלו וח"א
 טס שעשה צרכיו בפניו . *וימת שם עם ארון האלהים
 טס א"ר יוחנן עזה בא לעזה ב' שנא' עם ארון האלהים
 טס מה ארון לעולם קיים אף עזה בא לעזה ב' . *ויחר
 לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעזרה א"ר אלעזר
 שנשתנו פניו כחררה אלא מעתה כל היבא דכתיב
 ויחר ה"נ התם כתיב אף הכא לא כתיב אף :

פד דרש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לד"ת
 טס זמירות שנא' *זמירות היו לי חקיד בבית

תהלי' קיט סלקו רגליכם לאמריכם ועודם בעבר המזרחי וכתיב בתורה
 כתקו כמות רגלי הכהנים אל הקרבה וישנו מי הירדן למקומם:
 נשא ארון את נושאו ועבר והיינו קרא קמא דכתיב ויהי
 כאשר (תמו) [תם] כל העם לעבור ויעבור ארון ברית ה' וגו'
 על עסקי שלו שגגה שגג לאחז בו: שעשה צרכיו סל לשון סל
 יסל זיתך ובשליית' דבר (שמעיל) [המוטל] ממעלה למטה
 הארון לעולם קיים שהרי כגזו כדאמרינן ביומא שגזו יאמיהו
 חררה עוגה שאופין על גבי גחלים:
 נענש דוד שמת על ידו עזה: זמירות היו לי חקיד בבית

מגורי א"ל הקב"ה ד"ת שכתוב בתן *התעוף עיניך ^{מסלי כנ}
בו ואיננו אתה קורא אותן ומירות הריני מכשילך
בדבר שאפי' תינקורת של בית רבן יודעין אותו
שנא' *ולכני קתת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם ^{כמדבר ו}
בכתף ישאו ואיהו אתייה בעגלה :

*ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' משום פה
הראו ויך . ר' אבהו ור' אלעזר ח"א קוצרים ^{סס}
ומשתחווים היו וח"א מילי [נמי] אמור *מאן אמריך ^{ס"א ו}
דאמריית ומאן פייסך דאיפייסת *ויך בעם שבעים ^{סס ע"ב}
איש וחמשים אלף איש ר' אבהו ור' אלעזר ח"א ^{סס}
שבעים איש היווכל א' וא' שקול כחמשים אלף איש

מגורי כשהייתי בורק מפני אויבי ויגורתי מפניו הייתי משתעשע
במקד והיו לי זמירות לשעשועי : התעוף לשון וכפלת דממרגמינן
ותעוף שאס תכפול עיניך לסתום עין זהיסק הדעת מהסתכל
בהם מיד ואיננו : לא נתן משה עגלות לבני קתת לפי שיש עליהם
לשאת בכתף כי לא היו הם ממונים אלא על דבר קדושת הארון
והשלקן [והמכורה ומזבח הזהב] :

ויך באנשי בית שמש וגו' לאו בהך הכאה דדוד כתיב אלא
כשהציחוהו הפרות מפלשתים ואידי דאיירי בארון כקט לה :
משום הראו וכסתכלו בו ויך בתמיה : קוצרים ומשתחווים היו
ולא בטלו מלאכתם לכבודו והאי ראו לשון ציון כמו אל תראוכי
שאיני שרשורת : מאן אמריך דאמריית עי הכעיסך שהכעסת
ולא הללת עלמך מן השניה ועתה מאן פייסך שנתפייסת
לכא מאלך :

וח"א נ' אלף היו וכל א' וא' היה שקול כעו סנהדרין:
 פו *ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויזבח
 שור ומריא וכתיב *שבעה פרים ושבעה אילים
 פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור
 ומריא על כל שש פסיעות שבעה פרים ושבעה
 אילים א"ל רב חסדא א"כ מלאת כל א"י במות אלא
 א"ר חסדא על כל שש פסיעות שור ומריא על כל
 ששה סדרים של שש פסיעות ו' פרים וז' אילים
 כתיב *גרן כידון וכתיב *נכון [א"ר יוחנן] בתחלה
 כידון ולבסוף נכון . נמצאת אומר ג' מיני אבנים היו

וכתיב שבעה פרים ושבעה אילים זדה"י והכי רישיה דקרא
 ויהי בעזור האלהים את הלויס כושאי ארון ברית ה' ויזבחו
 שבעה פרים ושבעה אילים : מלאת כל א"י במות מזבקות דעל
 כל פסיעה מזבח : כתיב כידון זדה"י ויבא עד גורן כידון וישלך
 עזה וגו' ובשמואל כתיב גורן נכון : בתחלה כשנא הארון ש
 נעשה להם ככידון ההורג שהרג את עזה : ולבסוף לאקה שכשתהה
 שלשה קדשים זבית עובד אדום נעשה (להם) נכון שהכין את
 ביתו דכתיב [ויברך] ה' את עובד אדום אשתו ואמוכה כלותיה
 ילדו ששה שמה בכרם אחד והיינו דכתיב פעולתי השמיכי גו'
 וכתיב ששים ושנים לעובד אדום ושעמתי בשם ר' מנחם בר' חלב
 גורן נכון הוא גורן ארוכה היבוס'י וא"כ הוא ה"ג בתחלה נכון
 ולבסוף כידון על שם המזבח שתקלמו זכוי וסופו קרב וכידון ל
 שבר וקורבן הוא כמו יראו עיניו כידו : נמצאת אומר סיפא
 דברייתא דלעיל הוא אלא מאוס דתנא זנה ועל דבר זה נעכס

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה ריא

אחד שהקים משה בעבר הירדן שנא' *בעבר הירדן דנניס א
בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת
לאמר ולהלן הוא אומר *וכתבת על האבנים את כל ^{סס כו}
דברי התורה הזאת וגו' ואתיא באר באר. ואחד
שהקים יהושע בתוך הירדן שנא' *ושתיים עשרה ^{יהושע ד}
אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים
יהושע בגלגל שנא' *ואת שתיים עשרה האבנים ^{סס}
האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל:
ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה ר' יהודה אומר פז
על גבי אבנים ככתובה שנא' *וכתבת על האבנים ^{סס}
את כל דברי התורה ואח"כ סדוהו אותו בסיד א"ל ר' דנני' ^{כו}
שמעון לרבריק היאך למדו אומות [של אותו הזמן]
את התורה א"ל בינה יתירה נתן הקב"ה בהאומות
ושגרו נוטירין שלהם וקלפו את הסיד והשיאורה
עזה הפסיק בכל הכי: שהעמיד משה בעבר הירדן בערבות
מואב ותכא דתכי צרייתא קאי צארץ ככען וקרי עבר המזרקי
עבר הירדן וכי קאי בערבות מואב או בשאר המסעות קרי ארץ
ככען עבר הירדן והוא עבר המערבי: בגלגל לאמר שזכו מהם
המזבן צהר עיבל קפלוס והציאוס לגלגל וקצעוס ^{סס}:
כיצד כתבו על המזבן צהר עיבל: היאך למדו אומות תורה
[העתיקו התורה] הלא לא כלטוו לכתבם צע' לשון אלא לבא
וללמדה כל הרובה שלא יהא פתקון פה לאומי' לא הי' לנו מהיכן
ללמוד: נוטירין שלהם סופרים שלהם והם קורים אותה
נוטר"י: והשיאו' והעתיקוה כלו' נטלוה מאס ע"י העתקה:

שה
גדרין:
ויזבח
אילים
ה שור
שבועה
ת אלא
על כל
אילים.
בתחלה
ים היו
ה דקרא
ה' ויזכרו
חות דעל
דון וישלם
ארון ^{סס}
שכשתה
כין את
כלותיה
מיכי גו'
צ' קלנ
לה ככון
כידון ל'
מר סיפא
זה כעכ

באותה שעה נתחתם גזר דינם (על ע"ז) לבאר
 שחת שהיה להם ללמוד תורה ולא למדו ר' שמעון
 דברי' ב אומר על גבי סיד כתובה וכתבו להם למטה *למען
 אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם הא
 למדת שאם חוזרים בתשובה מקבלים אותם אמר
 ישעיה לג דבא בר (רב) שילא מ"ט דר"ש דכתיב *והיו עמים
 משרפות סיד על עסקי סיד ור' יהודה אמר לך כסיד
 מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם האומות
 אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אולא הא דתניא
 דברי' כא *ושבית שביו לרבות כנענים שבהוצה לארץ שאם

וכתבו להם מלמטה נסוף הדף: למען אשר לא ילמדו
 אתכם לעשות לעיל מיניה כתיב כי הקרם תקרימם ודבר זה
 כתבו למטה להודיע לשבעה אומות היושבים קוץ מגבול ארץ
 ישראל שלא כלטו להקרימם אלא (על) אותם שנתוך הגבולים
 כלטו להקרימם כדי שלא ילמדו אותנו מעשה קלקלותם אבל
 אתם היושבים קולה לה אם אתם חוזרים בתשובה נקבל אתכם
 וה"ג בהדיא בתוספתא אם אתם חוזרים בכס אנו מקבלי אתכם
 ושביתו אין מקבלי שמעם יראה עושים: מ"ט דר' שמעון
 דאמר על גבי סיד כתובה: על עסקי סיד שהתורה נכתבה
 עליו והיתה מגולה לעיניהם ולא למדוה: אלא שרפה גיהנם
 אבל זמן שאין מתגיירים הם קרוים עמים אין חלקם אלא
 משרפות סיד: ה"ג ושבית שביו לרבות כנענים שנתוך לארץ
 דקרא בת"ל כתיב כי תלך למלחמה מן הארץ לק"ל והכי תפיל
 בספרי כי תלך למלחמה במלחמת הראשית הכתוב מדבר דכי תלך

אלו נאמרים פרק שביעי סומה ריב

חוזרים בתשובה מקבלים אותם * כמאן כר' שמעון: לו
בוא וראה כמה נסים נעשו באותו היום עברו את פח
הירדן ובאו להר גרזים ולהר עיבל יותר מס' ^ס

מיל ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד
בפניהם מיד נחרו שנא * את אימתי אשלח לפניך ^{שמות כג}

והמותי את כל העם אשר תבא בהם ונחתי את כל

אויביך אליך עורף ואומר * תפול עליהם אימתה ^{ס טו}

ופחד בגדול ורועך יחמו כאבן עד יעבור עמך ה'

זו ביאה ראשונה. עד יעבור עם זו קנית זו ביאה

שנייה. אמור מעתה ראוי היו ישראל לעשות להם

גם בביאה שניה כביאה ראשונה אלא שגרם החטא.

ואח"כ הביאו את האכנים וכנו את המזבח וסדרוהו

בסיד וכחבו (עליו) [עליהם] את כל דברי התורה

משמע כשתעלה על דעתך ללאת ושנית שניו לרבות כנענים

שנתוכו בא הכתוב להמיר כנעניים שב"ל ולקיים מהם יפת

תואר שלא יהו בכלל לא תקיה כל גשמה דכאי ושנית קרא יתירה

הוא: כמאן בר"ש דאמר שכתבו להם שיקזרו בתשונה ויקבלו

אלמלא לא היו העומדים קוף לגבולים בכלל לא תקיה כל גשמה

אבל לר' יהודה כולם בכלל לא תקיה כל גשמה:

נחרו כתקלקל ברעי: והמותי לשון מהומה וערצוב הגוף ומה

שנתוכו: ביאה ראשונה דימי יהושע: ביאה שנייה דימי

עזרא: לעשות להם גם לעלו' צרוע ולא יהיו משתעבדים

למלכות: אלא שגרם עונם של ישראל דימי בית ראשון שכגור

עליהם שלא ילאו אלא ברשות כדכתיב מי בכס סכל עמו:

דברי' כו בע' לשון שנא' * כאר היטב והעלו עולות ושלמים
 ואכלו ושחו ושמחו וכרכו וקללו וקפלו את האבנים
 יבשע ד ובאו ולנו בגלגל שנא' * והעברתם אותם עמכם
 והנחתם אותם במלון יכול בכל מלון ומלון ת"ל
 אשר תלינו בו הלילה וכתיב * ואת שתים עשרה
 האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע
 בגלגל. תנא צרעה לא עברה עמהם ולא והכתיב
 שמו' כג * ושלתתי את הצרעה לפניך וגרשה וגו' אר"ל על
 [שפת] הירדן עמדה וזרקה בהם מרה וסמטה את
 עיניהם מלמעלה וסרסתן מלמטה שנא' * ואנכי
 השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים
 גבהו וחסון הוא כאלונים ואשמיד פריו ממעלו ושרשיו
 מתחת רב פפא אמר שתי צרעות היו חדא דמשה
 וחדא דיהושע דמשה לא עברה דיהושע עברה:
 פט משנה ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה
 שבטים עלו לראש הר עיבל והכהנים
 והלויים והארון עומדים למטה באמצע הכהנים מקיפין
 את הארון והלויים את הכהנים וישראל מזה ומזה
 יבשע ח * שנא' * וכל ישראל וזקניו ושוטרים ושופטיו עומדים
 מזה ומזה לארון נגד הכהנים הלויים וגו' הפכו
 והעלו עולות ושלמים שכך כלטוו באותה פרשה אבכים שלמות
 תזכה והעלית עליו עולות וגו': פריו ממעל עיניו: ושרשיו
 מתחת סירוס:

למטה באמצע בין שני ההרים: מזה ומזה מכאן ומכאן על
 ההרים: הפכו הלויים פניהם כנגד הר גריזים ופתחו

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה ריו

פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש
 אשר לא יעשה פסל ומסכה תועבת ה' אלו ואלו עונין
 אמן. הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה
 *ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה והיו אלו ואלו
 עונין אמן עד שגומרים ברכות וקללות ואח"כ הביאו
 את האבנים ובנו את המזבח וסדרוהו בסיד וכתבו
 עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון שנא'
 *באר היטב ונטלו את האבנים ובאו ולנו במקומם: ^ס
 גמ' מאי *והחציו אמר רב כהנא כדרך שחלוקין צ
 כאן חלוקין באבני אפוד מתיבי שני אבנים לך
 בנצרכה כל הארורים היו אומרים תקלה בלשון נצרכה: אלו ואלו ^יהושע ח
 שנהר גריזים ושנהר עיבל והא דכתיב אלה יעמדו לנרך לא
 שהיו השצטים מצרכי' ומקללים אלא הלויים העומדים בין שני
 ההרים הופכים פניהם להר גריזים בנצרכה ולהר עיבל בקללה:
 הביאו את האבנים כדכתיב ונכית שם מזבך וגו' וכתבת עליהן
 את כל דברי התורה הזאת באר היטב: ונטלו את האבנים
 סתרו את המזבך לאקר שהעלו העולות והשלמים כדכתיב
 והעלית עליו עולות: ולנו במקומם צבית מלוכס בגלגל ושם
 הקימו את האבנים:
 מאי והחציו בספר יהושע הכי כתיב בהאי קרא דמתכיתין וכל
 ישראל וזקניו וגו' קליו אל מול הר גריזים והקליו אל מול
 הר עיבל ל"ל למכתב והקליו דמשמע קליו המיוחד או קליו הכוזב
 במקום אקר: כדרך שחלוקין השצטים צהר גריזים וצהר עיבל
 כדכתיב אלה יעמדו לנרך את העם על הר גריזים ואלה יעמדו
 על הקללה צהר עיבל: כך חלוקין באבני אפוד שאמור צהר

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה ריד

ולא בשמות שקרא להם משה ראובן ולא ראובני שמעון ולא שמעוני דן ולא דני גד ולא גדי תיובתא דרב כהנא תיובתא . ואלא מאי והחציו חנא חציו של מול הר גרזים מרובה מחציו של מול הר עיבל מפני שלוי למטה אדרבה מפני שלוי למטה בצרי להו ה"ק אע"פ שלוי למטה בני יוסף עמהם שנא

*וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת לי גו' וחבל אחד גו' ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה אמר להם לכו והחביאו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין רעה אמרו ליה זרעיה דיוסף לא שלטא ביה עינא בישא דכתיב *בן פרת יוסף בן פרת עלי עין וא"ר אבהו א"ת עלי עין אלא עולי עין . ר' יוסי בר חנינא אמר מחכא *וידגו לרוב

הושע יו
סדק יש
כחלין
פרק
הפועלי
נדל' ווט
נדל' ווט

תיובתא דרב כהנא לכולי עלמא אין זה סדר הר גרזים והר עיבל דאלו סדר הר גרזים שמעון לוי ויבודה ישכר ויוסף ובנימין ובהר עיבל ראובן גד ואשר זבולן דן וכפתלי: מרוב מחציו כו' והיינו דקאמר והקליו אל מול הר עיבל (המיומן שנקלחין) [הקליו ממועט שנקליו]: מפני שלוי למטה זקני כהונה ולייה היו עם הארון בין שני ההרים כדלקמן: כ"ש דבצרי להו קליו של הר גרזים שהרי שנט לוי מהן היה: אלא ה"ק אע"פ שלוי למטה אפ"ה קליו של הר גרזים מרובה מפני שיוסף עמהם ומרובים היו: וידברו בני יוסף וגו' סיפיה דקרא ואני עם רב אשר עד כה נרכי ה': עולי עין עולין על העין ואין העין עולה עליהם: וידגו לרוב כך נרכן יעקב

ה
אחת
ששה
חם
על
ולא
ושם
ר'
חומש
לוקין
אחד
ה' אני
ביהם
האמת
אומ
ששה
סדר
כפתלי
ך ששה
קורים
וידבר
חומש
זבולן
ב מה
שש

בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם
ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין
שולט בהן הני חמשין אותיות חמשין נכי חדא
הויין א"ר יצחק הוסיפו ליוסף אות אחת שנאמר
מליס סא *עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים. מתקיף
לה רב נחמן בר יצחק כתולדותם בעינן אלא בכל
התורה כולה בנימן כתיב הכא בנימין שלם כדכתיב
ברא' לה *ואביו קרא לו בנימין :

צ אמר רב חנא בר כיזנא א"ר שמעון חסידא
יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה
והוסיפו לו אות אחד משמו של הקב"ה יהודה
שקידש שם שמים בפרהסי' זכה ונקרא כולו
ברא' לט על שמו של הקב"ה יוסף מאי היא דכתיב *ויהי
כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו א"ר
יוחנן שניהם לדבר עבירה נתכוונו ויבא הביתה
לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות
מלאכתו ממש נכנס וחד אמר לעשות צרכיו
ס נכנס *ואין איש מאנשי הבית שם אפשר בית

למכסה ואפרים: בציר חדא הווי אלאן האנית קאי: כתולדותם
בעינן כשמות אשר קרא להם אביהם:

בסתר שנתקד עם הערוה והעמיד על עלמו וכנס את ילדו:
יהודה שקידש ש"ש בפרהסי' על היס כדלקמן: נקרא
כלו סס בן ד' אותיות כלול נשמו של יהודה: לדבר עבירה
והאי מלאכתו תשמיש: מלאכתו ממש מלאכה: צרכיו תשמיש:

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רטו

גדול כביתו של אותו רשע ולא היה בו איש.
תנא רבי ר' ישמעאל אותו היום יום אידם היה
והלכו כולם לבית ע"ז שלהם והיא אמר' להם
חולה אני אמרה אין לה יום שיוסף נוקק לה
כהיום הזה *ותתפשהו בכגרו לאמר שכב' עמי ^{נדל' לט}
(תנא מלמד שעלו למטה שניהם ערומים) באות' ^{סיכו בגו'}
שעה באתה דיוקנו של אביו ונראית לו בחלון
א"ל יוסף יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני
אפור ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם
ותקרא רועה זונות שנאמר *ורועה זונרת יאבד ^{חשלי כט}
הון מיד *ותשב באיתן קשתו אמר רבי יוחנן ^{נדל' מט}
משום ר' [מאיר] מלמד ששבה קשתו לאיתנה.
*ויפוזו זרועי ידיו מלמד שנעץ (צפרניו) [ידיו] ^{סס}
בקרקע ויצאת (שכבת זרעו) [תאותו] מבין צפרני
ידיו. *מידו אביר יעקב מי גרם לו שיכתב שמו ^{סס}
על גבי [אבני] אפור אלא אביר יעקב משם רועה
אבן ישראל משם זכה יוסף ונקרא רועה ישראל
שנאמר *רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף ^{תליס פ}
יאבד הון ^{סס} טונ שהוא יקר מכל הון: קשתו שכנת זרעו על
^{סס} שזורה כמץ: ויפוזו לשון ויפולו שז"יין ולד"י מתקלפין זה בזה
כמו לעקה וזעקה: שנעץ אצבעותיו בקרקע וכסמך עליה' כדי
(שיסיק דעתו) [שתייסר] ויטרד בלערו ויעבור תוקף ילרו:
מידו אבירותיו של יעקב משם זכה להיות רועה ומשם זכה
להיות באנן מאבני ישראל: רועה ישראל האזינה כלפי שכינה
כאמר: נוהג כצאן יוסף קרי (ציה) כללן יוסף המכהיגם כללנו

חנא ראי היה יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים
 כנ"ל לו כדרך שיצאו מיעקב אביו שנא *אלה תולדות
 יעקב יוסף אלא שיצאת שכבת זרעו מבין צפרניו
 ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו ופולן נקראו על שמו
 שם חו של יוסף שנאמר *ובני בנימן בלע ובכר ואשכל
 גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופים וארד בלע
 שנבלע בין האומות בכר שהיה בכור לאמו. אשכל
 ששבו אל. גרא שגר באכסניות. ונעמן שנעים
 ביותר. אחי וראש אחי וראשי הוא. מופים וחופים
 הוא לא ראה בחופתי ואני לא ראיתי בחופתי.
 וארד א"ד שירד לבין אה"ע וא"ד שפניו דומין לוורד:
 צב א"ר חייו בר אבא א"ר יוחנן בשעה שאמר פרעה
 שם ליוסף *ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת
 ראשי חו רגלו אמרו לו איצטגנינו עכר שלקחו רפו בעשרים
 כסף תמשילתו עלינו אמר להון גנוני מלכות אני
 רואה בו אמרו לו א"כ יהא יודע בשבעים לשון
 של יוסף אלמא מקרי ישראל לאנו של יוסף והוא הרועה: אלה
 תולדות יעקב יוסף תולדות שילאו מיעקב כנגדן ראוי ללאת
 מיוסף: ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו אותם עשרה שפסחו
 מיוסף בעשר אלצעותיו: שגר באכסניות דארץ כנריה: מופים
 מפורש מדברי ר' תכומא שהיה פיו כפי יעקב אביו בהלכות שקבל
 שם ועבר:

איצטגנינו קמיו וקחיס ככבים ויודעין בקמות המזלות:
 גנוני מלכות גונוי מלכות בקמה וגזורה ויוסי:

דברים לג שנא *ובין כתפיו שכן א"ל ר' יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תחלה לים וזה אומר אין אני יורד תחלה לים קפץ נחשון בן סושע יב עמינרב ויורד לים תחלה שנא *סבכוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל תלים סט ועם קדושים נאמן ועליו מפור' בקבל' *הושיעני סס אלהים כי באו מים עד נפש גו' *אל' תשטפני שכולת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה באותה שעה היה משה מאריך בתפלה א"ל הקב"ה ודידיי טובעים בים ואחר' מאריך בתפלה לפני. אמר לפניו רבש"ע מה יש לי לעשות א"ל *דבר אל בני ישראל ויסעו ואחר' הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו וגו' לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל תל' קיד שנ' *היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו מ"ט הית' יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו משום דהים ראה וינום:

צד תניא ר' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב אומר אי אפשר לומר לוי למטה שכבר נאמר לוי למעלה ואי אפשר לומר למעלה שכבר נאמר למטה בכחש אפרים שיראו לסמוך עליו וכקשו באמונתם: רד עם אל ירד לים על שנטק בהקב"ה: ישראל ממשלותיו דיהודה שנתקדש למשול בהם: שכבר נאמר לוי למעלה משה כתב בתורה אלה יעמדו לנרך וגו' שמעון ולוי וגו': שכבר נאמר לוי למטה נספר

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה ריז

היא כיצד זקני כהונה ולויה למטה והשאר
למעלה ר' יאשיה אומר כל הראוי לשרת למטה
והשאר למעלה רבי אומר אלו ואלו למטה עומדים
הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה כלפי
הר עיבל ופתחו בקללה והאי * על על בסמוך דברי' כו
אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש
כשהוא אומר * וסכות על הארון את הפרכת הוי שמות כ
אומר על בסמוך:

פיסקא הפכו פניה' כלפי הר גריזי' ופתחו בברכ' צה
וכו': ת"ר ברוך בכלל וברוך בפרט ארור טס
בכלל וארור בפרט ללמוד וללמד ולשמור ולעשות

יהושע וכל ישראל חקניו עומדים מזה ומזה לארון כגד הכהנים
והלויים אלמא כהנים ולויים למטה היו: הראוי לשרת לשאת
את הארון והיינו מנן ל' עד בן כ': למטה אלל הארון: אלו
ואלו ישראל ולויים (זקנים ונערים) למטה היו כדכתיב בספר
יהושע: על הר גריזים ועל הר עיבל שכתוב בתורה על בסמוך
כדמפרש ואזיל: על הארון צע"כ לאו על ממש דהא מקילה הוי
פרוכת ולא הויא סבך:

ברוך בכלל ברוך בפרט כל הנרכות והקללות נאמרו צהר
גריזים וצהר עיבל בכלל ופרט ברוך אשר יקיס את דברי
התורה הזאת ארור אשר לא יקיס הרי כלל וכן כל אמת ואמת
בפרט ברוך וארור. ברוך אשר לא יעשה פסל ומסכה ארור אשר
יעשה פסל ומסכה וכן כלס: ללמוד וללמד לשמור ולעשות
כל המצוות כלן טעונות ארבעה אלה ולמדתם אותם ושירתם

שס ע"נ הרי כאן *ארבע. ד' וד' הרי כאן ה'. ה' וח' הרי
 דברי' כח מ"ז וכן בסיני וכן בערבוב מואב שנא' *אלה
 דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו' וכתוב
 שס כט *ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם
 וגו' נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה ה'
 שמעון מוציא הר גריזים והר עיבל ומבנים אהל
 מועד שבמדבר ובפלוגתא דהני תנאי דתניא ה'
 ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל
 לעשותם ופתיב ולמדתם אותם את בניכם הרי סוף ארבעה מלות
 לסל מכות ועל ארבעתן כמסרו ארור וצרוך בכלל ופרט צרוך אס
 ולמדו ארור אס לא ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשו' בכל
 אסד ד' בריתו' ברית לצרוך בכלל וברית לצרוך בפרט ברית לארור
 בכלל וברית לארור בפרט: ד' וד' ד' בריתו' על ללמוד וד' על
 ללמד הרי ט': ח' וח' דאיכא עוד ט' לשמור ולעשות: וכן בסיני
 כשנאמרו כל המטות למשה כימנו כלם בארור וצרוך בכלל ופרט:
 וכן בערבוב מואב כשנאמר לישראל כדכתיב בעצב היכדו בארץ
 מואב הואיל עשה וגו': שנא' אלה דברי הברית וגו' בתר
 קללות וברכו' כתיב מלבד הברית וגו' אלמא כברית ערבות מואב
 בצרכות וקללות כן ברית פורב ודהר גריזים ודהר עיבל לא לריק
 [לאתויי] קרא דעלה קאי (תנא) ובה איירי: מ"ח בריתות לכל
 אסד מישראל ט"ז תלתא זימני הוי ט"ק: מוציא הר גריזים לפי
 שלא אמר יהושע עליהם כל התורה אלא מלות שבפרשה: ומבנים
 אהל מועד שלאמר שהוקם המשכן דבר הקב"ה עם משה בישון
 ולמדו כל התורה כדכתיב וידבר ה' אליו אהל מועד לאמר:
 כללות נאמרו בסיני כמסרם באמרה התורה בסיני ולא כתפרשה

מועד
 ונש
 לך
 עליו
 עכו
 ומצו
 ברי
 וחמ
 איש
 מצו
 מ"ח
 מאו
 אלה
 לו
 עולו
 והפס
 ונש
 כד'
 סביר
 בריר
 ומס
 אקיו
 מכות
 אלפי

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה ריח

מועד ר' עקיבא אומ' כללות ופרטות נאמרו בסניני
ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ואין
לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו
עליה מ"ח בריתות ר' שמעון בן יהודה איש כפר
עכו אומר משום ר' שמעון אין לך כל מצוה
ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח
בריתות של ת"ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות
וחמשים. אמר רבי לדברי ר' שמעון בן יהודה
איש כפר עכו שאמר משום ר' שמעון אין לך כל
מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה
מ"ח בריתות של ת"ר אלף ושלשת אלפים וחמש
מאות וחמשים נמצא לכל אחד מישראל ת"ר
אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים

לו (ובאהל מועד כתפרשה לו) כגון בסניני נאמר וזקת עליו את
עולותיך ואת שלמיך ולא פירש מתן דמים כילד והקטרת אימורים
והפסח וכיתוק וכליל של עולה ובספר ויקרא באהל מועד פירשה:
ונשתלשו בערבות מואב מפי משה לישראל. ת"ק סבירא ליה
כר' שמעאל הילכך הר סיני ואהל מועד קדא הוא ור' שמעון
סבירא ליה כר' עהילכך תרי בינהו: ר"ש בן יהודה אומר מ"ח
בריתות לכל אחד של ת"ר אלף ושלשת אלפים וקמס מאות
וקמסי' כמכין שהיו (בסניני) [במדב'] שכל אחד נעשה ערב על כל
אחד ה"ג בתוספת' אמר ר' לדברי ר' שמעון בן יהודה אין לך כל
מצוה ומצוה שלא נכרתו עליה מ"ק בריתות של ת"ר אלף ושלשת
אלפים ותק"כ ויש בכל אחת ואחת ת"ר אלף ושלשת אלפים

מאי בינייהו אמ' רב משרשיא ערבא וערבא דערבא
איכא בינייהו:

צו דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר' שמעון
בן לקיש כל הפרשה כולה לא נאמרה
אלא בשביל נואף ונואפת (שנאמר) *ארור האיש

אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' וגו' דעביד
פסל ומסכה בארור סגי לוי' אלא זה שבא על
הערוה והוליד בן והלך לבין הנכרים ועבד ע"ז אמר

ותק"כ: מאי בינייהו מאי הוסיף רבי ונמאי פליגי: אמר רב
משרשי' ערבא וערבא דערבא אס כעשה כל אקד ערב על
ערבותו של קברו או לא רבי שמעון בן יהודה סבר לא כעשה כל
אקד ערב על קברו אלא שיסמרו את המלות כמלא כל אקד ואקד
ערב על מ"ק זריות של כל אקד ואקד אבל לא כעשה [כל אקד
ואקד] ערב על ערבותו של קברו אלא על קובתו של קבירו ואתא
רבי למימר לדברי ר"ש שבא למכות את זריות הערבות יש לו
למכות מ"ק זריות של ס' רבוא לכל א' וא' ובכל א' וא' מאלה
יש ס' רבוא שכולם נתערבו זה בזה על קובתם ועל ערבותם
כמלא כל אקד מקבל עליו ערבות של ס' רבוא בשביל קובתו של
קבירו ובכל אקד מס' רבוא הללו [קיבל עליו זריות] ס' רבוא
בשביל ערבות שנתערבו אקד על קבירו וזה קבל עליו אף הערבות
של ערבים:

כל הפרשה של הר גריזים לא נאמרה אלא בנואף ונואפת
(אשת איש): בארור סגי ליה נמאי' כוסר בעיקר הוא סגי
לי' בארור: אלא זה הבא על הערו' א"א והוליד ממזר ומתוך

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה ריט

הקב"ה ארורים אביו ואמו של זה שכך גרמו לו:
הנביא אידך *כה תכרכו את בני ישראל בשם לח
המפורש אתה אומר בשם המפורש או נחדניו
אינו אלא בכנוי. ת"ל ושמו את שמי שמי המיוחד
לי יכול אף בגבולין כן נאמר כאן ושמו את שמי
ונאמר להלן לשום את שמי שם מה להלן בית
הבחירה אף כאן בבית הבחירה ר' יאשיה אומר
אינו צריך הרי הוא אומר *בכל מקום אשר
אזכיר את שמי אבא אליך בכל מקום ס"ד אלא

בשם שחסור לנא בקהל ה' ואינו מולא אשה הולך בין הנכרים
ועובד ע"ז: ארורים אלה אשר עשאוהו לעבוד פסל ומסכה וכן
דרים את כולם כ"א לפי פשוטו אותן של עריות כגון שוכב עם
קוהכתו ואשת אביו ועם אקותו כולן בא"א ולמיק' בתרי ארורי'
שוכב עם כל בהמה א"א שעשתה מעשה בהמה שמכאפת. מקלה
אביו ואמו בא על א"א מזלזל באביו ובאמו שגדלו גידולים רעים
בביתם. משגה עור מפתה א"א שהיא סומא בדבר ואינה יודעת
עוכשה כמוהו. מסיג גבול רעהו בא על אשתו הרי השיג גבולו.
מכה רעהו בסתר גורם לו בלקש סתריו שתמות בדקיקת המים
המרים. לוקק שוקד להכות לוקק שוקד להיות עוקב אחר המכאף
ולפתות לו אשת איש וגורם לו מיתה. מטה משפט גר יתום איני
יודע לדורשו:

בשם המיוחד ככתבו: בכ"מ ס"ד ובי בכ"מ ס"ס המיוקד כזכר
הכתוב זה שמיו זה זכרי לא כשאיני ככתב איני נקרא ועוד וכי
בכל מקום שכינה באה ושורה דכתב אבא אליך והוא לא ייקד

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה

מקרא זה מסורס הוא בכל מקום אשר אמר
אליך וברכתך שם אזכיר את שמי והיכן אבא
אליך וברכתך בבית הבחירה שם אזכיר את
שמי בבית הבחירה:

צו א"ר יהושע בן לוי מנין שהקב"ה מתאוה לברכה
שם ע"ב כהנים שנא' ושמו את שמי על כל

מדינת ישראל ואני אברכם. וא"ר יהושע בן לוי מנין
שכל כהן שמברך מתברך ושאין מברך אין מתברך

שנא' *ואברכה מברכך: נרא' יב

וא"ר יהושע בן לוי אין נותנין כוס של ברכה
לברך אלא לשוב עין שנא' *טוב עין חיה

כי נחן מלחמו לדל אל תקרי יבורך אלא
צח יבורך. ואמר רבי יהושע בן לוי מנין שאפי' עופות

(שמים) מכירין בצרי עין שנא' *כי חנם מזורז
מחלי כב

מקום להזכרת ה': מסורס מהופך: בכ"מ אשר אבא אל
באהל מועד שבמדבר ובגילה ובבית עולמים:

ע' ושמו את שמי תלה הכתוב הדבר (בהקב"ה) * [נהן] להו
ברכה זו שימת שמו על עמו ולא עשה לורך ישראל אל

לורך המקום: ואברכה מברכך דאלו ואני אזכרם אישר
קאי כר' עקיבא דאמר באלו טרפות למדנו ברכה לישראל

כהכיס חפי הגזורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אזכרם
כהכיס מברכיס לישראל והקב"ה מסכים עמהם:

לברך ברכת המזון: לטוב עין שוכא כלע וגומל חסד בממו
מכירין בצרי עין ואין אוכלים משלהן: כי חנם מזורז

הרש
הנה
הע
בר
ואל
באה
דינ
על
אל
אמר
הרש
כמלא
לרות
לרי
ככף
שער
מכס
מוד
השוער
בכפשו
למזוכו
ממכו

הרשת בעיני כל בעל כנף וא"ר יהושע בן לוי כל
הנהנה מצרי עין עובר בלאו שנ' *אל תלחם את לחם
רע עין וגו' כי כמו שער בנפשו כן הוא [וגו'] רב נחמן
בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנא' *אל תלחם
ואל תתאו וא"ר יהושע בן לוי אין עגלה ערופה
באה אלא בשביל צרי העין שנא' *וענו ואמרו
לדינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי
על לבנו עלתה שוקני בית דין שיפכי דמים הם
אלא לא בא לדינו ושטרנוהו בלא מזונות לא
ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה:

אמר רבא בר רב הונא כיון שנפתח ספר תורה למ

הרשת לעיל מיכה משתעי בלרי עין כארצה לדס וגו' כל הון יקר
כמלא: מזורה לשון קורה על נוהו גפרית כך הליידים דרכס
לרות קטים ושעורים ברשתם כדי שיצאו העופות לאכול ואלו
לרי עין בקנס מאבדי' מזונותיהם שזרין ברשתם צעיכי כל בעלי
כנף שאף הם מכירים בהם ואין נהנים מזונותיהם: כי כמו
שער בנפשו כן הוא שער זה על כרסו לשון פעל ונקודתו
מוכח שאליו קמץ וקליו פתק וטעמו מלמטה כאלו זה האוכל
(מודד) [מירר] והשעיר בכפשו של לר עין וכן הוא לשון כתאכיס
השוערים ומכסס בן סרוק פירש לשון שיעור תמיד הוא משער
בכפשו כמה יאכל זה ועד מתי: ופטרנוהו בלא מזונות כלומר
למזונות הולך ולא היה לו וראה אקד כושא מזונות וצא לקוטסס
ממנו באוכס רעצומו וצא זה עליו והרגו: בלא לוייה קבור'
שילך עמהם:

כחיים ה' אסו' לספר אפי' בדבר הלכה שנאמר *ובפתחו
 *יוכ לב עמדו ואין עמידה אלא שתיקה שנא' *והוחלתו
 כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד ר' זירא אמר
 כחיים ה' רב חסדא מהכא *ואזני כל העם אל ספר התורה:
 צט שאלו תלמידיו אר"ר אלעזר בן שמוע במד
 הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתו
 קפנדריא בבית הכנסת ולא פסעתי על ראשי עם
 קודש ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי מברך
 א"ר זירא אמר רב חסדא אשר קדשנו בקדושתו
 של אהרן וכו' כי עקר כרעיה (למיסק) מאי אמר
 יר"מ ה' אלהינו וכו':

ס"ע"ג אמר רבא בר אהינא אסברא לי *אחרי ה'
 דברים י" ובפתחו וכשהתקיל . בעזרא כתיב: עמדו שתקו:

במה הארכת ימים איזה זכות בידך (עיקר) שהארכת בה ימים.
 קפנדריא לקלר דרכו דרך זה"כ ליכנס נפתח זה וללכת
 כנגדו ולשון קפנדריא מפרש בנרכו' אדמקיפנא דרי איעול זה
 עד שאני מקיף סביב השורות הללו איכנס בזה ואקלר את דרכי
 דרי שורות נתיס: ולא פסעתי על ראשי עם קודש שהיו
 התלמידים יושבין בנהמ"ד ע"ג קרקע והמהלך ביניהם כשהם
 יושבין וככנס לישב במקומו מרקיב פסיעותיו על כרקו והוא לשון
 מפסיע וכראה כמפסיע על ראשיהם ולפיכך לריך להקדים לו
 יש לו מנחוך: ולא נשאתי כפי לנרך שכהן היה: וכו' עקר
 כרעיה בעבודה למיסק והוא מקזיר פניו כלפי תיבה מאי אמר:
 בר אהינא אסברא לי (בר אהינא) קכס שמו בר אהינא

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה

מ לא יוכל להשיע וגומר *בנעילה דיומא דכפורה
מאי אומר אמר מר זוטרא ואמרי לה במתניתא
תלי קכח *הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' יברכך ה' מציון
וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך וראה בניי
לבניך שלום על ישראל:

ק א"ר אבהו מריש הורה אמינא ענוותנא אנא
סז כיון דחזיתיה לר' אבא דמן עכו דאיהו אמר
חדא טעמא ואמר אמוריה חד טעמא ולא קפיד
אמינא לאו ענוותנא אנא. מאי ענוותניה דר'
אבהו דאמרה לה דביתהו דאמוריה דר' אבהו
לדניתהו דרבי אבהו האי דיון לא צריך ליה
להאי דידך והא דגחין וזקיף עליה יקרא דמלכותא
הוא דעכד ליה אולת דביתהו אמרה לי לר' אבהו
אמר לה ומאי נפקא לך מינ' מיני ומיניה יתקלס
עילאה וחו אימנו רבנן עליה דר' אבהו למנוייה
בריש מתיבתא חזייה לר' אבא דמן עכו (דחפסי)
[דנפישו] לי בעלי חובו אמר להו אית לכו רבה (ס"א
אמוריה הסתרגס לרביס עה שהו לוחס לו צעת הדרשה : לא
צריך לדירך קכס הוא כמו בעלך : יקרא דמלכותא
שהיה ר' אבהו נשוא פנים צנית המלך כלומרין נקגינה כשוא
פנים כגון ר' אבהו בני קיסר. ונסנהדרין אפרו דהו כפקי
אפהתא דני קיסר לאפיה ומסרן קמיה רבא דעמיה מדברכא
לאומתיה : וחו רבנן אימני עליה ועוד זה מעכותותו : דנפישו
עליה בעלי חובות ושהיה לריך לגות : א"ר אבהו אית לכו
רבה קכס גדול וראוי לשנבראש יותר קמני כדי שיטיבוהו בראש

אל
אמר
רבי
אבהו
אבא
להם
דומה
מוכר
מיני
מיני
בר
דאיש
אלויה
א"ר
שכינה
ונותקין
ה"ג ר' א
סד
לא על

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רבב

אמר להו עד דמצלנא ליה לרבי אבא לא אחא
עד דאצול ליה):

רבי אבהו ור' חייא בר אבא איקלעו להתווא קא
אתר' ר' חייא בר אבא דריש שמעתא ור' ^ס
אבהו דריש אנדחא שבקי כ"ע לר' חייא בר
אבא ואחו לקמיה דר' אבהו חלש דעוניה אמר ^{ג"י גח'}
להם ר' אבהו אמשול לכם משל למה הדבר ^{א"ל ר"א}
דומה לשני בני אדם שנבנסו לעיר אחת אחד ^{אמשול לך}
מוכר מיני אבנים טובות ומרגליות ואחד מוכר
מיני סדקית על מי קופצים. לא על מי שמוכר
מיני סדקית. כל יומא *ויומא הוה אויל ר' חייא ^{ג"י גמורא}
בר אבא ומלויה בהדידה רבי אבהו עד בבא ^{הוה חלוס}
דאושפיויה משום יקרא דבי קיסר הווא יומא ^{ר' חייא}
אלויה ר' אבהו לרבי חייא בר אבא עד אושפיויה ^{בר אבא}
ואפילו הכי לא איתותב דעתיה מיניה: ^{לר' סנהו}
א"ר יצחק לעולם תהא אימת צבור עליך שהרי ^{עד}
כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי ^{אושפיו'}
שכינה רב נחמן אמר מהבא *ויקם המלך דוד ^ס
ונתכין לו מתכות ומעשרים אותו כדי שיהא קשוב וישמעו דבריו ^{ד"ה א כח}
כדתניא והכהן הגדול מאסיו גדלהו משל אסיו:
ה"ג ר' אבהו דרש באגדתא: שמעתא הלכות דינין ואיסור וטהרות:
סדקית כלי מלאכת הנשים ועכ"ס כגון כלסין ומקטין ולמורות:
לא על מוכר סדקית צמיה מתוך שדמיהן קלים יש להם
קונים הרבה ולהפסיד דעתו היה אומר כן:

על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אם אחי למה
 עמי ואם עמי למה אחי א"ר אלעזר כך אמר
 להם דוד לישראל אם אתם שומעים לי אחי
 אתם ואם לאו עמי אתם ואני רודה אתכם במקל:
 *קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם
 *ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלה שנא' *ומרום
 על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה חן
 לו תהלה:

שס ע"ג
 כחמיה ט

קג משנה פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב
 הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעי

מא

עושין לו בימה של עץ בעזרה ויושב עליה שני
 *מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג
 שמעוני אחי ועמי היה מזהירם להתכבד לנדק הבית לבני
 נהמ"ק: אם אתם שומעים לי להיות שלמים למקום:
 אחי וקבירי אתם אלמא המלך אימת לבור עליו אם כשרים הם
 עמי אתם כנוסין תמתי:

דברי' לא

קומו וברכו וגו' בספר עזרא כתיב שכל ברכות שהיו מצרכין
 במקדש כך היו מצרכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד
 העולם למגן אנרהם וכן למחיה מתים: ויברכושם כבודך ושאר
 העם יענו ברוך שס כבוד מלכותו שהעם עוכים להלל ולהודות:
 בימה אלמ"צרא: מקץ שבע שנים בסוף שבע שנים אותה
 קרייה על יד מלך היא כדתכיא בספרי בפרשת המלך את
 משנה התורה הזאת אין קורין ביום הקהל אלא במשנה התורה:

הסו
 לרא
 נוחנ
 עומ
 וקב
 *לא
 הוא
 אגר
 מתו
 פים
 של
 אמ'
 חנופ
 אדם
 וקור
 מזרע
 עיניו
 שאמו
 אגרו
 הדיי
 עוברי
 לומר

אלו נאמרים פרק שביעי סוטה רכג

הסוכות וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו
לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן
נותנו לכהן גדול וכהן גדול נותנו למלך והמלך
עומד ומקבל ויושב וקורא. אגריפס המלך עמד
וקבל וקרא עומד ושבחוהו חכמים. וכשהגיע אצל
*לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיד ^{דברי' 1}
הוא ולגו עיניו דמעות אמרו לו לא תתיירא
אגריפס המלך אחינו אתה אחינו אתה וקורא
מתחלת אלה הדברים: [גמ' בשמיני ס"ד אימא
בשמינית]:

פיסקא וכשהגיע ללא תוכל וכו'. תנא משום קד
ר' נתן באותה שעה נתחייבו שונאיהם ^{ס"ע"ג}
של ישראל כליות מפני שחנפו לו לאגריפס המלך
אמ' ר"ש בן חלפת' מיום שגברה אגרופה של
חנופה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים ואין
אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך.
וקורא ויושב וקורא בישיבה: אגריפס המלך מלך ישראל היה
מזרעו של הורדוס והוא (שקרב) [שקרב] הנית בימיו: ולגו
עיניו דמעות לפי שהקרא הזה פסלו מן המלכות: אחינו אתה
שמו מישראל: מתחלת אלה הדברי' עד שמע שזאת שקן:
אגרופה כמה של קנופה אע"ג דאמו מישראל אין ראוי למלכות
דעבד הוא חילא מילתא: נתעוותו הדינין שהקיפו
הדיינין את בעלי הדין: ונתקלקלו המעשים שהגדולים ראו
עונרי עבירה ולא מיסו בידם מפני קנופה: ואין לך אדם שיכול
לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך שמתוך שלא מיסו ביד

דרש רב יהודה בר מערבא ואי חימא ר' שמעון
ישע' לנ בן פזי מותר להחניף לרשעים בעה"ז שנא' *לא
יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל
דבעה"ז שרי. ר' שמעון בן לקיש אמר מחכא
דאש' לנ *בראות פני אלהים ותרצני ופליגא דר' לוי דא"ר
לוי משל דיעקב ועשו למה הדבר דומה לאדם
שזימן את חבירו לסעודה ויודע בו שמבקש להורגו
א"ל טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי
בבית המלך א"ל ידע ליה מלכא להאי מסתפינא
למקטליה :

קה א"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף
לעולם שנא' *וחנפי לב ישימו אף ולא עוד
איוב לו אלא שאין חפלתו נשמעת שנא' *לא ישועו כי
אסרם. וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה
אפילו עוברין שבמעו אמן מקללין אותו שנא'
*אומר להשע צדיק אתה יקבוחו עמים יזעמוהו
ודבר כג לאומים ואין קוב אלא קללה שנא' *מה אקוב
דאש' כה לא קבה אל ואין לאומים אלא עוברין שנ' *ולאם

עוברי עבירה למדו הדורות את מעשיהם וכמלאו כולן עוברין :
ולכילי ל' כלתה נפשי שמתאוה יין תמיד : ופליגא הא דריש לקיש
דאמר להקניפו לעשו כתבין יעקב לומר לו ראיתי פניך בראות
פני אלהי' פליגא אדר' לוי דאמר לא להקניפו. כתבין אלא לאיים
עליו ולהודיעו שהיה רגיל לראות המלאכים :
לא ישועו כי אסרם כשיצאו עליהם יסורים לא תועילם שועה :

מל
נפ
רע
למו
קש
יהו
לר
ביר
א"ר
יעש
בש
של
*ויר
רבי
שנא
לנד
אל
ויא
יכ
המ
בה
יקי
זכס

ישבי' חט כי עדת חנף גלמוד וכתיב החם *ואמרת כלבכך
 מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה
 ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם :
 קו (אמר רב חסדא) א"ר ירמיה בר אבא ד' כתות
 אין מקבלות פני שכינה כת לצים. כת שקרים
 סס כת חנפים. כת מספרי לה"ר. כת לצים דכתיב *משך
 תהלי קל ידו את לווצים. כת שקרים דכתיב *דובר שקרים
 אינו יג לא יכון לנגד עיני. כת חנפים דכתיב *כי לא לפניו
 תליס ה חנף יבא כת מספרי לה"ר דכתיב *כי לא אל חפץ
 רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ה' לא יגור
 במגורך. רע :

משוח מלחמה

פרק שמיני

קו משנה משוח מלחמה בשעה שהוא מדבר אל
 סס העם בלה"ק היה מדבר שנאמר *והיה
 דברים כ בקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן [זה כהן משוח
 סס מלחמה] ודבר אל העם בלה"ק *ואמר אליהם שמע
 ישראל וגו' על אויביכם (על שונאיכם) ולא על
 משך ידו הקב"ה מהיות את לוללים : לא יגורך רע לא יגור
 עמך רע וגבי מספר לה"ר כתיב דכתיב בההיא פרשתא כי
 אין בפיהו נכונה קרנא הוות גו' :
 ס"א משוח מלחמה כהן *שנתרנה ונמשק לכך : שנא' ונגש הכהן
 סכתבר

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה רכה

אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין
שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמ"ש להלן *ויקומו
האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל
מערומיהם הלכישו מן השלל וילכישום וינעלום
ויאכילום וישקום ויסכום וינהלום בחמורים לכל כושל
וגוי על אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם אין
מרחמים עליכם. *אל ירך לבבכם אל תיראו ואל
תחפזו ואל תערצו מפניהם אל ירך לבבכם מפני
צהלת סוסים וצחצוח חרבות אל תיראו מפני הגפת
החרושים ושפעת הקלגסים. ואל תחפזו מקול
הקרנות ואל תערצו מפני קול הצוחה כי ה' אלהיכם
ההולך עמכם הם באים בנצחוננו של בשר ודם
אתם באים בנצחוננו של מקום פלשתים באים
בנצחוננו של גלית ומה היה סופו שנפל בחרב והם

ד"ס נ כת
חלשין
הכפל
חשוע
הפלישום
חן השלל
וחשלים
רש"א
דברים כ

בנמרא פריך מאי קאמר (סיכי יליף לה"ק וסכא): ויקומו
האנשים כתיב גבי מלחמת סקק בן רמליהו עם אקו בדברי
הימים שאנו מנכי יהודה הרבה ואם היה הכניא עודד שמו
והוכיחם לבני ישראל ואמר להם נקמת ה' על אחיכם בני
יהודה נתכם נידכם והכיתם בהם לאין מרפא ועתה אתם
אומרים לכבוש אותם לעבדים שמעוכי והשיבו את השביה: לכל
בושל כל הכושלים שבהם שאינם (ראוין) [יכולין] ללכת
ברגליהם: צהלת סוסים לכף הסוסים קרוי להלה בלשון מקרא:
שפעת הקלגסים רבוי ק"לות: הגפת חרושים מגיפין וסוגרין
ומדבקין התריסין זה סמוך לזה כדי שינקשו זה על זה וקולס

נפלו עמו. בני עמון באים בנצחוננו של שוכך ומד
היה סופו שנפל בחרב זהם נפלו עמו אבל אתם
לכם עם אויביכם להושיע אתכם זה [מחנה] הארון
קח פיסקא * ואמר אליהם שמע ישראל. (ל"ל למימד
[הו] [מאי שנא] שמע ישראל א"ר יוחנן מש
ר"ש [עזאי] [יוחי] א"ל הקב"ה לישראל אפי' לא
קיימתם אלא ק"ש שחרות וערבות און אתם נמסרתם
בירם. ח"ר ב' פעמים מדבר עמהם א' בספר וא
ע"נ במלחמה בספר מהו אומר * שמעו דברי מערכי
המלחמה וחזרו במלחמה מהו אומר * אל ירד
לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו כנגד
דברים שאה"ע עושים מניפין ומרעיין וצווחין ורומסין
קט [פיסקא] פלשתים באים בנצחוננו של גלות וכו'
שס כשמע כקול הקוץ לאיים על שכנגדן: שובך שר לבא הדרעור
[מאי שנא שמע ישראל למה מתקיל בלשון זה]: ב' פעמים
מדבר עמהם אחד בספר כשיזלצן מארלס: שמו
דברי מערכי המלחמה מי ראוי לחזור ומי ראוי לילך יקרא
הראוי לחזור כגון זוכה בית וכוטע פרס וארס אשה וירא
לבד ואע"ג דכתיב זהו ודברו השוטרים לקמן אמרינן דכהן קאמרי
להו אלס השוטרים משמעין דבריו לעס: אל ירד לבבכם א
תיראו ואל תחפזו ואל תערצו ארבע אזהרות: כנגד ארבע
דברים שאה"ע עושים לאיים: מגופין בתהיטין: ומרעי
בקרכות: וצווחין בקולס: ורומסין בלהל סוסים ודהרות א
לקלוק קרבן' ושפעת קלגסין הם עיקר המלחמה ואינם לאיים

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה רכו

גלית אמר רבי יוחנן שעמד בגלוי פנים לפני
 המקום שנא' ברו לכם איש וירד אלו ואין איש אלא ש"א י
 המקום שנא' ה' איש מלחמת אמר הקב"ה הריני שוחט מו
 מפילו ביד בן איש שנא' *ודוד בן איש אפרתו (הוא) ש"א י
 [הזה] א"ר יוחנן משום ר"מ בנ' מקומות לכדו פיו כפקא ליה
 לאותו רשע א' ברו לכם איש וירד אלו. ואידך אם ודכתיב
 ויכל להלחם אתי והכני ותנינו לכם לעכרים. ואידך גלית שוח
 [דקאמר ליה לדוד] הכלב אנכי כי אתה בא אלי וודלף
 במקלות דוד נמי קאמר ליה אתה בא אלי בחרב כמינ דרו
 ובחנית ובכידון דוד הדר א"ל ואנכי בא אליך בשם לבס חכס
 ה' אלהי צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת ועי"ל
 ויגש הפלשתי השכם והערב א"ר יוחנן כדי לבטלם דכ"ל
 מק"ש שחרית וערבית. ויחיצב ארבעים יום [א"ר חסוע מן
 יוחנן] כנגד מ' יום שניתנה בהם התורה ויצא איש כשמיס
 הבינים ממחנות פלשתים מאי בינים אמר רב דש"א
 שמבונה מכל מום ושמואל אמר בינוני שבאחיו רבי
 בגלוי פנים נקולפה: ברו נקרו: לכדו פיו (פיו הכשילו) [אמר
 פיו את כשלונו]: וירד אלו משמע עלי שהוא יגבר דהל"ל
 וילקס אתי: ואידך והכני ואע"ג דהדר אמר ואס אחי אוכל לו
 והכיתיו מ"מ פתיקת פיו לרעתו הוה: דוד הדר קאמר ליה
 ואני בא וגו' וחק זו פתיקת פיו לרעה דקאמר ליה אתה בא
 למשול בי ע"י דבר שאין צו מעש ואכי בא למשול כך בשם שהכלמוות
 שלו: כנגד מ' יום שאיקרה תורה להתקבל כיתן לו כח להתילב:
 מבונה מכל מום חסוקן ומטוקה מכל מום של כיעור: שבאחיו

ר' שילא אמרי שהיה עשוי כבנין ר' יוחנן אמר בר
 מאה פפי וחד נאנאי . גלית שמו מגת חני רב יוסף
 שהכל דשין באמו כגת . כתיב ממערות וקרין
 ממערכות חני רב יוסף שהכל הערו באמו . כתיב
 *ערפה וכתיב *הרפה רב ושמואל ח"א הרפה שמה
 וח"א ערפה שמה ח"א הרפה שמה ולמה נקרא
 שמה ערפה שהכל עורפין אותה מאחוריה וח"א
 ערפה שמה ולמה נקרא שמה הרפה שהכל דשין
 אותה כהריפות וכת"א *ותקח האשה ותפרוש את
 המסך על פי הבאר ותשטח עליו הריפות ולא נודע
 חשלי כו דבר . ואבע"א מהכא *אם תכתוש את האויל במכתש
 ש"כ כל בתוך הריפות בעלי *את ארבעת אלה יולדו להרפה
 בגת ויפלו ביד דוד וביד עבדיו מאן נינהו אמר רב
 חסדא סף ומדון גלית וישבי בנוב כתיב *וחץ חניתו

ארבע אקיס היו כדלקמן: בר מאה פפי וחד נאנאי בן
 התערובות שזאו הרב' אכשיס על אמו זלילה אקת וכתעברה מן
 אקד כמלא הראשון אביו וכולם מכאפיס . כאכאי זהו אב זלשון
 פרסי . פפי פדר"שטרוט ולשון איש הזיכיס שילא חנין אכשיס
 הרבה: כתיב ממערות ממערות פלשתיים: כתיב ערפה שם
 האקת ערפה: וכתיב הרפה אשר זילדי הרפה והיא ערפה
 כדאמרי [לקמן] שגזר עליה שיפלו זניה בקרב זיד בני רות
 שדנקה בשכינה: עורפין אותה הפקירה עלמה כנהמה פניס
 כנגד עורף: כהריפות קטין כמוסין: סף ומדון וגלית וישבי
 כולם בספר שמואל: חץ ל' קלי הודיעך הכתוב שלא ספר קלי

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה רכו

וקרינון ועץ חניתו א"ר אלעזר עדיין לא (הגיעו לשבח) ^{מכיתו דרש}
[הגיענו לחצי שבת] של אותו רשע מכאן שאסור ^{לשון חן}
לספר בשבת של רשעים ולא (לפרסומיה) [ליפתח ^{כמו לא}
בית] כלל אלא להודיע שבתו של דוד : ^{תחכם}
^{רש"א}

*ויפלו ביד דוד וביד עבדיו [מאי ניהו] דכתי' *ותשק קי ^{לכא}
ערפה לחמותה ורות דבקה בה א"ר יצחק ^ס
אמר הקב"ה יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוק' ^{ש"נ כל}
דרש רבא בשכר ארבע דמעות שהורידה ערפה על ^{רומ"א}
חמותה זכתה ויצאו ממנה ד' גבורים הללו שנאמר
*ותשאנה קולן ותבכנה עוד : ^ס

פיסקא בני עמון באין בנצחוננו של שובך וכו'. קיא ^ס
כתיב שובך וכתיב שופך רב ושמואל (ואמרי ^ס

לה רב אמי ורב אסי) ח"א שובך שמו ולמה נקרא ^ס
שמו שופך שכל הרואה אותו נשפך לפניו כקיתון ^ס
וח"א שופך שמו ולמה נקרא שמו שובך שעשוי ^ס
כשובך. *אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים רב ^{ייחיה ס}
ושמואל [ואמרי לה רב אמי ורב אסי] ח"א בשעה ^ס
שזורקי' חץ עושים אשפתות אשפתו של חללים וש"ת ^ס

גבורתו : לאודועי שבתיה דדוד שכלקס עם גבור כזה : ^ס
בני הנשוקה שנסקה לחמותה ליפרד מעמה שלא כתגיירה : ^ס
ותבכנה עוד פעם שנייה דלעיל מיניה כתיב ותשאנה קולן ^ס
ותבכנה : ארבעה דמעות לשתי בכיות מז' עינים : ^ס
כתיב שובך נספר שמואל : וכתיב שופך נדנרי הימים : אשפתו ^ס
וגו' בקיילות של כ"כ כתיב ואידי דנקט פלוגתא דרב ^ס

משנה מלחמה פרק שמיני סוטה רפח

מבנו פוטיאל לו לאשה [מאי] לאו מיתרוקאתי שפיטם
עגלים לע"ז לא מיוסף שפטפט ביצרו והלא שבטים
מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו
עגלים לע"ז יהרג נשיא (שבט) מישראל אלא אי
אבוב דאמיה מיוסף אמא דאמיה מיתרו ואי אמא
דאמיה מיוסף אביה דאמיה מיתרו דיקאנמי דכתיב
מבנות פוטיאל תרי משמע ש"מ :

ת"ר *אשר בנה אשר נטע אשר ארם למדך תורה קיג
ד"א שובנה אדם בית ויטע כרם ואח"כ ישא מד
אשה . ואף שלמה אמר(ה) בחכמתו *הכן בחוץ דנני' כ
מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך .
הכן בחוץ מלאכתך זה בית ועתדה בשדה לך זו כרם
אחר ובנית ביתך זו אשה . ד"א הכן בחוץ מלאכתך
זו מקרא ועתדה בשדה לך זו משנה אחר ובנית ביתך
זו תלמוד . ד"א הכן בחוץ מלאכתך זו מקרא ומשנה
ועתדה בשדה לך זו תלמוד . אחר ובנית ביתך אלו
מע"ט . ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר הכן

היולא עמהם נמלקמה : שפטפט ביצרו זלול [וכנס] אותו זלל
*קסנו : והלא שבטים מבזין אותו כלאמריקן באלו הן הכשרפיקס *א חש נו
לפיכך הולך ליחסו שם פנקס בן אלעזר בן אהרן הכהן : תרי
פוטי מללא כתיב פוטאל :

ועתדה בשדה לך וכלנה מלאכתך נטע לך : תלמוד לתת
סכא [להנין] ונטעמי המשמה והלכה כדברי מי :

זרם [שן] אשכא : ססייףוע ססייףוע ססייףוע ססייףוע [סייףוע]

שה
כשעה
ל זבל
בורים
מעים
איש
וח"א
היכם
וכל
כיוצא
משח
פנחס
לוחות
לא
אבי
מרא
קחלו
בורים
דשמא
צטרס
כי ה'
זה הו'
בארון

בחוץ מלאכתך זו מקרא ומשנה ותלמוד ועתה
בשדה לך אלו מעשים טובים. אחר ובנית ביתך
דרוש וקבל שכר :

סס מתני' *ויספו השוטרים לדבר אל העם וגו' ר"ע
דנרי' ב' אומר הירא ורך הלבב כמשמעו שאינו יכול
לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה רב
יוסי הגלילי אומר הירא ורך הלבב זהו המתירא
מן העבירות שבירו לפיכך תלתה לו התורה את כל
אלו שיחזור בגללן ר' יוסי אומר אלמנה לכה"ג גרושה
וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת
ישראל לממזר ונתין הרי הוא הירא ורך הלבב :

סס *והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שר
דנרי' ב' צבאות בראש העם כעקיבו של עם מעמידין
זקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל

ויספו השוטרים על דברי הכהן : בקשרי כצמתקשרים לעמוד
לפופים שלא יפרידום אויבים : לפיכך שהירא זהו הירא
מעבירות תלה התורה זכה וכטע ואירם לקזור בגללן כדי שיתלה
בכך הקורה ולא יתנייש לומר מעבירות שזידו הוא ירא וקחר :

ר"י אומר וכו' בגמ' מפ' במאי פליג אדרבי יוסי הגלילי :
בעקיבו של עם בסופו של עם שעומדים שלא יקזרו אחרונים
לאחריה' למס: מעמידין זקיפין מלפניהם בראשם שלל
המלקמה מעמידים בני אדם גבורים ממוכים לכך שאם יפול א'
מן הכלקמים יעמידוהו ויזקפוהו ויגבירו את אנשי הלכא בדנריהם:
[ואחרים] ואנשים אחרים מאחריהם : וכשילין של ברזל

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה רכט

בידיהן וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את
שוקיו שתחלת ניסה נפילה שנא' *נס ישראל לפני ס"ע"ז
פלשתים וגם מגפה גדולה היתה בעם ולהלן הוא ש"א ד
אומר *וינוסו ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים ס"א
וגו' בד"א במלחמות הרשות אבל במלחמות מצוה
הכל יוצאים אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה א"ר
יהודה בד"א במלחמות מצוה אבל במלחמות חובה
הכל יוצאים ואפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה : א"ר

עגלה ערופה

פרק השיעי

משנה מאין היו מודדין ר' (אלעזר) [אליעזר] אומר קיד
מטבורו ר"ע אומר מחוטמו רבי (אלעזר) מה

[אליעזר] בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו: ע"ז

גמ' במאי קא מפלגי מ"ס עיקר חיותא באפיה הוא יוחא פ'
ומ"ס עיקר חיותא בטבורו הוא לימא בי הני תנאי י"ה ע"ז
מהיכן הולך נוצר מראשו וכה"א *ממעו אמו רש"א
תלמי' ע"א

בידיהן לשמור שלא ינוסו וכשילין כעין קלין שקורים מרי"ט :

שתחלת ניסה נפילה בגמ' פריך איפכא מיבעי ליה שהניסה

היא תקלת הנפילה : בד"א שקורים מן המערכה ויש שאינן

זזין ממקומן במלחמת הרשות : אבל במלחמת מצוה כגון כינוס

א"י בימי יהושע הכל יוצאין : ר' יהודה אומר וכו' מפרש בגמ' :

עיקר חיותא כו' הילכך עיקר קלל מיקרי ומודדין מיניה כדכתיב

ירויה ו אחה גוזי ואומר * גזי נורד והשליכי אבא שאול אומר
מטבורו ומשלת שרשיו אילך ואילך אפי' תימא אבא
שאול עד כאן לא קאמר אבא שאול התם אלא לענין
יצירה [דכי מיחצר ולד ממצעתיה מיחצר] אבל לענין
ראשי נשמה דכ"ע באפיה הוא שנא' * כל אשר נשמת רוח
חיים באפיו ר' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב אומר
ממקום שנעשה חלל מצוארו מ"ט דרבי (אלעזר)
יחזקאל [אליעזר] בן יעקב דכתיב * לחת אותה על צוארי
חללי רשעים:

יחזקאל
כא

קטו (תניא) א"ר יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תור' הבא
עגלה בנחל אמר הקב"ה יבא מי שלא עשה
פירות ויערף במקום שאין עושה פירות ויכפר על מי
שלא הניחוהו לעשות פירות. הי פירות אילימא
פריה ורביה אלא מעתה אוקן ואסריס הכי נמי
דלא ערפינן אלא אמצות:

קטו
מו

קטו משנה זקני אותה העיר רוחצין את ידיהם במים
מה על מקום עריפתה של עגלה ואומרי' * ידונו
ע"כ אל הערים אשר סביבות הקלל: אחה גוזי [אתה] מראש
כי ילרת ראשי תקלה דגזי לשנא דרישא היא דכתיב גזי כורד שער
ראשך תלשי וגל ראשך: אפי' תימא אבא שאול כר"ע סבירא ליה:
מ"ט דר' (אלעזר) [אליעזר] בן יעקב דאמר ון הלוואר הוא
קרוי קלל: דכתי' על צוארי חללי רשעים הילכך ממנו היו מודדין
כדכתיב אל הקלל:

ע"כ
דכתיב כא
פרק
איהו כסך

אין עושה פירות עגלה נת שמה לא ילדה: במקום שאינו
עושה פירות כחל איתן קשה: שלא הניחוהו שהרגוהו:

עגלה ערופה פרק השיעי סוטה הל

לא שפכו את הדם הזה זעינינו לא ראו זכו על לבנו עלתה שוקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא לידנו ופטרנוהו (ולא ראינוהו והנחנוהו. תנא לא בא לידנו ופטרנוהו) בלא מזונות ולא ראינוהו ופטרנוהו בלא לוויה *והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל אשר מן פדית ה' וגו' ונכפר להם הדם שאין ת"ל ונכפר להם הדם אלא הוה"ק מבשרתן אימתי שתעו כן נכפר להם הדם:

תניא היה ר"מ אומר כופין ללויה ששכר לוויה אין קיו לה שיעור דכתיב *ויראו השומרים איש יוצא ס"ע"ב מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו סופטיל א עמך חסד (ואמת) וכתיב *ויראם את מבוא העיר ומה ס"ס חסד עשו עמו שכל אותה העיר הרגו לפי חרב ואת האיש ואת משפחתו שלחו (שנא') *ויולך האיש ארץ ס"ס החתים ויבן עיר ויקרא שמה לזו תנא הוא לזו שצובעין [לא בא בידנו ופטרנוהו בגמ' מפ' בלא מזונות והיינו ידנו לא שפכו לא כהק על ידינו שפטרנוהו בלא מזונות והולכך ללסטם את הבריות ועל כך כהרג: ולא ראינוהו והנחנוהו יקדי בלא קבורה והיינו ועיינינו לא ראו]: הבהנים אומרים כדכתיב לעיל וכגשו הכהנים וגו' ולא פירש על מה הם נגשים: שאין ת"ל ונכפר כלו' וככפר דכתיב בקרא לאו אוענו ואמרו קאי שיתא אף זה בכלל אפייה אלא מלתא בלפני כפשה הוא שרה"ק בשרה את ישראל על ידימה רבינו לכשיעשו כן ונכפר להם הדם: כופין ללויה כופין את מי שאינו רוצה ללוות את קבירו לדרך שילוהו: ויקרא שמה לזו סיפיה דקרא הוא שמה עד היום

בה תכלת. הוא לזו שבא סנחריב מלך אשור ולא
 כלבלה. בא נבוכדנאצר ולא החריבה ואף מה"מ
 אין לו רשות לעבור בתוכה אלא זקנים שבה בזמן
 שדעתם קצה בהם (מוציאים אותן) [יוצאים] חוץ
 לחומה והם מתים והלא דברים ק"ו ומה כנעני זה
 שלא הלך ברגליו ולא דבר בפיו גרם הצלה לו ולזרעו
 עד סוף כלה הדורות *המדבר בפיו והמהלך ברגליו לא
 כ"ש אלא במה הראה להם חזקיה אמר בפיו עיקם
 להם ר' יוחנן אמר באצבעו הראה להם תניא כותיה
 דר"י כנעני בשכר שהראה להם באצבע גרם הצלה
 לו ולזרעו עד סוף כל הדורות א"ר יהושע ב"ל היתה
 מהלך בדרך ואין לו לזיה יעסוק בתורה שנא *כי לזיה
 חן הם לראשך וענקים לגרורותיך וא"ר יהושע ב"ל
 בשביל ד' (אמות) [פסיעות] שליוהו פרעה לאברתם
 נשתעבדו (ו) [ב] בניו ד' מאות שנה א"ר יהודה א"ר כל
 המלוה את חברו אפי' ד"א בעיר אינו ניזוק רבינא
 אלויה (לרבת) [לרבא] בר יצחק ד"א בעיר מטא
 לידיה היוקא ואותציל. ת"ר הרב לתלמיד עד עיבורה
 של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין
 הזה ומיניה יליף שלא כתבנלה ולא קרבה כדאמרינן כ"מ שאל
 עד היום הזה לעולם ולעולמי עולמים הוא : שלא דבר בפיו
 דלא כתיב אלא ויראם באלצעו או בעקימת שפתים כדלקמן :
 ולזרעו כדאמרינן שאין מלאך המות שולט בהם : שליוהו פרעה
 כדכתיב וילו עליו פרעה אנשים וישלמו אותו : אינו ניזוק אותו
 היולא לדרך : עד עיבורה של עיר שהוא יולא ממנו והוא בית

ג' גמ'
 ווי שנסה כ'
 לזיה
 ברגליו
 חשלי

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רלא

לו שיעור וכמה א"ר ששת עד פרסה ולא אמרן אלא
רבו שאינו מוכהק אבל רבו מוכהק ג' פרסאות. רב
כהנא אלויה לרב שימי בר אשי מפום נחרא עד בינכו' ס"ק
צנייתא דבבל כי מטו התם א"ל ודאי דאמרתו הני
בי צנייתא דבבל איתנהו משני אדם הראשון ועד
השתא אמר ליה אדכרתן מלתא (דר') [דא"ר יוסי
בר חנינא מ"ד *ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם ידמיס נ
שם וכי מאחר דלא עבר היכן ישב (ומאחר שלא ישב
היכן עבר) אלא לומר לך ארץ שגור עליה אדה"ר
לישוב נתיישרה ארץ שלא גזר עליה אדה"ר לישוב
לא נתיישרה. רב מרדכי אלויה לרב (שימי בר) אשי
מהגרוניא ועד בי קיפאי. ואמרו לה עד בי דורא:
א"ר יוחנן משום ר"מ כל שאינו מלוה [ומתלוה] כאלו קיח
שופך דמים שאלמלא ליווהו אנשי יריחו שס
לאלישע לא גירה דוכים בתנוקות שנא' *ויעל משם ו"נ כ
בית אל והוא עולה בדרך ונערים קטנים יצאו מן
העיר (ויקלסו) [ויחקלסו] בו ויאמרו לו עלה קרח עלה
קרח שהקרחת עלינו את המקום. מאי נערים ומאי
קטנים א"ר אלעזר נערים שהיו מנוערים מן המצות
הקילון שמתוך ע' אמה ושירים לבתי העיר: בי צנייתא דבבל
מקום הוא ובו דקלים הרבה כמו ליכי הר הנרזל כשרות: לא
נתיישרה והיינו לא ישב אדם שם לא גזר אדה"ר ישוב שם והא
דאמרי איכסי איתכהו משכי אדה"ר שגזר עליו אדה"ר ישוב דקלים
(דנר) ולא (דנר) [ישוב] אחר: ס"א ס"א ס"א ס"א
עלה קרח שהקרחת עלינו את המקום שכשהיו המים הרעים

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רלב

* והתבקענה מהם ארבעים ושני ילדים א"ה (יוסי קיט
 ב"ה) חנינא בשבול מ"ב קרבנות ס
 שהקריב בלק מלך מואב הובקעו מישראל מ"ב ח"ב כ
 ילדים איני והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק כוליות
 אדם בתורה ובמצות ואע"פ שלא לשמ' שמחוק שלא וכ"ק וע"ש
 לשמה בא לשמה ששכר מ"ב קרבנות שהקריב רש"א
 בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רוח שיצא ממנה
 שלמה שכתוב ביה *אלף עולות יעלה שלמה וא"ה ח"ג
 יוסי (ברבי) [בן חוני] רוח בחו של עגלון בן בנו של
 בלק מלך מואב היתה. תאותו מיהא לקללה הואי.
 *ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנה נא מושב העיר ח"ב
 טוב כאשר אבני הואה והמים רעים והארץ משכלת
 וכי מאחר דמים רעים והארץ משכלת מאי מושב
 העיר טוב א"ה חנין חן מקום על יושביו :
 א"ה (חנינא) [יוחנן] ג' חנות הן חן מקום על יושביו קב
 וחן אשה על בעלה. וחן מקח על מקחו. ות"ר ג' ס
 חלאים חלה אלוישע א' על שגירה דובים בתינוקות
 זכה ויצתה ממנו רוח שילא מוכה לוד ושלמה שהרבו להקריב
 קרבנות אלמא זה היה שכרו: לקללה הוי למעט את ישראל
 ואותה כוכה כאן כתק"מה: ואלא מאי טיבותיה דמקום הואיל
 והמים רעים והארץ משכלת: חן מקום על יושביו ואפי' הוא
 רע כראה להם טוב: רע כראה להם טוב:
 חן אשה על בעלה ואפי' היא מכווערת כושאת קן צעיכוי:
 אחד שגירה דובים צעון שגירה דובים בתינוקות: :
 רע כראה להם טוב: ו"מאז קרחה חשי ארזא

חיים
 למא
 שבו
 עתה
 לא
 חריו
 ראה
 יתם
 (כה)
 פתא
 ראה
 עייתו
 יעם
 טתים
 בתוך
 נם
 ליהוי
 שיהו
 קטנים
 חכא
 עבד
 כשאין
 (באין)
 חזק

ואחר שדחפו לגיחזי בשתי ידיו וא' שמת בו שנאמר
*ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו :

קבא ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא
כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו כו'. אלישע

מה היא דכתיב *ויאמר נעמן הואל קח ככרים גו'
וכתיב *ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש

מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף
ולקחת בגדים וזתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים

ושפחות ומי שקיל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקיל
א"ר יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמנה

שרצים (בא ועמד לפניו) אמר ליה רשע הגיע העת
(שאתה מבקש) ליטול שכר שמנה שרצים *וצרעת

נעמן חרבק כך וכזרעך עד עולם ויצא מלפניו מצורע
כשלג. *וארבעה אנשים היו מצורעים א"ר יוחנן זה

גיחזי ושלשה בניו *ויבא אלישע דמשק למה הלך
א"ר יוחנן שהלך להחזירו לגיחזי בתשובה א"ל חזור

בך א"ל מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים
אין מספיקין בידו לעשות תשובה מאי עבד א"ר אבן

שואבת תלה לו לחטאת ירבעם בן נבט והעמידה בין
חלה קד קליו תרי וקד אשר ימות בו :

מי שקל כולי האי נהאי קרא כתיבי שמונה דכרים כסף ונגדים
לאן ובקר ועבדים ושפקות וזתים וכרמים : כסף ובגדים

הוא דשקל דכתיב וילך ככרים כסף צנכי קריעים ושתי קליפות
נגדים : בח' שרצים צפ' שמנה שרלים צמס' שנת : הגיע עת

ליטול שכר תורתך צעוה"ז : אבן שואבת שמגבהת המתכת

עגלה ערופה פרק חשיעי סוטה רלג

הארץ ובין השמים וא"ד שם חקק לה על שפחה
והיחה אומרת אנכי ולא יהיה לך וא"ד רבנן מנע
מקמי אלישע דכתיב *ויאמרו בני הנביאים אל ה"נו
אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים שם
לפניך צר ממנו מכלל דמעיקרא לא הוו [דחיק] תניא
ר"ש בן אלעזר אומר יצר תנוק ואשה תהא שמאל
דוחה וימין מקרבת :

משנה משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופה משבא קכב
אלעזר בן דינאי ותחנה בן פרישה היה נקרא שם
חזרו לקרותו בן הרצחן. משרבו הנואפים פסקו המים יכאי חלכא
המאררים וריב"ז הפסיקם שנא' *לא אפקוד על קטליכהו
בנותיכם כי חזינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם לרבנן
עם הזונות יפרדו משמת (יוסף) [יוסי] בן יועזר איש כדאמר רי'
צרידה (יוסף בן יוחנן) [יוסי בן יהודה] איש ירושלי' נקידושין
מן הארץ ומעמידו באויר בלא כגיעה ועל ידי אותו אבן העמיד הושיע ד

העגלים של ירבעם באויר : רבנן מנע דוקה היה את התלמידים
מלפני אלישע כשהיה משמש לפניו : דכתיב לאחר שפירש ממנו :
המקום אשר אנחנו יושבים בית המדרש של רבינו : צר ממנו
שכתוספו התלמידים שהיה גיקזי דוקה : [יצר של תשמיש תקרבנו
בימין שלא יקוץ בפריה ורביה וכן תיכוק פן יברק ויאבד את עלמו
ואשה אף היא דעתה קלה ואם ירדפוה תלא לתרבות רעה :
בטלה עגלה ערופה שהרי מכירין היו בהן מי הרגיל להרוג :
לא אפקוד (עוד) על כיאוף נשותיכם לבדקן כסוטות
[ומפני מה על ננותיכם כי תזניכה ועוד] כי הם עם הזכות

מיכה: בטלוח האשכולו שני * אין אשכול לאכול בכוח אוחה
 נפשי. יוחנן כה"ג העבי' הודמי' המעש' ואף הוא בטל
 שם ע"נ את המעוררין ואת הנוקפין * עד ימיו היה פטוש מכה
 בירושל' כל ימיו אין אדם צריך לשאול על הרמאי.
 יפלו הס' עלמן כואפי' כפרדי' הללו: האשכולו' נגמ' מפרש שהכל
 בהם עד ימיהם לא היה מקלוקת' נכמ' ישאל' כולם היו
 אומרים דברים כנתינתן לחשה מסיני' והם הראשונים שנקלקו
 במערכות הקרבנות ביום טוב כדאמרי' בקגינה והוא היה מקלוקת
 ראשון שהיה בישראל בדברי תורה: העביר הוזהות המעשר
 [מס' נגמ'] (לפי שלא היו יכולין לימר ככל מצותך אשה לויתני
 לפי שהקצ"ה לזה לתת מעשר ראשון ללוים והם היו כותכים בחותם
 זמן לכהנים וזה היה בגזירת דיכו של עזרא הסופר לפי שבשעלה
 עזרא לא עלה עמו לוי' כמו שביאר הכתוב ואריזה בעם ונכחנים
 ונכרי לוי' לא מלאמי' שם וקנס הלויים שלא יתנו להם מעשר ושיתנו
 לכהנים): מעוררין [נגמ' מפרש] (הם הלויים שהיו אומרים בכל
 יום בשעת קריאת השיר על הקרבן עורה למה תישן ה' והוא
 שתקן מזה וזה שלא לאמרה עוד לפי שהיו אומרים זה הפסוק
 כאלו היו מדברים עם השם והיו לוועקים אליו בזה הפסוק וזה
 מה שאינו ראוי לעשות ולומר כלפי מעלה: נוקפין ל' הכאה
 כמו נוקף באלבצ' וזה היא עבודה שהיתה במקדש ואין לריך להאריך
 בפירושים): פטוש מכה בירושל' נבית כפמים בתולו של מועד
 לעשות מלאכת דבר האבד שמתח' במועד ועמד הוא וגזר על של
 כפמים אפילו בדבר האבד מפני שהקול כשמע למרחוק ואין הכל
 יודעין שהוא דבר האבד והכי אמרינן לה במ"ק: כל ימיו לא
 הוצרך אדם לשאול לחבירו על הרמאי אם מעושר אם לאו

מ
 י
 מ
 מ
 א
 כ
 ב
 י
 ה
 ה
 ח
 ע
 ב
 ה
 נ
 ו
 כ
 ה
 ו
 מ
 ח
 ו
 ה
 כ

עגלה ערופה פרק השיעי סוטה רלד

דמשכטלה סנהדרין בטל השיר מבתי המשתאות מח
ישנאמר *כשיר לא ישחו יין יומר שכר לשותיו יצעיל כד
משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים.
משחרב בה"מ בטל השמיר ונופת צופים ופסקו
אנשי אמנה שנאמר *הושיעה ה' כי גמר הסיד תלים יב
כי פפו אמונים מבני אדם. רשב"ג אומר (משום ר"ש
בן הסגן) [העיד ר' יהושע] משחרב בה"מ ק אין לך
יום שאין בו קללה ולא ירד טל לברכה וניטל טעם
הפירות רבי (שמעון) [יוסי] אומר אף ניטל שומן
הפירות. *בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרות מט
חתנים ועל האירוס. בפולמוס של טיטוס גזרו על
עטרות כלות ושלא ילמד אדם את בנו חכמת יוונית
בפולמוס האחרון גזרו שלא תצא כלה באפריון בתוך
שהוא התקין שיהו כל הלוקחין מעם הארץ מעשרין : בטל השיר
נגמ' מפרש (מדכתיב זקנוס משער שנתו נקורים מנגינתם
וכפסקו הסנהדרין והם הזקנים שאמר הקב"ה עליהם תתן לך
ככל שערך נפסק השיר ג"כ) : נביאים הראשונים [נגמ' מפ']
(הם כניאי בית ראשון אבל כניאי בית שני והם קגי חכריה ומלאכי
וקצריהם קורין אותם כניאים אקרוניס) : נופת צופים [נגמ'
מפ'] [פי' הרמז"ס ז"ל מין דגש שהיה בא מא"י נקרא לופיס היה
מאד כפלא במראה ובטעמו ובריחו] : אנשי אמנה בוטקין נהקב"ה
וסומכין עליו לעשות טוב ואין דואגין לקסרון : [בפולמוס קיל
שהביא אספסיינוס על ירושלים : בפולמוס של טיטוס שהביא
הורקנוס אחרים טובלום אקיו וצין זה לזה היו קמאים ושתיים שנה
כדאמר צס"ע : בפולמוס האחרון הוא של קורבן הצית ומל

העיר ורבותינו החירו שתצא כלה באפריון בתוך
העיר. משמת ר' מאיר בטלו מושלי משלים. משמת
בן עזאי בטלו השקרנים. משמת בן זומא בטלו
הדרשנים משמת ר"ע בטלה כבוד התורה. (משמת
ר' יהושע פסקה טובה מן העולם. משמת רשב"ג בא
גוביי ורבו צרות משמת ראב"ע פסק העושר מן
החכמים). משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי
מעשה משמת רבי יוסי קטינתא פסקו החסידים
ולמה נקרא שמו קטינתא שהיה קטנותן של
חסידים. משמת רבן יוחנן בן זכאי בטלה

אינו
במשנה
כאן

טיטוס כמי הוה: באפריון בתוך העיר שהיו מוליכין אותה
מבית אביה לבית בעלה ואפריון של מעילים וטליתות מזהבנות
מוקפות לה: מושלי משלות לתת אות אמתלא וטעם לקומה
ליכנס בה בשער ביכה כגון משלות אעלים דאמר בסנהדרין (ד'
ל"ק) כי הוה דריש ר' מאיר בפירקא הוה דריש תלתא שמעתא
ותלתא אגדתא ותלתא מתלי: שוקדנים שוקדין על דלתות בה"מ
לילה ויום כדאמר ביצמות (ד' ס"ג) אבל מה אעשה שכפשי קשקה
בתורה: הדרשנים שהיה בקי בטעמי המקראות כדאמר לא
זכיתי שתאמר יליאת מלרים בלילות שדרשה בן זומא: בטל כבוד
תורה שהיה כותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ס
תיבות יתירות ואותיות יתירות כגון בת ונת אכי דורש (בסנהדרין
דף כ"א) וזה כבוד תורה גדול שאין בה דבר לנטלה: אנשי
מעשה בטוק בקשיבותו ועושה מעשים מופלאים כדאמר בתענית
כמטי כשוריק ואמר לקומץ ידלק ולעזים להביא זאבים בקרכיהם:
קטנותם של חסידים שהיו הקסידים הולכים וכלים והוא היה

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רלה

זיו החכמה. משמת ר"ג הזקן בטל כבוד תורה ומתה
טהרה ופרישו' משמת ר' ישמעאל בן פאבי בטלה זיו
הכהונ' משמת ר' בטלה ענוה וירא' חטא. [גמ' ח"ר] גי' רש"א
ר' פנחס בן יאיר אומר מיום שחרב בהמ"ק בושו
חברים ובני חורין וחפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה
וגברו בעלי זרוע וגברו בעלי לשון הרע ואין דורש
אין מבקש [ואין שואל] ועל מי יש לנו להשען על
אבינו שבשמים:

[פיסקא משרבו הנואפין וכו'] ת"ר *ונקה האיש קכג
מעון והאשה ההיא תשא את עונה בזמן מז
שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו ע"כ
אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו מדברי
ואומר *לא אפקוד על בנותיכם וגו' מאי ואומר וכ"ת כושע ד
עון דידיה אין רבניה ורבנניה לא ת"ש לא אפקוד על
מקטניהם וסופס: זיו החכמה זה לא ידענא מה הוא: משמת
ר"ג הזקן בטל כבוד התורה במסכת מגילה אמר שעד שמת
הוא היה נריאות בעולם ולא היו למדין תורה אלא מעומד
ומשמת הוא ירד קולי לעולם והולכו ללמוד תורה מיושבת: בטל
זיו הכהונה שהיה קכס ועשיר וכהנים רבים אוכלים על שלקנו:
לבני חורין מיוסין: חפו ראשם וגברו יד עזי פנים ומזריים
זהם עשירים ואלו עניים: נדלדלו אנשי מעשה אין קא להם:
ואין דורש לישראל: ואין מבקש עליהם רחמים: [

מנוקה מעון מעון כחוף מאש' האסור' לו בין מוז שכסתר' בין
מאחרת: עון רבניה ורבנניה שהם נואפים: לא אינו
מוכע את אשתו מלכדוק: ת"ש לא אפקוד לכדוק את הנשים

בנותיכם כי תזנינה וגו' וכ"ת עון דאשת איש אין עון
הושע ד' דפנויה לא ת"ש * כי הם עם הזונות יפרדו ועם
הקדשות יזכו [וגו' מאי] ועם לא יבין ילכט. א"ר
אלעזר אמר להם נביא לישראל אם אתם מקפידים
על עצמיכם מים בודקים נשותיכם ואם לאו אין מים
בודקים נשותיכם:

קדר משרבו בעלי הנאה נתעוותו הדינין ונתקלקלו
המעשים ואין נוח בעולם. משרבו רואי
פנים בדין בטל * לא תגורו ופסק * לא תכירו פנים.
ופרקו מהם עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם
משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון אף ונסתלקה
שכינה [משום] שנא' * בקרב אלהים ישפוט משרבו
* אחרי בצעם לבם הולך רבו * האומרים לרע טוב
ולטוב רע משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע רבו
הוי הוי בעולם. משרבו מושכי הרוק רבו היהגרים
ומה טעם על בנותיכם כי תזנינה:

נתעוותו הדינין דמתוך שהם בעלי הכאה אין מטריקין עלמן
לעיין דדין ונאיסור ובהיתר להורות לכבוד ומתוך כך
נתקלקלו המעשי' ופיון שכן אין להקב"ה נקמת בעולמו ואין עולמו
כוח לו: לוחשי לחישות עורכי הדייקין ומתלקשי' עם הדייקין
לפתוק זהם פתק בזכותו של זה ונזכותו של זה: רבה חרון אף
שעל הטיית המשפט אף וחרון צהים שנא' אם ענה תענה וגו'
וקרה אפי': הולכים אחרי בצעם להנאתם: האומרים לרע
טוב שמזנקין את הרשעים: רבו הוי הוי דפתע הוי זההיא
פרשתא טונא: מושכי הרוק מאריכי הרוק ומדת גאווה הוא:

הושע ד'
כ"ב
דנתיים א'
ס'
מליים פנ'
כנא במר'
פרק
הווכר
וע"ש
רש"א
יחזקאל לב'
ישעיה ה'

ונת
מש
שא
[מר
מת
אפי
ולב
בת
מש
הי
ומ
מר
על
לב
ונת
תור
מת
פר
הדי
מס
הוג
ומל
צרי
ומא

עגלה ערופה פרק חשיעי סוטה רלו

שרי . דגרדאי אסיר . רב הונא בטל זמרא קם מאה
אוווי בזוזא ומאה סאוי היטי בזוזא ולא איבעין אתא
רב חסדא ולול ביה איבעי אוווא בזוזא ולא אשתכח
אמר רב יוסף זמרי גברי ועניין גשי פריצותא . זמרן
נשי וענו גברי כאש בנעורת למאי נ"מ לבטולי הא
מקמי הא א"ר יוחנן כל השותה בארבעה מיני זמר
מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר *הוי משכימי ישיעי' ס
בבקר שכר ירדפו וגו' והיה כנור ונבל ותוף וחליל
ויין משתיהם גו' מה כתיב אחריו *לכן גלה עמי מבלי ס
דעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין
רעב לעולם והמונו צחה צמא שגורמים לתורה
שתשתכח מלומדיה וישח אדם וישפל איש שגורמו'
שקורשין ואינו אלא לכיין את השורים לתלמיה' שהולכים לקול
השיר שערב עליהם: שרי שאינו אלא לזרן במלכתן (ושלא
יעפו): דגרדאי אינו אלא לשוק: בטל זמרא גזר על דורו
אלא יזמרו בביתם ובבית המשתאות: ולא איבעיין לא היו רואים
לקנותם בכך: ולול בה לא הקפיד למנות בידם: כאש בנעורת
לפי שהעוכה מטה אינו לשמוע את המזמר לענות אחריו וכמלאו
האנשים כותכין לבם לקול הכשים וקול באשה ערוה כדכתיב
השמיעני את קולך ומנעיר את ילרו כאש בנעורת אבל זמרי גברי
ועכין כשי קלת פריכות יש דקול באשה ערוה אבל אין מנעיר
ילרו כל כך שאין המזמרים מטיים אזנם לקול העוכין: לבטולי
הא מקמי הא אם אין שומעין לכו לבטל את שניה' כקדים לבטל
את זה שהוא כאש בנעורת: צחה צמא למאין מתרגמין לקווא:

עגלה ערופה פרק השיעי סומה

שפלות לשונאו של הקב"ה ואין איש אלא הקב"ה
 שנות טו' שנא' *ה' איש מלחמה *ועיני גבוהים תשפלה
 ישעיה * שגורמים שפלות לשונאיהם של ישראל ומה כתוב
 ואתריו לכן הרחיבה שאול נפשה וגו' :
 קבו פיסקא משמחו נביאים הראשונים בטלו אורים
 ותומים מאן נביאים הראשונים [א"ר הונא] ^{ס"ע"ב}
 שמואל ודוד ושלמה רב נחמן אמר בימי דוד זמנין
 סליק זמנין לא סליק שהרי שאל צדוק ועלתה לו
 [שאל] אביתר ולא עלתה לו שנא' *ויעל אביתר מתוכ
 ד"ס ב"ב בר שמואל *ויהי לדרוש אלהים כל ימי זכריהו
 המבין בראות אלהים מאי לאו באורים ותומים לא
 בנביאות ת"ש משחרב בהמ"ק ראשון בטלו ערו
 מגרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד
 הרחיבה שאול נפשה לאמר שהניאו ה' פורעניות הללו לעולם
 סופס כופלים ונגיהנס :
 זמנין סליק פעמים עלה צידס שנעכו ופעמים שלא עלה צידס
 שהרי כשצדק דוד מפני אבשלום וילא מירושלים שאל לדוק
 באורים ותומים ועלתה לו שהשיבוהו ושאל אביתר ולא עלתה לו
 שאל ויעל אביתר הבקן עד תם וגו' שנסתלק מן הכהונה מפני
 שלא נעכה באורים ותומים והכי תניא צם"ע גבי ארון וצדקו
 מפני אבשלום כו' ולא עמו עד שעלה במעלה הזתים ושאל באורים
 ותומים ונסתלק אביתר מן הכהונה הגדולה וכנסם לדוק תקתו
 כדכתיב ויאמר המלך לדוק השב את הארון וגו' : כל ימי זכריהו
 וכן יהודע שהי' בימי יואש : ערי מגרש עבילויס שהטעינו הכתוב

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רלה

ואם לחשך אדם לומר *ויאמר התרשתא להם אשר עולא נ
לא יאכלו בקדש הקדשים עד עמוד הכהן לאורים
ותומים [אמור לו] פאדם שאמר לחבירו עד
שיחיו מתים ויבא משיח בן דוד אלא אמר רב נחמן
מאן נביאים הראשונים לאפוקי חגי זכריה ומלאכי
דאיקרו אחרונים דתניא משמתו נביאים האחרונים
חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל
ועדיין היו משתמשין בבית קול וכו' :
פיסקא בטל השמיר . ת"ר שמיר שבו בנה שלמה קבו
את בהמ"ק שנא' *והבית בהבנותו אבן ס
שלמה מסע נבנה וגו' דברים ככתבן דברי ר' יהודה מ"א ו
א"ל ר' נחמיה וכי אפשר לומר בן והלא כבר נאמר חס
*כל אלה אבנים יקרות במדות גויות ומגוררות במגירה ס
מבית ומבחוץ אלא מאי לא נשמע בבית בהבנותו
שהיה מתקנן מבחוץ ומכניסן מבפנים אמר (רב נחמן)
[ר'] נראין דברי ר' יהודה באבני מקדש ונראין דברי
רבי נחמיה באבני ביתו ולר' נחמיה שמיר למה לי
מגרות : עד עמוד הכהן וגו' אלמא היו אורים ותומים בבית
שני : אמור לו לא שהיו אורים ותומים אלא כאלה האומר
לקברו וכו' אלמא כל ימי מוקדש ראשון היו : דתניא דאני זכריה
ומלאכי כקראו אחרונים :
דברים ככתבם כמשמען אנן שלמה מסע כמה שהוסעו מן ההר
ולא סתמו עוד בכלי צדל : והלא כבר נאמר מגוררות
במגירה וגו' : שמיר למאי אתא דאמרינן נמס' גיטין שהביאו
: ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט

טה
הקב"ה
שפלגה
כתוב
אורים
הונא
זמני
לה
מתיב
כריהו
ס
לו ערי
ת דוד
לעולם
ה בידם
זל לזק
לתה לו
ה מסני
ובצדקו
באורים
תקמו
זכריהו
הכתוב

לאבני אפוד כדתניא אבנים הללו אין כותבין
שמו' כח עליהם בדיו משום שנא' *פתוחי חותם ואין מסרטין
עס עליהם באיזמל [משום] שנא' *כמלואותם (הא
כיצד) [אלא] כותבין עליהם בדיו ומביא שמיר
ומראה להם מבחוץ והם מתבקעים מאליהם כתאנה
שמתבקעת בימות החמה ואינה חסרה כלום [וכבקעה
זו שנבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום].
ת"ר שמיר זה ברייתו כשעורה ומששת ימי בראשית
נברא ואין כל דבר קשה יכול לעמוד בפניו וכיצד
מצניעין אותו כורכין אותו בספוגין של צמר ומניחים
אותו באיטוני של אבר מלאה סובין שעורין :

קכח פיסקא ופסקו אנשי אמנה . מאי אנשי אמנה א"ר
עס יצחק אלו בני אדם המאמינים בהקב"ה .

דתניא ר"א הגדול אומר מי שיש לו פת בסלו ואומר
מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה והיינו דא"ר
זכריה ד אלעזר מ"ד *כי מי בן ליום קטנות מי גרם לצדיקים
שיתבזבו שלחנם לע"ל קטנות שהיתה בהם שלא

ע"י אשמדאי מלכא דשידי : אבנים הללו שנאסוד וקסן : פתוחי
קקק משמע : כמלואותם שיהו שלמות שלא יהו קסרות מסן
כלום : ומראה להם שמיר על פני הדיו בקרץ האות : איטוני
של אבר גונתא מש"א בלע"ז :

שמאמינים בהקב"ה נוטקין בו לוותר ממוכס לכו הידור מלוה
וללדקה ולהולאות שבתות וימים טובים : שיתבזבו
שולחנם לע"ל שאין מקבלין שכר שלם והכי משמע כי מי בן ליום
הנא את הלדיקים : קטנות קטני אמנה :

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רלט

האמינו בהקב"ה. רבא אמר אלו קטנים בני רשעי
ישראל *שמבזבזים דין אביהם לע"ל אומר לפניו מט
רבש"ע מאחר שאתה עתיד ליפרע מהם למה אתה
הקהית שיניהם במ:

א"ר אילעא בר *ברכיה אלמלא תפלתו של דוד היו קכט
כל ישראל מוכרי רבב שנא' *שיתה ה' מורה שס
להם ידעו גוים אנוש המה סלה וא"ר אילעא בר נגמ' אית'
ברכיה אלמלא תפלתו של חבקוק היו שני ת"ח יברכי'
מתכסים בטלית א' ועוסקים בתורה שנא' *ה' שמעתי תהלי' ט
שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים חייהו א"ת בקרב חבקוק ג
שנים אלא בקירוב שנים. וא"ר אילעא בר' ברכיה

קטני' בני רשעי ישראל שמתו כשהן קטנים: שמבזבזין דין
אביהם קורעין דין אביהם כשנאין לדונס אומרין לפניו כו':
הקהית שיניהם במ למה האבלתם ולערתם עלינו צמותינו
וכפרעת מהם בקייהם:

מוכרי רבב עניים: רבב הוא דבר מאוס כמו חלב ושומן וכדבך
בנגדיה' וכמאסין ואין לך אדם מתעסק בהם אלא עני:
שיחה ה' מורה להם לעיל מיניה כתיב כי לא לכלק ישכק אביון
תקות עניים תאבד לעד שיתה ה' מורה להם תן להם מרות לאותן
עניים עושר שיהיו הכושי' כוהגים בהם כבוד וידעו הכושי'
שהם אנוש ואינם אלוהות שאין כל הכבוד וגדולה שלהם:
מתכסין בטלית אחר מרוב עושי: בקרב שנים אותה פעולה
שלך דהיינו ד"ת שהיא בקירוב שנים ששים (רוליס) [לריכין]
להתקרב כאחד נכסוי אחד: חייהו רפאהו והרווק להם ותן להם

שנות"ח הטהלכים בדרך ואק בניחם ד"ח האוק
 מ"כ לישרף שנא* ויהי תמות הולמים הלוק ודבר והנה
 רכב אשוסוסי אש ופרידו סין שניחם וועל אליהו
 בסערה השמימה וגו' טעמא דאיכא דבור הא ליכא
 דבור האוין לישרף וא"ה אילעא בר כרכיה שניח"ח
 הדהויק בעירא ואין נוחיק זה לזה בהלכה א' מת וא'
 דגלים ה גולה שנא* לנוס שמה הוצח אשר ירצח את דעתו
 סוסי ד בכלי דעת ואין דעת אלא תורה שנא* נדמו עמי מכלי
 הדעת א"ר יהודה כריה בר' חייא כל העוסק בתורה
 ישניה ל מזוד הוחק חפלתו נשמעת שנא* כי עם בציון יש
 בידושלים בכו לא חכמה חנון יחנך לקול ועקד וגו'
 וכתיב בתריה ונתנה לכם לחם צר ומים לחץ ר' אחא
 ס בר חנינא אומר אף אין הפרגוד ננעל לפניו שנא* ולא
 יכנף עוד מוריד ר' אבהו אמר (אף זוכה ומקבל פניו)
 קיותם: המה הולכים הלוק ודבר נל"ת באליהו ובאלישע כתיב
 האוין לישרף שעל מנת סן נא רכב אש עליה: א' מת ע'
 ס"א ואס קצרו שסגו בשוגג: וא' גולה לערי מקלט *וא"כ מיתה סי'
 אין כאן למיתה וגלות סימן לגלות שאס' מת ואס' גולה: בכלי דעת ע'
 שלא היה להם דעת להיות מלמדים זה את זה ולמדק זה מזה
 נדמו עמי סיפא דקראותא שכס מורת אלהי: כי עם בציון יש
 אלג יושבי ישיבת תורה וסיפא דקרא ספון יסך לקול ועקד: לה
 צר במי הכתוב מדבר במי שמוכותיו קשין עליו ואף עכ"כ יוס
 ועוסק בתורה: פרגוד מקילה: לא יכנף לא יתכסה ע'
 בכסף בגדו ומקילתו: אהם וחייה: דף י"א ס"א דף ס"א

עגלה ערופה פרק תשיעי סומה דמ

[משביעין אותו מזון] שכונה שנה * והיו עיניך רואות ישעיה ל

את מוריד: *השם אהיה*

פיסקא אין יום שאין בו קללה וכו' אמר רבא כל קל
יום זיום מרובה קללתו משל חברו שנאמר *שם*

* בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר *דנריל' כח*

הי בקר אילימא בקר דלמחר מי ידע מאי תווי אלא

דחליף ואזיל ואלא עלמא אמאי קאי אקידושא

דסדרא ואיהא שמייה דבא דאגרתא שנאמר * ארץ *איוני י*

עופתה כמו אופל צלמו ולא סדרים ותופע במו אופל

הא יש סדרים תופיע מאופל [פיסקא] ולא יורד טל

לברכה וניטל טעם הפירות. אמאי רבי שמעון בן

אלעזר אומר טהרה בטלה טעם הפירות וריחם

והיו עיניך רואות וגו' וכן בתריה לא יכסף כתיב וגו':

דלכחה מייתן שיבא יום: מבידע אס ייטב מן הלילה: אלא

דחליף מייתן והיה זה (כליל) [יום הבא כזה] שעבר: אלא

עלמא אמאי קיים מאזר שהקללה הולפת זרבה: אקידושא

דסדרא סדר קדושה שלא תקנוה אלא שיהו כל ישראל עוסקין

בתורה בכל יום דבה מועט שאומרים קרעתו ותרגמו זה

כעוסקים בתורה וכיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ

יש כאן שמים תלמוד תורה וקדושת השם קבוצ הוא. וכן אמון

יהא שמייה רבה מנרד שעוכין אחר ההגדה שהדרשן דורש בכבדים

בכל צבת היקב והגין כן ועס היו כקבצים כל העם לשמוע שאינו

יום של מלאכה ויש כאן תורה וקדושת השם סדרים סדרי

פראיות [דתור]: טהרה אפסקה מישאל: בטלה טעם

הפירות וריחם שממך שהם מהורים ונוהגים בטהרה אף

מעשר ביטל שומן דגן רב הונא אשכח תמרתא
דחנוניתא כרכה בסודרית אחא רבה בריה א"ל
קא מורחנא מינגך ריחא דחנוניתא א"ל בני טהרה
יש בך יהביה ניהלי' אדהכי אתא (רבא) [אבא] בריה
שקלה יהבה ניהלי' א"ל בני שמחת את לבי והקהית
את שיני [היינו] דאמרי אינשו רחמי דאבא אבני
ורחמי דבני אבני דהוה (להו) [ליה] רב אחא בר
יעקב איטפיל ביה בר' יעקב בר ברתיה כי גדל א"ל
אשקיין מיא א"ל אטו ברך אנא בר ברתך אנא והיינו
דאמרי אינשו רבי רבי בר ברתך אנא:

קלא (רבי יהושע) [ר"א הגדול] אומר מיום שחרב בית
חמדתנו שריחכימיא למהווי כספריא וספריא
*כתלמידיא ותלמידיא כעמא דארעא ועמא דארעא
הקנ"ה מטהר פירות מ טעם רע וריק רע: מעשר ביטל
שומן דגן נעון פיסוק מעשרות פסק שומן הדגן כשמו של מעשר
דאיקרי קלב כדכתיב כל קלב ילהר וגו': דחינוניתא שמנה ויש
בה ריק טוב ומין תמרי' הוא לעלמן: טהרה יש בך לפיכך
מריקה לך ולא בטל ריק (מאכלך) [מאללך]: אחא בריה זריה
דרבה בר רב הונא: א"ל רב הונא לזריה: שמחת את לבי
בטהרמך: והקהית את שיני שהראיתני שאהנתך על נכך יומי
מעלי שנטלת ממני ונתת לו: רחמי אהבה: איטפל ביה גדלו
בניתו: רבי רבי גדל גדל אותי ואעפ"כ איני נרד: בז ברתך
אנא ואין עלי לכנדך כנן:
שרו חכימיא התקילו הקמייס: ספריא מלמדי תיכוקות שהס
קמייס ען הקמייס: בעמא דארעא כעמי הארץ:

קלא
ס
ג' גו'
כחוכיא

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה רמא

אזלא (ומנוולה) [ודלדלה] אין דורש ואין מבקש על ^{ס"ע"ג} מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים בעקבות המשיח חוצפא יסגי ויוקר (יהא) [יאמירו] הגפן תחן פריה והיין ביוקר (פי' שמסתכין) והמלכות התפך למינות ואין תוכחת. בית הועד יהיה לזנות. והגליל יחרב. והגבלן ישום ואנשי הגבול יסובכו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת סופרים תכרח ויראי חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת נערים ילבינו זקנים גדולים יעמדו מפני הקטנים בן מבל אב בת קמה באמה בלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו פני הדור כפני הכלב הבן לא יתבייש מאביו ועל מי יש לנו להשען אלא על אבינו שבשמים:

פיסקא בפולמוס של אספסינוס קיסר גזרו וכו' קלב

ושלא ילמד אדם את בנו חכמת ת"ר ^{ס"ס} בשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה וכו' משמת ^{מזונה} ר"י וכו'. ת"ר משמת ר' אליעזר נגנו ס"ת משמת ^{וע"ש} ^{רש"א}

אזלא ומנוולה הולכי זדלים ומתנוולי: בעקבות המשיח בסוף הגלות לפכי זיאת משיח: והיין ביוקר שהכל עוסקין במשתאות: ואין תוכחת אין לך אדם שיוכל להוכיח שכולם ככאלים נקטא וכשמוכיחו אימר לו אתה כמוני: ובית הועד של זכמים יהיה לבית זכות שכלו הקטנים ואין לומד תורה ויהא קרב מאין איש ובעלי זימה מתגודדים ^{ס"ס} מפני שקוף לעיר היו בתי מדרשו' שלהם: נגנו ס"ת שהיה בעל הלכות מפי השמועה הרבה וסדורות. נסיו כאלו כתונים נספר כדאמרינן בסנהדרין הרבה תורה

ר' יהושע בטלו עצה ומחשבה משמח ר' עקיבא בטלו
 זרועי תורה ונסחתמו מעינות החכמה משמת רבי
 אלעזר בן עזריה בטלה עטרת חכמים שעטרת
 חכמים עשרם משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי
 מעשה משמת אבא יוסי בן קטינחא בטלו חסידים
 ולמה נקרא שמו אבא יוסי בן קטינחא שהיה מקטני
 חסידים משמת בן עזאי בטלו השקנים משמת בן
 זומא בטלו הדרשנים משמת רשב"ג עלה גיבאי ורבי
 צרות משמת רבי הוכפלו הצרות משמת רבי בטלה
 ענוה ויראת הטא א"ל רב יוסף לחנא לא תיתני ענוה
 דאיכא אנא א"ל רב נחמן (בר יצהק) לחנא לא תתני
 יראת הטא דאיכא אנא : ר' פנחס בן יאיר אומר

הונח
 בע"ז
 מאלו
 ע' רש"א

למדתי מרבותי ולא עוד אלא שאני גידה שלשת אפים הלכות מי
 עצה ומחשבה שהיה זהיר במדרשות ובקני (בעלת המלכות)
 [בהלכות] ונתשובת המיכין והבין ברמיהכ כדאמר ר' נס"ק
 דקניגה כי כח כפטיה אמרו ליה רבנן מה תיהו עלן ממיכאי אמר
 להם אנדה עלה (מבנים) [מבני ישראל] כסרקה חכמתם של
 אה"ע : זרועי תורה עומק סגראולסמייך טעמי תורה אנעל פה
 על מדרש מקראות ואותיות היתרים ולשונות המשמנים במקראת ;
 ר' אלעזר בן עזריה הוה עשיר כדאמר ר' י"ג אלפי עגלי הוב
 מעשר מעדרים כל שתא שתא : דאיכא אנא שאני ענומן :